

Beginnelsen van het recht

I. Het rechtsfenomeen

A. Belang van het Recht

Waarom hebben we recht eigenlijk nodig? Het antwoord is eigenlijk heel simpel, omdat we er allemaal dagelijks mee in contact komen. Denk maar aan contracten, overeenkomsten, faillissementen, aandeelhouders, eigendomsrecht,... Recht speelt dus een belangrijke rol in het leven van ons allemaal:

- dagelijks contact in privé- en beroepsleven
- iedereen wordt geacht te wet te kennen
- sancties kunnen worden opgelegd als er overtredingen plaats vinden

We hebben recht nodig om:

- de maatschappij te ordenen
- om duidelijkheid te verschaffen over activiteiten die niet gewenst zijn

bv: The Muffinman die uit vuilbakken van supermarkten eten nam dat niet paste in het plaatje van de supermarkt (verkeerde vorm, te lang gebakken,...) Een keer werd het personeel kwaad en gaven ze hem aan voor diefstal en lichamelijk geweld. Volgens de rechtbank was dit inderdaad diefstal, maar toen de baas van de keten later naar buiten kwam met de statement dat ze inderdaad een mondelinge overeenkomst hadden gehad, verviel de straf van de Muffinman

- om eigenrichting te voorkomen

bv: De "blonde wraakgodin" in Mexico, die zelf actie neemt tegen de vele verkrachtingen die daar plaats vinden in de bussen, door buschauffeurs dood te schieten

B. Normenstelsel in onze samenleving

a. Rechtsregels

= gedragsregels die wettelijk op zijn gelegd door de overheid

b. Sociale regels

= ongeschreven, etiquette regels. De sancties van het overtreden van sociale regels zijn dan ook moreel (wat meestal zwaarder doorweegt dan een straf opgelegd door de overheid)

c. Morele regels vs Rechtsregels

	Moraal	Recht
Doel?	Gesteelijke vervolmaking van de mens als individu	Ordering van het maatschappelijk leven
Oorsprong?	Mens	Gemeenschap
Gericht op?	Innerlijke	Uiterlijke
Sanctie?	Slecht geweten	Vrijheidsstraf, geldboete, ontzetting uit rechten,....

In bepaalde gevallen vult het recht de morele regels aan.

bv: trouwen : in het wetboek staat goede zeden en goede trouw (de partners zijn verplicht samen te wonen en voor mekaar te zorgen)

bv: gasboetes: we weten dat sluikstort verboden is, maar toch gebeurt het nog omdat de sociale regels niet/minder gelden => een rechtsregel komt als gevolg van een morele regel

Maar vaak komen moraal en recht met mekaar in conflict.

bv: euthanisiewet

bv: hulp bij zelfdoding: als je immobiel bent en aan je beste vriend vraagt om medicijnen voor je te halen bij de apotheek omdat je echt een einde aan je leven wilt maken, zal hij vervolgd worden voor moord.

bv: wet rond euthanasie in gevallen van dementie: de wet is nog heel eng rond deze onderwerpen omdat ze niet puur rechterlijk "opgelost" kunnen worden vanwege de zware morele last

d. Godsdienstige regels

Ook godsdienstige regels spelen enkele rol in het recht. Al is het doel van deze regels wel om de eeuwige zaligheid van de mens te verzekeren, en zijn deze regels opgelegd door een Opperwezen, vinden we bepaalde regels terug in ons wetboek:

- G: zondag is een rustdag R: een wekelijkse rustdag is verplicht
- G: feestdagen kerstmis, hemelvaart R: betaalde feestdagen

Maar toch is het recht in het algemeen neutraal tegenover het geloof (godsdienstvrijheid, wettelijk huwelijk is "meer correct" dan een kerkelijk huwelijk)

C. Wat is recht?

a. Dubbele betekenis

1. Het bestaande positieve rechtsstelsel
2. Het moreel begrip van recht --> rechtmatig is niet altijd rechtvaardigd!

bv: Vrouw Justitia heeft een blinddoek om, omdat zij blind is voor alles, ze volgt enkel en alleen de regels.

bv: boetes in Helsinki worden aangepast aan de hand van het inkomen van de veroordeelde

b. Definitie

Recht= een *rationeel opgebouwd geheel* van afgelijnde *begrippen en normen*, die, als ze niet worden nageleefd, *gesanctioneerd* kunnen worden door de overheid. Recht is bedoelt om de *maatschappij te ordenen* :

- rationeel opgebouwd geheel: een regel is pas een rechtsregel als hij past in het logisch opgetrokken gebouw van het recht. De gevoelens van de mens spelen steeds meer een rol, maar recht blijft grotendeels een logische en rationele bezigheid

begrippen en normen: de jargon die juristen gebruiken is strikter dan onze dagelijkse taal. Dit komt omdat een precieze omlinjende terminologie noodzakelijk is en dat deze terminologie zelf ook genormeerd is. Het verband tussen begrippen en normen is dus onlosmakelijk, door het afbakenen van begrippen, worden aan normen inhoud gegeven. Recht is daarom een begrippenarsenaal en een normenarsenaal

- bedoeling om de maatschappij te ordenen: het recht is in principe waardenneutraal maar wordt ingezet door de politiek om een beleid door te drukken
- sancties: een norm is slechts een rechtsnorm als er een sanctie aan verbonden is
- iedereen wordt geacht om het recht te kennen, wat dus de reden is voor mensen om beroep te doen op juristen
- recht verandert steeds, maar het is altijd de maatschappij die als eerste evolueert (cfr: flippo-wet)

D. Rechtsgeschiedenis

a. Evolutie

Vroeger ontstond recht omdat ze regels nodig begonnen te hebben met handeldrijven, en omdat de samenleving steeds ingewikkelder begon te worden.

b. Invloed van rechtsfiguren uit het verleden

Ons rechtssystem is sterk beïnvloed geweest door het Romeins recht, en door Napoleon

- Romeins Recht

- Aquilliane aansprakelijkheid: als jij een fout maakt, ben je zelf aansprakelijk (iedereen wordt immers geacht de wet te kennen)

- Nulla poena sine lege: er is geen straf zonder een wet dat het verbied
- Dura lex sed lex: de wet is hard
- Trias politica: scheiding der machten komt van de Romeinen
- ontstaan van rechtsgeleerdheid en rechtspraak

- Code Napoleon

- Ons burgerlijk wetboek stamt af van zijn code civil. Hier uit is de:
- adoptiewet gekomen (omdat Napoleon zelf geen kinderen kon krijgen en die graag wou)
- burgerlijke stand (omdat Napoleon wou weten wie zijn soldaten waren)

E. Kenmerken van het recht

a. Rationeel

Recht is geen exacte wetenschap. Regels toepassen geeft ons rechtszekerheid, maar onthou het conflict met rechtvaardigheid.

- Seponeren: het openbaar parket kan beslissen om iemand niet te vervolgen omwille van de weinig beschikbare controleurs, of om iemand die al veroordeeld is toch niet te bestraffen vanwege de overbevolking in de gevangenissen, ...
- in het recht kan je gewoon brute pech hebben (als je na 24u iets moet indienen en het gebeurt pas na 24u en 2 minuten is het niet meer geldig en vervalt de aanklacht)
- er wordt alleen naar de feiten gekeken, *in concreto* (zie: Vrouw Justitia)

b. Specifieke begrippen

Juristen kennen een volledig eigen jargon. Dit omdat het recht zo concreet is, dat een verspreking ondenkbaar is:

- verschil moord en (on)opzettelijke doodslag
- verschil fout en onrechtmatige gedragingen (hoe zou een goede huisvader handelen? Staat in het wetboek)
- verschil misdrijf, wanbedrijf, misdaad
- verschil gerechtelijk jaar, burgerlijk jaar
- archaisch taalgebruik
- recht geldt voor iedereen, tenzij anders vermeld in het wetboek (= algemeen geformuleerde normadressaten)

c. Opgelegd door specifieke juridische instanties

- Sancties worden extern opgelegd (parket, rechtbank, ...)
- Alles gebeurt in concreto, dwz: uitspraak is alleen bindend op een individu, op basis van feiten (dit in tegenstelling tot het precedentensysteem)

d. Afdwingbaar

e. Ter ordening van de maatschappij

F. Rechtsfilosofie

a. Recht vs rechtvaardigheid

- De rechtsregels zijn streng en om die reden soms niet rechtvaardig

bv: twee minuten te laat: overvaller wordt niet aangehouden door een procedurefout

bv: verdachte in een drugszaak wordt vrijgelaten na procedurefout

bv: nazirecht: onrecht/geen recht?

b. Rechtspositivisme

- waarde neutraal
- geen ethische waarden
- formalisme: recht is recht als het zich aan bepaalde vormen houdt
- Austin (17^e eeuw): recht zijn bevelen door een soeverein opgelegd die afgedwongen kunnen worden --> dwz: recht is onafhankelijk van het moraal, recht en bevelen
- Hart and Kelsen: elke wet kan juridisch geldig zijn = pure theory of law --> dwz: moreel illegitiem hoeft niet te leiden tot juridisch illegaal en dat er onderscheid wordt gemaakt

tussen juridische en sociale sancties

c. Natuurrechtsleer

- recht moet rechtvaardig zijn
- men moet met de (wil van de) natuur rekening houden

bv: mag een vrouw van +50 nog kinderen krijgen? Rp: ja nr: nee

1. Algemene aspecten van het recht

I. Basisbegrippen

a. basisbegrippen nog bijwerken aan de hand van boek!!!!!!

norm: algemeen en verbindend karakter, gedragsvoorschrift dat betrekking heeft op een onbepaald aantal situaties

wet: norm uitgevaardigd door bevoegde macht

- materieel/breed: alle algemene gedragsvoorschriften die door een overheid worden uitgevaardigd
- formeel/eng: gaat uit van een **WM????** die door het grondwet daartoe bevoegd is verklaard
- juridische norm: via de overheid afdwingbaar, staan sancties op
- hulpregels: hebben een normatief karakter door combinatie met andere regels (dwz: je leest er niet direct een sanctie in, maar deze zit er wel in)
- gebiedende norm: moeten
- verbiedende norm: verbieden
- aanvullende/suppletieve regels: normen waarvan afgeweken mag worden
- dwingende=imperatieve regels: normen waar niet van afgeweken mag worden (echtgenoten zijn tot samenwonen verplicht)
- gewone dwingende normen: om bepaalde (meestal zwakkere) particulieren te beschermen
- normen van openbare orde: super fundamentele regels, basisprincipes van het rechtssysteem *bv: verbod op kinderarbeid, mensenrechten, ...* voor deze regels bestaan geen overeenkomsten, het is gelijk het openbaar ministerie dat optreedt in overtreding van deze normen
- rechtregel: altijd algemeen van toepassing op *de koper, de mens, de huurder, ...*
- individuele voorschriften: op specifieke personen van toepassing (vaak na (mondelinge) overeenkomsten of contractuele afspraken)
- objectief recht: op alle rechtssubjecten van toepassing (natuurlijke en rechtspersonen)
- subjectief recht: concrete bevoegdheid om iets te vragen
- een rechtsobject: voorwerp van concrete rechtstoepassing
- rechtssubject: drager van rechten en plichten, die gesanctioneerd kan worden bij het niet opvolgen van de normen, alle natuurlijke en rechtspersonen
- rechtsbekwaam: is iedereen vanaf hun geboorte maar ze zijn pas
- handelingsbekwaam: wanneer je met je rechten kunt handelen

II. Rechtsorden en rechtsstructuur

A. Nationale Rechtsorde

a. Inleiding

De wereld kent verschillende soorten rechtstelsels, waarvan 4 grote:

- continentaal (*syn. Civiel*): veel Europese landen
- common law: VK, VS
- socialistisch
- islamitisch

De verschillen tussen de continentale en common law structuur zijn beduidend groot, en dit terwijl het 2 grote landen in onze (economische en politieke) wereld betreft. Civiel: de wetgever maakt de

wetten. Common Law: er is heel weinig wetgeving omdat er geen parlement is die wetten maakt, maar een rechter die het doet (--> inductie)

b. Nationale rechtsorde

bi. de grondprincipes

In onze maatschappij heerst de *rule of law*. We leven in een staat waarin de macht gereguleerd en beperkt wordt door het recht. Dit in tegenstelling tot maatschappijen waar de *absolutistische staat* de overmacht heeft. Hier is het de vorst die de volledige regerende autoriteit heeft:

<p>Absolutistische staat:</p> <ul style="list-style-type: none">• machthebber controleert de hele samenleving• alle macht gaat uit van de vorst• recht geldt voor iedereen, behalve voor de vorst	<p>Rechtstaat:</p> <ul style="list-style-type: none">• elk individu heeft minimale rechten en vrijheden die ook bevoegdheid gezagsdragers beperkt → vanaf dat je geboren bent ben je rechtsbekwaam• horizontale relaties (tussen 2 burgers) en verticale relaties (tussen burger en staat) zijn aan het recht onderworpen• gezagsdragers zijn gebonden aan objectieve democratisch recht → wij kiezen het parlement (en dus kiezen wij onrechtstreeks ook een beetje de regering)• rechtsgelijkheid• afdwingbaarheid voor een onafhankelijke rechtbank• <i>nulla poena sine lege</i>• rechtspraak is onafhankelijk door de scheiding der machten
---	--

- grondprincipe: parlementaire democratie

- democratie= deelname van de burgers aan het staatsbestuur
- vertegenwoordigen het algemeen belang
- een volksreferendum wordt gezien als ongrondwettelijk omdat het het parlement is dat de natie vertegenwoordigd
- we hebben een parlementair regime, en dus geen president die de regering benoemt
- scheiding der machten

-grondprincipe: scheiding der machten

In principe zijn de machten van elkaar gescheiden (wetgevende, uitvoerende en rechterlijke), maar in de praktijk werken de 3 vaak samen en controleren (=checks and balances) én de koning heeft met alle 3 de machten te maken

wetgevende macht:

- federaal: parlement (kamer+senaat) en koning
- gemeenschaps- en gewestniveau: parlement (1 kamer) en koning
- de koning moet in principe alle wetten goedkeuren (met uitz. van het geval met Boudewijn die niet de abortuswet wou goedkeuren, en toen is hij een tijdje als onbekwaan gesteld zodat ze zonder de koning konden stemmen)

uitvoerende macht:

- koning en regering
- bepalen het beleid, wetten in kleinere regels omvormen zodat ze toepasbaar zijn voor het volk, het land besturen
- maar ze mogen ook wetsvoorstellen doen, waardoor ze een klein stukje wetgevende macht hebben
- de koning wordt in elke beslissing gedekt door de ministers omdat hij onschendbaar is

rechterlijke macht:

- hoven en rechtbanken
- de overheid kan ook gesanctioneerd worden bij b. het niet naleven van Europese wetten
- de 3 rechtscolleges die niet tot deze macht behoren zijn:
 - het GW-hof: controleren of de wetten („decreten en ordonanties) overeen komen met de grondwet
 - Raad van State: administratieve functie
 - Hoge Raad van Justitie: geeft adviezen

1.

- bij een motie van wantrouwen wordt het parlement ontbonden
- regeringsleden kunnen initiatief nemen (bekrachtiging, afkondiging)
- de Koning speelt weer een belangrijke rol omdat zijn stempel noodzakelijk is om een wet te bekrachtigen
- Koning tekent internationale verdragen

2.

- parlement kan regering tot ontslag brengen
- parlement moet de begroting en verdragen goedkeuren

3.

- toetsen wetten aan internationale verdragen
- GW-hof toetst de wet aan de GW

4.

- de weddes van de rechters worden bepaald door het parlement
- een parlementlid is onschendbaar tot dat hij wordt afgezet
- recht van onderzoek

5.

- Koning benoemt de rechters
- Koning voert de vonnissen en arresten uit
- Koning heeft genaderecht waarbij hij straffen mag kwijt schelden

6.

- rechtbank kan zaken toetsen aan de wet

bii. staatsvormen

eenheidsstaat: het gezag ligt volledig centraal

- de centrale overheid heeft alle macht, maar kan bepaalde zaken/gezag wel “uitbesteden”
 - deconcentratie: macht wordt gegeven aan lagere bevoegdheden, maar deze hebben niet allemaal evenveel gezag bv: de gemeenten en provincies
 - decentralisatie: macht wordt gegeven aan lagere bevoegdheden die allemaal evenveel bevoegdheden hebben bv: provinciegouverneur

federale staat: gezag is gespreid op nationaal niveau en deelstaten

- er is geen hiërarchie tussen deelstaten en federale regering, ze zijn niet aan mekaar ondergeschikt
- nationale wetten staan gelijk aan decreten (uitgeschreven door Vlaanderen of Wallonië) en ordonnanties (uitgeschreven door Bxl)
- *residuaire bevoegdheden:* de bevoegdheden die niet verdeeld worden over deelstaten en federale regering, worden verder verdeelt over deelstaten als er een bepaling is opgenomen wie wat doet
- constitutieve grondwettelijke autonomie: deelstaten mogen alles zelf regelen (zie BE: hier is dit nog niet het geval omdat er geen Vlaamse grondwet is)

confederale staat: onafhankelijk staten die een verdrag sluiten om bepaalde bevoegdheden op confederaal

niveau te sluiten (bv: defensie)

- de klemtoon ligt nog steeds op individuele staten, en daarom is er geen uitvoerende en rechterlijke macht tussen deze staten

c. de Belgische staatsstructuur

waarom van eenheid naar federatie?

-de koningskwestie

De verwijten:

- ⇒ kritiek op BE politiciers in de jaren '30 doordat de regeringen steeds vielen regeringen vluchten naar Engeland tijdens WOII, maar hij esluit om in BE te blijven, waar hij krijgsgevangen wordt (en dus niks kan doen voor het land; regering vond dat hij mee had moeten gaan)
- ⇒ gesprekken met Hitler gehad (mensen dachten daarom dat hij een collaborateur was, terwijl hij eigenlijk had gevraagd om België te sparen, waardoor er in BE alleen een militair bestuurd kwam, en geen burgerlijke)
- ⇒ Leo was eerst met Astrid getrouwd (een soort van Lady Di voor het Belgische volk), maar zij stier in een auto ongeluk eind jaren '30. Hij hertrouwde toen tijdens WOII met de dochter van een W-Vlaamse gouverneur, namelijk Liliane, maar het volk moest niks van haar hebben.

Begin sept1944: Leo wordt meegvoerd naar Duitsland als krijgsgevangen

hij heeft geen uitvoerende macht meer, waaruit de wet vloeide die ervoor zorgde dat een wet mocht worden doorgevoerd, als alle ministers die zouden ondertekenen (cfr: abortuswet)

Leo zijn broer Karel kwam tijdelijk als een soort vervang koning.

8mei1945: Leo komt vrij, maar een gedeelte van de bevolking is niet zo blij hiermee, en willen hem niet terug (zie de verwijten). Leo trekt met zijn gezin bijgevolg naar Zwitserland

1945-1950: er ontstaan zware politieke discussies over wat er nu eigenlijk moest gebeuren in zake de koning

1950: er komt een officiële volksraadpleging (de eerste en de laatste) waarbij elke Belg met stemplicht mode vraag moest beantwoorden: moet de koning terug komen of niet? In Vlaanderen (met de katholieke partij ad macht) was de meerderheid voor zijn terugkomst, terwijl een groot deel van de Walen (met de socialistische partij ad macht) er tegen was. De koning zei dat hij terug zou komen indien hij meer dan 55% van de stemmen kreeg om terug te komen.

Uiteindelijk komt de koning inderdaad terug, maar er breken in Wallonië enorme stakingen uit, zo erg zelfs dat er doden vallen, waarna Leo dus besluit om troons afstand te doen

-de eenheidswet

de Belgische economie zat in 1960 in een dipje; er was veel werkloosheid, veel staatsschulden,... en de regering vond dat de oplossing hiervoor was om besparingen door te voeren op onderwijs, verhoging van de fiscale druk, controle op wekloosheidsuitkering. Alweer zijn de Vlamingen voor deze wet, en de Walen tegen, waardoor er in Wallonië weer enorme stakingen uitbreken

-universiteit in Leuven

tot 1968: keuze tussen de Franse of Nederlandse afdeling

1968: protest hiertegen omdat studenten vonden dat omdat Leuven een Vlaamse provincie is, de Franstaligen wegmoesten.

De oplossing hiervoor was een "nieuw Leuven", die werd gesticht juist buiten Brussel, en Louvain-La Neuve wordt genoemd.

De bibliotheek boeken hebben zo ook gesplitst, maar dit op merkwaardige wijze. Namelijk alle even boeken gingen naar Louvain-La-Neuve en de oneven boeken bleven in Leuven

-Walen

Veel Walen voelden zich niet meer thuis in België, nadat ze al voor WOI begonnen te ondervinden dat ze in het Vlaams landgedeelte geen job meer konden vinden. Tijdens WOI voelde de Vlamingen zich enorm benadeeld (dit misschien ook omdat Vlaams geassocieerd werd met collaboratie). De Walen wilden steeds meer zelfbestuurd (ook omdat ze het op vlak van economie beter deden dan de Vlamingen). Toen de economie niet meer in hand van de Walen lag, kwam er steeds een Minister van Economische Zaken. De Walen wouden echter zelf hun problemen aanpakken.

er moest echt iets gebeuren, de situatie tussen de Vlamingen en Walen was zodanig verslechterd dat er geen andere mogelijkheid opzat. Daarom werden er al enkele maatregelen genomen:

-1962: de taalgrens komt, waarboven er Nederlands wordt gesproken, onder Franse en Oost-Kantons-Duits, en Brussel 2-talig was. Maar toch zorgde dit ook al voor 2 problemen:

- ⇒ Er lagen 2 gebieden precies op de taalgrens, namelijk Moeskroen en Voeren. De oplossing hiervoor was om ieder van deze gebieden overtehevelen. Moeskroen en Komen worden van W-Vlaanderen overgeheveld naar Henegouwen, en heten daarom Moucrou en Komin. Voeren wordt overgeheveld van Luik naar Limburg.
- ⇒ Maar met Voeren was ook nog een probleem. De economie in Wallonië was minder goed dan die Vlaanderen, waardoor er veel Walen richting Vlaanderen trokken. Voeren was bijgevolg de ideale plaats omdat deze toch dichtbij Wallonië lag. Happart richt hier een nieuwe partij op, namelijk de RAL (retour à Liège). Hij boekt enorm succes (dankzij alle Walen in Voeren) en wordt uiteindelijk burgemeester. Hij weigert dan om Nederlands te spreken, waarover talrijke regeringen gaan vallen en ministers zelfs op stappen. Uiteindelijk is het gebied nu wel Vlaamstalig.

Maar zelfs de taalgrens helpt niet helemaal, waardoor de oplossing van de staatshervormingen komt:

- Eerste staatshervorming (1970)

De hervormingen beginnen heel voorzichtig.

Bovenop staat, provincies en gemeenten worden ook 3 cultuurgemeenschappen erkend: de Nederlandse, Franse en Duitse

de Nederlandse en Franse krijgen een Cultuurraad, met voor een aantal kleine culturele aangelegenheden een eigen wetgevende bevoegdheid.

Binnenin de nationale regering komt er ook een nederlandstalige en een franstalige minister van cultuur.

Op economisch vlak komen er 3 gewesten, namelijk de Vlaamse, het Waalse en het Brusselse 4 taalgebieden worden erkend: de Nederlandse, Franse, Duitse, en Brussels Hoofdstedelijke (tweetalig) België was dus al wel degelijk een beetje opgesplitst, maar aangezien er nog geen bevoegdheden waren voor de delen, waren er ook nauwelijks gevolgen.

- Tweede staatshervorming (1980)

de cultuurgemeenschappen worden omgevormd tot gemeenschappen. Hierbij kregen de gemeenschappen ook nieuwe bevoegdheden, namelijk die over persoonsgebonden materies (gezondheidsbeleid en bijstand aan personen)

de gewesten krijgen nu ook bevoegdheden, namelijk die over grondgebonden materies (huisvesting, ruimtelijke ordening)

de gewesten en gemeenten krijgen ook een beetje geld

- Derde staatshervorming (1988-1999)

Bevoegdheden van de gemeenschappen en gewesten zijn toegenomen

persoonsgebonden (gemeenschappen): cultuur, onderwijs, taalgebruik in bestuurszaken, relaties tussen werkgevers en werknemers

grondgebonden (gewesten): ruimtelijke ordening, leefmilieu, waterbeleid, landinrichting, natuurbehoud, huisvesting, landbouw, openbare werken, financiering van en toezicht op gemeentes en provincies.

Ook krijgen ze meer geldmiddelen

Indeling België nu:

Vlaamse Raad:	Franse gemeenschapsraad:	Duitse gemeensch.raad:
- Vlaams Parlement - Vlaamsregering	- Frans gemeenschapsparlement - Frans gemeenschapsregering	- Duitsgemeenschapsparlement

Vlaamse Raad:

- Vlaams Parlement
- Vlaamsregering

Ook zijn er nog residubevoegdheden: justitie, defensie, migratie, sociale zekerheid (wat nu ook al aan het splitsen is, zie 6e staatshervorming)

Maar natuurlijk is dit ook nog niet goed, en zijn er dus nog enkele conflicten (maar ook oplossingen!): wetten van het Belgische Parlement hebben geen voorrang op de decreten (= wetten van Vlaamse raad, Franse gemeenschapsraad, Duitsegemeenschapsraads, Waalse gewestraad) of ordonanties (=wetten van Bxl Hfd gewestraad). Hierdoor kunnen er conflicten ontstaan tussen Staat en deelgebieden die we bevoegdheidsconflicten of belangenconflicten noemen.

Om deze belangenconflicten op te lossen brengt de afdeling van de Raad van State steeds een advies uit wanneer er een ontwerp (afkomstig van ministers van de regeringen) of voorstel (afkomstig van de parlementen) van een wet of decreet wordt ingediend. Hierbij wordt dan onderzocht of de aangelegendheid in de wet wordt behandeld. Dit advies is echt niet bindend.

En om het probleem van het niet-bindend advies op te lossen werd het Arbitragehof opgericht. Dit Hof voert een beperkte grondwettigheidscontrole uit, om te zien of de ingediende wetten, decreten of ordonnanties wel in overeenstemming zijn met de grondwet.

Er is als laatste ook nog een Overlegcomité waarin conflicten tussen Staat en gemeenschappen of gewesten uit belangentegenstellingen worden geregeld.

Toch is de herstructurering nog niet af, omdat

het verdragrecht van de residuaire bevoegdheden moet worden geregeld. Hierdoor zou het misschien mogelijk zijn dat een deelstaat zelfstandig verdragen afsluit met het buitenland. Het gaat hier dan ook vooral over zaken die van de centrale overheid naar gemeenschappen en gewesten kunnen worden overgeheveld.

het tweekamerstelsel moet worden herzien. Het Senaat zou mogelijk worden afgeschat, of toch gewijzigd.

De rechterstreekse verkiezing van de Vlaamse en Waalse wetgevende vergaderingen moet worden geregeld.

- Vierde Staatshervorming

worden ook wel de Sint Michielsakkoorden genoemd.

Na de verkiezingen in 1991 komt in Vlaanderen het Vlaams blok uit als grote winnaar = zwarte zondag (lijkt heel erg op de verkiezingen van 1936). Hieruit volgen grote discussies of het Vlaams Blok wel in de regering mag, waaruit de oplossing kwam van een cordon sanitaire te vormen. Jean Luc Dehaene vormt hier een centrum linkse regering.

In 1992 worden de eigenlijke Sint Michielsakkoorden pas uitgevoerd Er komen in 1993 enkele wijzingen in de Belgische grondwet, namelijk:

België is een federale staat, samengesteld uit gewesten en gemeenschappen

Deze gewesten en gemeenschappen krijgen ook meer bevoegdheden

Sinds 1995:

leden van de regionale parlementen worden rechtstreeks verkozen (om de 5 jaar, te samen met de Europese verkiezingen)

Brabant splitst in Waals Brabant en Vlaams Brabant, waardoor België nu 10 provincies telt
wetten worden gelijkgesteld aan decreten

de Vlaamse Raad wordt nu samengesteld uit 124 Vlaamse vertegenwoordigers, het merendeel uit het Vlaams gewest, maar 6 uit Brussel door de overlapping van.

Ook kan de Vlaamse Raad niet ontbonden worden

De federale parlement, die om de 4 jaar wordt verkozen bestaat uit:

kamer van volksvertegenwoordigers

150 rechtstreeks verkozen

hun bevoegdheden zijn de politieke kamer, wetten, regersverklaring wanneer er een motie van wantrouwen is

Senaat

nu nog maar 72 mensen, namelijk 40 senatoren die rechtstreeks worden verkozen, 21 uit gemeenschapsraden, waarvan ieder nog 10 coöpteren en senator van rechtswege namelijk prins Filip

hun bevoegdheden zijn het regelen van belangenconflicten tussen gewesten en gemeenschappen

hebben een eerder controlerende functie

- Vijfde staatshervorming (1995-2001):

de grondwet wordt herzien. Dit gebeurt altijd als een parlement wordt opgedoekt, omdat ze zo de continuïteit kunnen bevorderen.

De Senaat wordt hervormd tot een plaats voor belangenconflicten en overlegcomité

ze heeft nog maar 70 leden

hij is paritair samengesteld uit een Vlaamse kamer en een Vlaamse kamer (waarin 1 duitstalige zetelt)

leden worden niet langer verkozen, maar aangeduid door gewesten en gemeenschappen

er is geen senator van rechtswege meer

hun bevoegdheden zijn nu het herzien van de grondwet, de verdragen en samenwerkingsakkoorden en ze krijgen evocatierecht ten overstaan van de Kamer over aangelegenheden die de gewesten en gemeenschappen kunnen aanbelangen, ook al behoudt de kamer wel het laatste woord

In de Kamer gebeuren ook enkele hervormingen:

het aantal kamerleden stijgt naar 200

politieke kopstukken kunnen in zowel de provinciale als regionale kiesomschrijvingen opkomen.

Hierdoor werd nu gekozen via provincies als kiesdistricten. Dit betekende dus dat er 10

kiesdistricten waren, maar BHV hadden ze ook nog behouden, waardoor er feitelijk 11 kiesdistricten waren. Dit zorgde voor het grote BHV probleem. Aangezien Brussel 2 talig is, en Halle en Vilvoorde

niet, was er onenigheid over de Vlaamse en Waalse kandidaten, aangezien er in Halle en Vilvoorde ook veel franstaligenwoonde. Hierdoor was er enorm succes bij Waalse kandidaten hier, waar de Vlamingen in H en V niet blij mee waren.

Politici zijn verplicht hun mandaten, ambten, beroepen en vermogen vrij te geven

Arbitragehof wordt nu het Grondwettelijk Hof genoemd.

Het was oorspronkelijk ook de bedoeling dat burgemeesters rechtstreeks door het volk zou worden verkozen, maar vanwege Antwerpen gaat dit niet door. Dit omdat Phillipe de Winter de meeste voorkeursstemmen had ontvangen. Nu wordt er na de gemeenteraadsverkiezingen gekeken naar de persoon met de meeste voorkeursstemmen, waarna een kandidaten lijst wordt gestuurd naar de koning, die vervolgens beslist wie de burgemeester wordt.

- Zesde Staatshervorming (Vlinder-akkoord)

BHV is gesplitst

federale verkiezingen zullen nu eveneens om de 5 jaar worden gehouden

Senaat wordt niet meer rechtstreeks verkozen

deelstaten krijgen bevoegdheid over dierenwelzijn

kwaliteitsnormen van ziekenhuizen en hoogte van ziekenhuisfactuur is Vlaams (of Waals of Bxl. Hfd) vergunning ve winkel te openen moet bij de deelstaat worden aangevraagd de rijopleiding en het examen gaat naar Vlaanderen (wat niet zo veel uitmaakt aangezien het toch een Europees rijbewijs moet zijn)

d. De federale staat

di. de federale wetgevende macht

samenstelling van het federaal parlement

- onverenigbaarheden: men kan niet tegelijk regerings- en parlamentslid zijn en men kan niet tegelijk lid zijn van beide wetgevende kamers (dus van de kamer en van de senaat)
- voorwaarden: Belg zijn, in België wonen, >21jaar, niet ontzet uit burgerlijke of politieke rechten
- mandaat: 4jaar
- bescherming parlamentsleden: parlementaire onverantwoordelijkheid en onschendbaarheid

de wetgevende macht

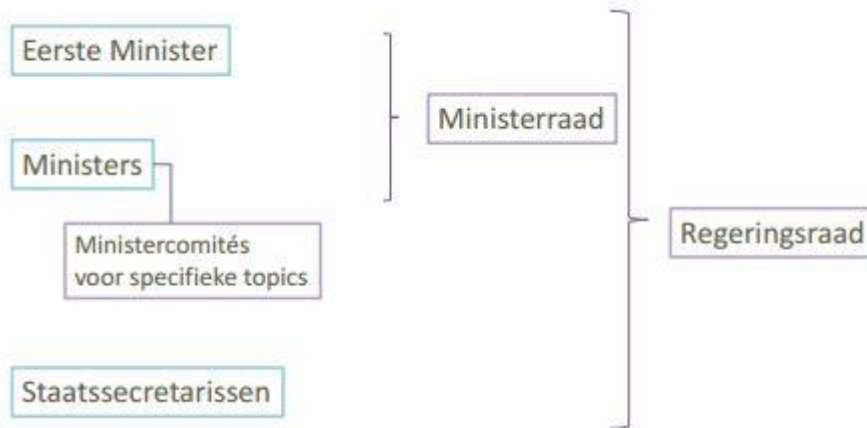
- Bevoegdheden

- volheid van bevoegdheid: de wetgever mag vrij over alles beslissen
- hoofdbevoegdheden: uitvoerende macht controleren en het tot stand brengen van wetten/decreten/ordonnanties
- verdeling Kamer en Senaat: de Kamer werkt wetgevend en controleren maar het Senaat heeft steeds minder te zeggen (al vertegenwoordigt hij nog wel de deelstaten)
- bevoegdheden Kamer en Senaat:
 - vroeger: wet → Kamer → Senaat → goedgekeurd
 - nu bestaan er verschillende soorten wetten opgesomd in de grondwet:
 - bicamerale wetten: Kamer en Senaat staan op gelijk niveau
 - unicamerale wetten: ene is bevoegd en de andere niet (de Senaat is bij unicamerale wetten altijd bevoegd bij belangenconflicten)
 - optioneel bicamerale wetten: ene is bevoegd, maar de andere mag wel initiatief nemen (wanneer Kamer bevoegdheid heeft kan het Senaat zijn evocatierecht in zo'n geval dan uitoefenen)

dii. de politieke instellingen in federaal België

de federale uitvoerende macht

- de Koning
 - zie hierboven, scheiding der machten
- de federale regering
 - samenstelling:
 - eerste minister= feitelijk hoofd van de uitvoerende macht en de voorzitter van de regering
 - ministers: het aantal Vlamingen zijn steeds gelijk aan het aantal Walen
 - staatssecretarissen

- bevoegdheden:
 - federale politieke beslissingsmacht
 - toegewezen bevoegdheden
 - uitvoering van de wetten

e. Gemeenschappen en gewesten

ei. Nationale rechtsorde

het Belgische federalisme

de nationale staatsmacht staat een deel van haar soevereiniteit af aan hogere niveaus, zoals de EU, maar ook aan de gemeenschappen en gewesten. Zij hebben autonomie om wetskrachtige normen uit te vaardigen, en er bestaat geen hiërarchie tussen de door deelstaten en federale overheid uitgevaardigde wetten

Bevoegdheidsverdeling

- horizontale bevoegdheidsverdeling
- een bevoegdheid behoort toe aan
 - het federale niveau, dwz. voor heel België → munt en financiën, justitie en politie, defensie, vreemdelingenzaken, veiligheidsbeleid, buitenlandsbeleid
 - het regionale niveau, dwz:
 - gemeenschap (Vlaamstalig, Franstalig, Duitstalig) → persoonsgebonden aangelegenheden
 - gewest (Vlaams, Brussels, Waals) → grondgebonden aangelegenheden
 - regionale bevoegdheid in territoriale omschrijving

waarom gewesten én gemeenschappen?

omdat er een *Belgisch compromis* gesloten moest worden. Simpelweg, er kunnen Franstaligen in Vlaanderen wonen, en als er alleen gewesten zouden zijn, zouden zij conform moeten leven aan de Nederlandstaligen in Vlaanderen, dus heeft België de oplossing gevonden in gewesten en gemeenschappen. Dit zorgt soms voor ingewikkelde situaties in tweetalige gebieden, zoals bv een nederlandstalige familie in Brussel:

scheiden: federale staat

school: Vlaams

bouwen: Bxl Hoofdstedelijk

en bv zaken in kwestie OCMW Brussel:

de gemeenschap bepaalt de commissie en dus is het een gemeenschappelijke bevoegdheid

bevoegdheidsverdeling

- deelstaten krijgen toegewezen bevoegdheden
- federale overheid krijgt niet-toegewezen bevoegdheden
- exclusieve bevoegdheid: geen andere instantie heeft inspraak op deze bevoegdheid, er bestaan geen twijfels over
- concurrerende bevoegdheden: bevoegdheden die aan meerdere overheden toekomen, maar dit geldt niet in BE
- parallele bevoegdheden: meer dan 1 overheid is bevoegd voor eenzelfde aangelegenheid, maar deze kunnen naast elkaar bestaan zonder in conflict te raken (≠concurrerende bevoegdheden)

eii. Het Belgisch federalisme

bevoegdheden gemeenschappen

- cultuur
- onderwijs
- persoonsgebonden aangelegenheden
- taalgebruik in bestuurszaken/onderwijs/sociale betrekkingen → 2 conflicten:
 - bv. multinational uit VS in Antwerpen: als een Vlaming een ontslagbrief stuurt in het Engels zal hij niet geldig zijn, omdat het voor de rechtbank een Nederlandstalige brief moet zijn
 - bv. sociale zekerheid: in Vlaanderen wordt het geregeld door de gemeenschap, maar in Wallonië wouden ze het nationaal houden, maar toen heeft het GW hof besloten om het gemeenschappelijk te maken omdat het een persoonsgebonden aangelegenheid is => een Nederlander die in Terneuzen woont en in Gent werk heeft recht op sociale zorgverzekering maar een Belg die in Gent woont en in Namen werkt heeft geen zorgverzekering

gewesten

Vlaams parlement:

- 118 rechtstreeks verkozen Vlaamse
- 6 Brusselse (stemmen niet mee voor decreten voor gewestelijke aangelegenheden)
- mandaat voor 5 jaar

Vlinderakkoord:

- splitsing BHV
- hervorming financieringswet: overheid geeft dotaties aan gemeenschappen en gewesten maar hier willen ze vanaf om een autonome financiering in te kunnen stellen (met weinig nationale inmenging). Deze wet ligt heel gevoelig, omdat Vlaanderen rijker is dan Wallonië, waardoor er gevaar bestaat voor een enorme immigratie naar Vlaanderen
- aantal federale bevoegdheden zijn overgeheveld aan de gemeenschappen en gewesten

f. Provinciaal niveau

10 provincies:

- provinciale bevoegdheden: medebewindstaken, taken van provinciaal belang
- provinciale organen: provincieraad, bestendige deputatie, provinciegouverneur
- voor problemen met bouvergunningen kan men naar de provincie gaan die er staat in aanvulling van het gewest

g. Gemeentelijk niveau

- voor de openbare orde
- worden gecontroleerd, en staan dus onder bestuurlijk toezicht

**** examen: kan een wet een decreet wijzigen? nee dit kan nooit, omdat de federale overheid andere bevoegdheden heeft dan de gewesten en gemeenschappen, dus als er een wet en decreet over eenzelfde onderwerp zou komen, zou 1 van de twee partijen in overtreding zijn. Een wet kan een decreet wel wijzigen in het geval dat een bevoegdheid wordt overgeheveld ****

**** examen: waarom stemt het Vlaams parlement niet mee voor decreten over gewestelijke aangelegenheden?: het gaat hier eigenlijk om de 6 Brusselse voorzitters in het Vlaamse parlement, die niet over grondgebonden aangelegenheden mee kunnen stemmen aangezien deze in Brussel door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden geregeld. ****

B. Internationale rechtsorde

a. De Europese Unie

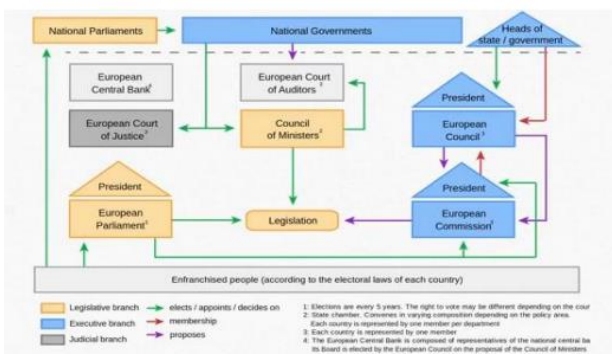
ai. Ontstaan

- De EU is ontstaan na WOII om de wereld te beschermen van nog een oorlog, en om de invloed van de Sovjet-Unie tegen te houden. Voor de EU kwamen er heel wat andere internationale organisaties:
 - ⇒ de EGKS ('50): Europese Gemeenschap van Kolen en Staal
 - ⇒ de EEG('57): Europese Economische Gemeenschap: om vrij verkeer van goederen, diensten, personen en kapitaal te vrijwaarden
 - ⇒ EURATOM ('57)

De landen van deze organisaties kwamen ook in de Europese Unie + een heel aantal andere lidstaten. Er zijn nog lidstaten die in de wachtrij staan (IJsland, Turkije, Servië en Montenegro) + 3 potentiële kandidaatlidstaten. Ook hebben we 4 landen met een bijzonder statuut, namelijk Noorwegen, Lichtenstein, IJsland en Zwitserland, die vrij verkeer toe laten. Ze behoren verder niet tot de EU-gemeenschap

- de EU heeft bepaalde bevoegdheden, maar heel belangrijk is dat de EU een **supranationale** organisatie is, een **geen internationale**:
 - supranationaal: lidstaten dragen een deel van hun soevereiniteit af aan de EU. De EU heeft een soort grondwet, namelijk het verdrag van de EU, maar het volk noemt het niet zo aangezien dit erg gevoelig ligt.
 - internationaal: geldt alleen tussen verdragsstaten en verdragen moeten hierbij steeds omgezet worden.
 - doordat er geen EU parlement of regering is maar slechts toegewezen bevoegdheden (zoals douane recht, vrij verkeer, de euro,..) is er een grens gelegd aan de EU om te voorkomen dat ze te veel macht zou verkrijgen
- subsidiariteitsbeginsel: de EU mag enkel optreden in een domein die niet op een lager niveau uitgevoerd kan worden
- proportionaliteitsbeginsel: de middelen staan in verhouding tot het doel

aii. Hoe zit de EU in elkaar?

- het Europees Parlement:
 - voorzitters worden om de 5 jaar rechtstreeks verkozen
 - wetten worden goedgekeurd, samen met de Raad
 - ze hebben controle op de commissie
 - en begrotingstoezicht
- de Raad
 - Raad van de EU= de Raad van ministers
 - ze zijn Europese wetgever, samen met het Parlement
 - hebben coördinatie van het economisch beleid van de EU

- zorgen voor de internationale overeenkomsten
- keuren de EU-begroting goed, samen met het Parlement
- coördinatie van Justitie
- butenlands- en veleigheidsbeleid van de EU
- de Europese Raad= de Europese Top
 - vergadering van de president of premier van elk EU-land + voorzitter Barosso
 - komen 4x per jaar samen in Brussel
 - de voorzitter van de Europese Raad (Herman van Rompuy) vertegenwoordigt de EU in de hele wereld
 - ze bepalen het algemeen beleid van de EU en hebben geen wetgevende bevoegdheid maar wel een grote invloed (wat wel langzaam aan aan het wegebben is)
- de Commissie
 - hebben de uitvoerende macht van de EU
 - bestaat uit 28 commissarissen (1 uit ieder EU=land met specifieke portefeuilles)
 - vertegenwoordigen en behartigen de EU-belangen, zoals het initiatiefrecht voor wetsvoorstellen, beheer en verdeling van de EU-begroting, handhaving van het EU-recht
 - vertegenwoordigt de EU op internationaal niveau
- de 3 rechtbanken
 - namelijk het Hof van Justitie, het Gerecht en het Gerecht voor ambtenarenzaken
 - bestaat uit 28 rechters
 - zorgen voor de eerbiediging van het recht bij de uitlegging en toepassing van de verdragen
 - oefenen een groot invloed uit op het Europees recht via prejudiciële zaken
 - wordt soms de motor van de Europese integratie genoemd

b. De Raad van Europa

De Raad van Europa is een **internationale** organisatie, die 47 lidstaten kent en waarnemers van 6 niet-Europese landen en Vaticaanstad

Hun doel: het bevorderen van de eenmaking van Europa

- Europese conflicten vermijden en beheersen
- zekerstellen van de democratie van de rechtstaat
- garanderen dat mensenrechten gerespecteerd worden
- sluiten van verdragen tussen Raad van Europa- lidstaten
- bewustwording van Europese identiteit

In 1950 werd het Europees Hof van de Rechten van de Mens opgericht (EHRM) dat niet tot de EU behoort maar die verzekert dat het motief voor iemand tot moord te veroordelen steeds wordt gegeven

c. De VN

Ook de VN is een **internationale**, intergouvernementele organisatie, aangezien er geen bevoegdheden van lidstaten moeten worden afgestaan.

- opgericht in 1945
- telt 193 lidstaten
- met als secretaris-generaal Ban Ki-Moon
- hun voornaamste doelen: vreedzaam samenleven en respect voor de mensenrechten in alle landen
- ECOSOC, Internationaal Kinderrechtenverdrag
- bestaat uit de Algemene Vergadering, Veiligheidsraad, Economische en Sociale Raad, Internationaal Gerechtshof dat klachten van staat tot staat kan veroordelen (maar enkel en alleen als deze staten het gerechtshof wel erkennen)

Thema 3: De Rechtsbronnen

A. Hiërarchie van normen

welke norm heeft voorrang?

- een lagere norm dient een hogere norm te respecteren
- omdat er meerdere interpretatiemogelijkheden zijn moet een lagere norm geïnterpreteerd worden naar een hogere norm
- in beginsel mag een rechter maar een lagere norm toepassen als hij in overeenstemming is met een hogere norm

We gaan in de hiërarchie van rechtsnormen een onderscheid maken tussen materiële wetten en formele rechtsbronnen:

- materiële wetten: kijken naar de inhoud van een tekst die voor een **algemene, abstracte, onpersoonlijke** groep geldt => hij is bestemd voor iedereen. Het gaat hierbij om een algemene norm, maar hij hoeft niet door de wetgevende macht te worden uitgevaardigd
- formele rechtsbronnen: kijken naar organiek criterium: welke instantie heeft die wet uitgevaardigd? Dit zal in dit geval altijd de wetgevende macht zijn

1. Hiërarchie van de materiële wetten

a. Internationaal en supranationaal recht

Zoals al eerder gezien hebben internationaal en supranationaal recht een verschillende definitie:

internationaal: de grondwet laat toe dat er verdragen gesloten worden

supranationaal: de grondwet laat toe dat bepaalde bevoegdheden worden overgedragen aan supranationale instellingen

verdrag: een internationaal geschreven overeenkomst dat wordt gesloten tussen staten en wordt beheerst door het volkenrecht

Om te zien in welke maten een verdrag invloed heeft moeten we kijken naar 1. het land dat gebonden is en

2. of het verdrag rechtstreekse invloed heeft of niet

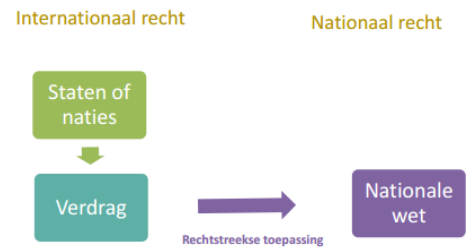
1. een land kan kiezen tussen 2 systemen waarbij verdragen toepasbaar worden:

- dualisme: een verdrag wordt pas een wet als er een wet van wordt gemaakt. Dit noemen we de *transformatieleer*. Een omgezet verdrag krijgt voorrang op vroeger wetten, maar niet op latere wetten

9okt maakt de wetgever een nieuwe wet omtrent hetzelfde onderwerp. De wet van 9okt zal vanaf nu gelding hebben => de macht ligt volledig in de handen van de wetgever

- monisme: het recht vormt een eenheid. Als er een verdrag wordt goedgekeurd, is het automatisch een wet, maar hier moet wel een verschil worden gemaakt tussen verdragsbepalingen met of zonder directe werking
 - met directe werking: heeft invloed op
 - verdragsbepalingen die enkel rechten/plichten bevatten voor de verdragsluitende Staten => rechtsonderhorigen kunnen zich niet op het beginsel beroepen en de Staten verbinden zich ertoe om de bepalingen in te voeren in het nationale recht
 - verdragsbepalingen die rechten/plichten meebrengen voor rechtsonderhorigen => deze kunnen door rechtsonderhorigen worden ingeroepen voor nationale rechtbanken indien ze niet worden uitgevoerd
 - een verdrag moet steeds geïncorporeerd zijn in het nationale recht indien de bepaling volgende duidelijk is
 - de vraag naar het praktisch karakter van de directe werking kan worden getest:
 - objectief criterium: de bepaling moet op zichzelf toepasbaar zijn, juridisch duidelijk, precies, volledig en onvoorwaardelijk = self-sufficient (bv: man is gelijk aan vrouw)
 - subjectief criterium: dit is wat de verdragspartijen ermee bedoelen (hierbij is indirecte werking mogelijk, maar directe werking mag niet uitdrukkelijk uitgesloten zijn)

Wanneer we het over Europees recht hebben is deze *altijd* onmiddellijk toepasselijk. Toch spreken we niet van Europese wetten (zie de schrik van EU om federale overheid te vormen) maar verordeningen en richtlijnen:

- verordening: steeds onmiddellijk toepasbaar. Je kan als deze niet wordt nageleefd steeds opkomen in horizontale en verticale zin. Een verordening leidt steeds tot een gelijk resultaat in alle lidstaten
- richtlijnen: deze moeten nog wel degelijk omgezet worden, maar binnen het termijn dat eraan is opgelegd (dit duidt dus niet op dualisme!!). Wanneer de overheid niet optijd de richtlijn ozet kan de burger hierop beroep doen. De richtlijn kan dus maanden bestaan, maar pas als hij is omgezet (of niet omgezet) kan hij o=erop beroepen. Richtlijnen hebben geen horizontale werking. Richtlijnen kunnen tot een verschillend resultaat leiden

We bespreken binnen de internationale en supranationale normen ook nog de fundamentele rechten en vrijheden:

- fundamentele rechten: deze zijn eigen aan de mens en zijn universeel. Ze zijn er om te waarborgen dat personen op een vrije en menswaardige wijze kunnen functioneren.
 - 1^e generatie: houden eerder negatieve verplichtingen in van de overheid (waarbij de overheid wordt verboden om in te mengen) : recht om te stemmen, -> van de verlichtingsfilosofen
 - 2^e generatie: positieve verplichtingen van de overheid (waarbij de overheid voor ons zorgt): mens moet een menswaardig bestaan hebben, recht op arbeid -> van het marxisme
 - 3^e generatie: recht op eigenland, recht op exploiteren -> van het kolonialisme
- De fundamentele rechten en vrijheden door de EU opgelegd zijn vastgelegd in het Verdrag van Lissabon en de VN en Raad van Europa hebben ook ieder bepaalde verdragen en verklaringen opgesteld om deze fundamentele rechten te vrijwaarden
- onder vrijheden verstaan we meer de vrijheid van de fysieke persoon, vrijheid van de geest, ... en bij de rechten kijken we voornamelijk naar de burgerlijke, politieke en socio-economische rechten

b. De Grondwet

= de basis van alles in materiële zin

In formele zin is het een boek dat niet zomaar wijzigbaar is maar waarvoor een specifieke

wijzigingsprocedure is opgelegd:

1. kamer, Koning en Senaat verklaren dat een bepaald artikel herzien moet worden
2. het Parlement wordt ontbonden en er komen nieuwe verkiezingen die binnen de 40 dagen moeten plaats vinden
3. Nu is er de mogelijkheid gekomen om de GW te wijzigen

c. Bijzondere meerderheidswetten en bijzondere decreten en ordonnanties

Bijzondere meerderheidswetten zijn zo belangrijk dat wanneer deze worden besproken iedereen van elke taalgroep aanwezig moet zijn en 2/3 van het geheel van de stemmen vormt pas een ja-stem (in tegenstelling tot de normale 50%+1)

d. Samenwerkingsakkoorden

Dit zijn samenwerkingsvormen tussen gemeenschappen, gewesten en de federale overheid die worden vastgelegd door de uitvoerende macht, meestal met vereiste goedkeuring van de wetgevende macht.

Na (a), (b), (c) en (d) komen pas de gewone wetten.

e. Formele wetten-decreten-ordonnanties

Deze 3 staan allemaal op een gelijk niveau omdat ze allemaal eigenlijk hetzelfde betekenen maar betrekking hebben tot verschillende partijen. Er zijn echter wel verschillende soorten wetten waaronder de belangrijkste:

- wetten in formele en materiële zin
- bijzondere meerderheidswetten
- interpretatieve wetten: geen echte wet, maar een uitleg hoe dat een wet moet worden toegepast
- programmawet: uitvoerende macht geeft regering bevoegdheid om bepaalde zaken te regelen

Het verschil tussen wet, decreet en ordonnantie is concreet:

wet: aangenomen door federaal parlement en bekrachtigd door de Koning

decreet: aangenomen door Vlaams Parlement/Parlement vh. Waals Gewest/Parlement vd. Franse Gemeenschap/ Parlement vd. Duitstalige gemeenschap en steeds bekrachtigd door hun regering

ordonnantie: aangenomen door het Parlement vh. Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Als een wet, decreet of ordonnantie moet worden getoetst wordt dit gedaan door het Grondwettelijk Hof (vroeger het Arbitrage Hof genaamd) en nooit door een rechtbank. Het Grondwettelijk Hof heeft echter geen volle bevoegdheid omdat ze wetten alleen aan bepaalde grondwetten kan toetsen en aan titel II in de grondwet

**examen: wat als een grondwet in tegenstrijd is met een internationaal verdrag? Aangezien de Grondwet ondergeschikt is aan een internationaal verdrag, zal de grondwet moeten worden gewijzigd.

Hoe komt een wet tot stand? Er zal steeds een verschil zijn tussen een wetsontwerp (ingediend door de regering met verplicht advies van de Raad van State) en een wetsvoorstel (ingediend door het parlement met optioneel advies van de Raad van State)

Een wet komt tot stand in 5 stappen, hieronder geïllustreerd. Allereerst moet er een wetgevend initiatief zijn, gevolgd door de parlementaire commissie, gevolgd door een plenaire vergadering, gevolgd door

bekrachtiging en afkonding en als laatste publicite in het Belgisch Staatsblad.

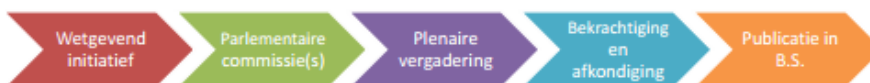

1. Wetgevend initiatief

- **Wetsontwerp**: initiatief door de regering (verplicht vooraf advies Raad van State) + memorie van toelichting
- **Wetsvoorstel**: initiatief door parlementsleden (facultatief advies Raad van State) + toelichting

2. Parlementaire commissie(s)

- Commissies van de Kamer en/of Senaat bespreken tekst (parlementsleden-specialisten in bepaalde materie)
- Formuleren van **amendementen**
- **Stemming** in de commissie

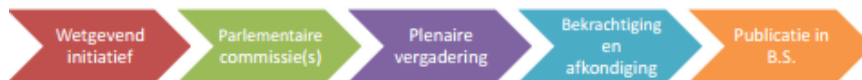

3. Plenaire vergadering

- Bespreken van de tekst in het hele parlement
- Formuleren van **amendementen**
- **Stemming** in het parlement
- **Volstrekte meerderheid** vereist: helft leden aanwezig en helft + 1 van de aanwezigen stemt 'ja'

4. Bekrachtiging en afkondiging

- Door de **Koning** als orgaan van de wetgevende macht
- Stijlformules
- Ondertekening door Koning + tegentekening door minister (**contraseign**)

5. Publicatie in het Belgisch Staatsblad

- In beide landstalen (NI + Fr): allebei authentieke rechtskracht
- Na 10 dagen: kracht van wet

Hoe Komt een decreet/ordonnantie tot stand?

- Geen dubbele behandeling in twee kamers
- Analoog wetgevingsproces
- Bekrachtiging en afkondiging enkel door gemeenschaps- of gewestregering
- Officiële publicatie in B.S. maar vertaling heeft geen kracht van wet

- besluitwetten: komen alleen tot stand tijdens de oorlog (en hebben nu dus geen toepassing meer)
- programmawet: meestal een wet over de begroting
- mozaïek wet: wordt in een programmawet opgenomen terwijl dit eigenlijk niet kan

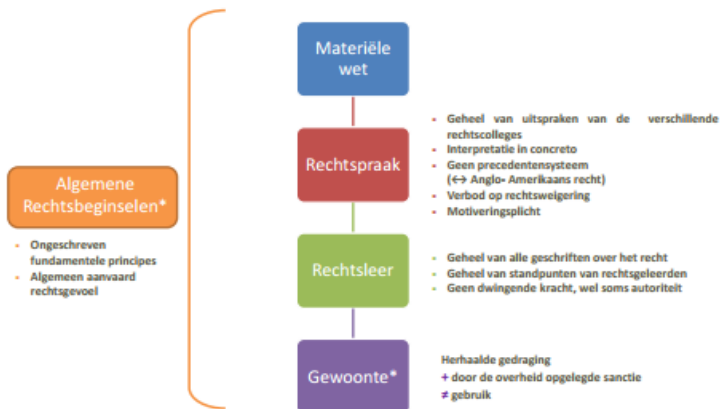
Hierna volgen de administratieve besluiten, de uitvoerings maatregelen

- genummerd KB (koninklijk besluit): als de koning als wetgever moet optreden om snel een wet te kunnen doorvoeren (bijvoorbeeld in tijden van crisis). Op zo'n moment geeft de regering de koning uitzonderlijke volmacht. Een genummerd KB staat op gelijke hoogte met een wet, ordonnantie en decreet. Het probleem met een KB is dat het het parlement niet paseert, en de regering op deze manier er gebruik van probeert te maken.
- KB: staat niet op hetzelfde niveau als een genummerd KB

- Regeringsbesluiten: betreffen gemeenschaps- of gewestelijke aangelegenheden, worden niet door de Koning ondertekend en hebben dezelfde kracht als een KB
- ministeriële besluiten: dit is een uitvoeringsbesluit genomen door een minister, maar de rechtbank mag deze als niet toepasselijk verklaren indien het in strijd is met de GW
- rondzendbrieven: willen een correcte en uniforme toepassing van de wet waarborgen
- soft law: richtlijnen, afspraken, leidraden

B. Hiërarchie van de formele rechtsbronnen

= onze algemene rechtsbeginselen: iets wat de jurist uit alle rechtspraak is gaan afleiden. Zaken die fundamenteel zijn aan onze democratische staat, die ongeschreven zijn en een algemeen aanvaard rechtsgevoel zijn.

bv: onpartijdigheid van de rechter is een rechtszekerheids beginsel

bv: rechtsmisbruik: je hebt wel recht, maar je moet deze niet misbruiken

het schoorsteen arrest: ik ga buurman pesten door schoorsteen te plaatsen opdat de buurman geen zonlicht meer heeft. In principe zou dit wel mogen, want een mens mag op zijn eigendom doen wat hij wilt, maar dit is recht misbruiken.

Deze formele rechtsbronnen staan eigenlijk op hetzelfde niveau als de grondwet, al staan ze er niet in

bv: redelijk termijn: zaken die verjaren of zaken die te lang op zicht laten wachten op een proces kan veroordeeld worden, ook al staat dit niet in het wetboek geschreven

We maken een onderscheid tussen gewoonten en gebruiken:

Gewoonten staan niet in de wet, maar komen zo vaak voor dat de goegemeente het als vanzelfsprekend neemt (bv: de koning stelt een formateur aan).

Gebruiken hebben echter wel een politieke sanctie tegenover zich staan (bv: alles met de koning wordt in het geheim besproken)

Rechtspraak geen precedents werken heeft, dwz: een uitspraak heeft geen bindende waarde voor een heel volk. Een andere rechtbank is er niet door gebonden (een lagere rechtbank hoeft een hogere niet te volgen in zijn beslissingen).

Normen die door de rechtspraak

Rechtsleer: wat auteurs schrijven

Normen die door de rechtspraak/rechtsleer direct of indirect worden afgeleid uit principes die aan de gehele rechtsorde ten grondslag liggen

Thema 4: Indelingen van rechten en hun toepassingen

I. Indelingen van rechten

We moeten hierbij altijd rekening houden met 2 belangrijke zaken:

1. Tot welke rechtstak behoort het?
2. Er zijn meerdere manieren waarop we recht kunnen indelen:
 - subjectief vs. objectief recht: *subjectief*= rechten die verhoudingen regelen tussen burgers (horizontaal, bv: werknemer – werkgever) *objectief*= met betrekking tot de overheid (ook verticaal, bv: burger-overheid)
 - publiek vs. privaat (zie later)
 - nationaal vs. internationaal recht
 - patrimoniale=vermogensrechten vs. extrapatrimoniale=persoonlijke rechten

(insert slide4)

a. Publiekrecht

= verticaal (insert slide6)

Het grondwettelijk of constitutioneel recht

waar?

- in de grondwet
- constitutionele gewoonte
- internationale afspraken
- enkele bijzondere wetten

2 soorten bepalingen:

- staatsrecht: essentiële rechten ivm staatsstructuur en de staatsinrichting (wordt met staats hervormingen veranderd, zijn dus niet onveranderlijk)
- fundamentele rechten en vrijheden = grondrechten : verhouding tussen staatsysteem en individuele rechtssubject en enkele minimumrechten ten aanzien van de overheid

Het administratief of bestuursrecht

schrijven regels met betrekking tot de UM:

- formele voorschriften: altijd verplicht bij een wet
- materiële gedragsregels
- rechtsbescherming

subtakken:

- fiscaal recht: regels met betrekking tot bepaling, inning en betwisting van belastingen
- socialezekerheidsrecht: voorwaarden, aanvraagprocedures, instellingen, enzovort met betrekking tot minimale garanties in geval van werkloosheid, ziekte, invaliditeit, ...
- vergunningenrecht: zaken mbt. ruimtelijke ordening, leefmilieu en natuurbehoud, energievoorziening, wetenschapsbeleid, ...
- ambtenarenrecht: bepalingen voor mensen die in de overheid werken (die dusdanig verschillend zijn qua pensioen, geen contract maar eed aflegging, ..)

Het strafrecht

- geweldmonopolie van de overheid ten behoeve van maatschappelijke orde: alleen de overheid mag optreden
- speciale strafwetboek
- nullum in crimen sine lege: geen straf zonder recht
- gemeen strafrecht en bijzonder strafrecht (zoals verkeersstrafrecht, milieustrafrecht, fiscaal strafrecht,...)

Het procesrecht

= hoe met je voor een rechtbank dagvaarden?

- regels over de samenstelling en werking van de rechtbanken

- burgerlijk procesrecht = gemeen gerechtelijk (privaat)recht (voor geschillen tussen rechtssubjecten)
- bijzondere procedureregels zoals bij strafprocesrecht (formeel strafrecht, heeft speciaal wetboek voor strafvordering) en zoals bij gerechtelijk publiekrecht=publiek procesrecht (geschillen tussen rechtssubjecten en de overheid)

Internationaal Publiekrecht

- volkenrecht
- regels over de verhoudingen tussen nationale staten
- internationaal gewoonterecht, diplomatiek recht, oorlogsrecht, klassiek verdragsrecht, recht van gouvernementale organisaties, ...

Internationaal Privaatrecht

- in geval van grensoverschrijdende problemen, bv: ongeval in het buitenland, trouwen met een buitenlander → welke wetten zijn dan van toepassing? wat is dan de rechtsorde?
- IPR is NR door een aanknopingsfactor: waar is die band?
- 3 belangrijke zaken:
 - naar welke rechtbank gaan we?
 - België is niet verplicht om Belgisch recht uit te spreken
 - de uitvoering van buitenlandse vonnissen

b. Privaatrecht

= horizontaal (insert slide 18)

Het burgerlijk recht

- verzorgt rechtsverhoudingen tussen burgers die geen deel van het geweldmonopolie uitoefenen en waarbij er wel degelijk een onderscheid wordt gemaakt naargelang beroep of situatie
Heel belangrijk is het burgerlijk recht is het *Burgerlijk Wetboek*, opgedeeld in 3 boeken:

I: Personen- en familierecht

= rechten en plichten van een persoon binnen sociale en familiale omgeving

- personenrecht: rechts- en handelingsbekwaamheid, naam, woonplaats, ...
- familierecht: familienaam, afstamming, huwelijk, echtscheiding, ... (zie later)

II: Zakenrecht (Goederen en verschillende beperkingen van eigendom)

= rechten die bepalen welke aanspraken rechtssubjecten kunnen maken op rechtsobjecten. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen allesomvattend zakelijk recht (eigendom) en beperkte zakelijke rechten (vruchtgebruik, erfdienstbaarheden, ..) In het boek worden ook zakelijke zekerheden vastgelegd

III: Familiaal vermogensrecht en Verbintenissenrecht (Wijze van verkrijgen van eigendom)

- ⇒ familiaal: erfrecht (=regels over de wijze waarop goederen bij de dood ve rechtspersoon overgaan naar andere rechtssubjecten) en huwelijksvermogensrecht
- ⇒ verbintenissenrecht: vorderingsrechten die hete ene rechtssubject ten aanzien van de andere (of meerdere anderen) kan afdwingen (ook weer onderscheid algemeen en bijzonder verbintenissenrecht)

Het handelsrecht

= recht dat van toepassing is op de relaties tussen handelaars voor zover deze verband houden met hun beroep

- een handelaar is een persoon die hoofdzakelijk of aanvulend zijn beroep maakt van het stellen van daden van koophandel
- subtakken houden oa in: vennootschapsrecht, faillissementsrecht boekhoudrecht, handelspraktijkenrecht
- handelsrecht is micro-economisch en houdt zich strikt bezig met privaatrechterlijke relaties tussen 2 handelaars (terwijl economisch recht macro-economische verhoudingen verzorgt)

Het arbeidsrecht

onderscheid tussen individueel en collectief:

- individueel: betreffende alle afspraken en toepasselijke rechtsregels tussen een werkgever en een werknemer
- collectief: betreffende relaties tussen werkgevers en werknemers als groep, waarbij ook het collectief arbeidsovereenkomst tot stand komt

Het consumentenrecht

= regels ter bescherming van consumenten tegen professionele handelaar, waarbij eigen interpretatiemethoden ten voordele zijn van de consument

c. Multidisciplinaire takken

Deze tak is gemaakt omdat er in veel concrete situaties zowel publiek- als privaatrecht aan bod komt:

- socialezekerheidsrecht (publiek) + arbeidsrecht (privaat) = sociaal recht
- medisch recht, bouwrecht, informaticarecht,
- vrijwel alle afspraken en toepasselijke rechtsregels tussen 1 werkgever en 1 werknemer

d. Toepassing van de rechtsregels

Werking in de tijd

- niet-retroactief: geen terugwerkende kracht
- in principe gemaakt voor de toekomst, tenzij er een vervaldatum is
- garanderen rechtszekerheid: *les posterior derogat anteriori*

Werking in de ruimte

- normen met territoriale toepassing: gelden voor alle rechtssubjecten binnen het territorium waarvoor de overheid bevoegd is (verkeersreglement)
- normen met personele toepassing: geldt voor de betrokken personen, ongeacht waar zij zich op dat moment bevinden (recht om te huwen)

Recht vs. feiten

- feiten worden omgezet omwille van de rechtsvraag
 - feiten zijn de juridische interpretatie van de rechtsregel zelf
 - feitelijke interpretatie is de appreciatie van de *loutere* feiten
- rechtsregels moeten toegelicht worden opdat er loutere verduidelijking is en interpretatie alleen een bepaalde toevoeging heeft

Interpretatie

wie?

- wetgever zelf = authentieke interpretatie (enige bindende methode)
- rechter = rechterlijke interpretatie
- rechtsleer
- gewoonte: concrete vorm aan diverse toepassingen van rechtsregels

methodes?

- exegetische/grammaticale methode: letterlijke tekst: duidelijke teksten hebben geen interpretatie nodig
- systematische methode: een regel steeds zien in het geheel waartoe hij behoort (bv een kind in het BW is een persoon onder de leeftijd van 12 jaar)
 - uitzonderingen moeten beperkend worden geïnterpreteerd
 - uitzondering primeert op de algemene regel
 - a fortiori redenering: wat geldt voor deze situatie, geldt in grotere mate ook voor de niet-voorzien situatie
 - a contrario redenering
 - analogische redenering
- wets- en rechtshistorische methode: zoeken naar verklaring in het verleden (bv kijken naar voorbereidende werken van de wet)
- sociologische methode: initiële opzet van de regel aanpassen aan de evolutie in de maatschappij, rekening houdend met de juridisch maatschappelijke en socio-economische ontwikkeling (bv in wetboek staat doorgang voor paard en kar, wordt nu gezien als de doorgang voor een tractor)

- teleologische methode: werkelijke bedoeling van de wetgever nagaan en het doel van een norm bekijken (bv: parlementaire voorbereiding)
- potius ut valeat: bij twijfel moet de norm zo geïnterpreteerd worden dat hij alleszins enig gevolg teweegbrengt
- beschermingsregel: bij twijfel moet de norm geïnterpreteerd worden in het voordeel van de zwakste partij

Thema 5: Rechtshandhaving

= bij welke rechtbank? met welke middelen? wat als je ongelijk haalt?

a. Inleiding

Om dit thema in te leiden kijken we eerst even naar de rechterlijke macht:

- organiek aspect: welke rechtbanken zijn er
- jurisdictioneel: wie is bevoegd om recht uit te spreken? Hier hebben we een dualisme en we spreken van een objectief en subjectief contentieux:
 - subjectief: rechten die elk subject heeft: behoren tot gewone hoven en rechtbanken ook hier kunnen we onderscheid maken tussen burgerlijke en politieke rechten:
 - politieke rechten: houden verband met de uitoefening van de soevereiniteit en kunnen aan een administratief college worden toebedeeld
 - burgerlijke rechten: private rechtsbetrekkingen tussen particuliere, vrijheidsstraffen, fundamentele rechten en vrijheden
 - objectief: burger-overheid geschillen (vraagstukken over legaliteit): administratieve rechtscolleges. De overheid heeft een discretionaire bevoegdheid, dwz: hij moet beslissen in naam van het algemene belang = een opportunititeitsbeginsel

b. Controle op de naleving van het recht: gewone hoven en rechtbanken

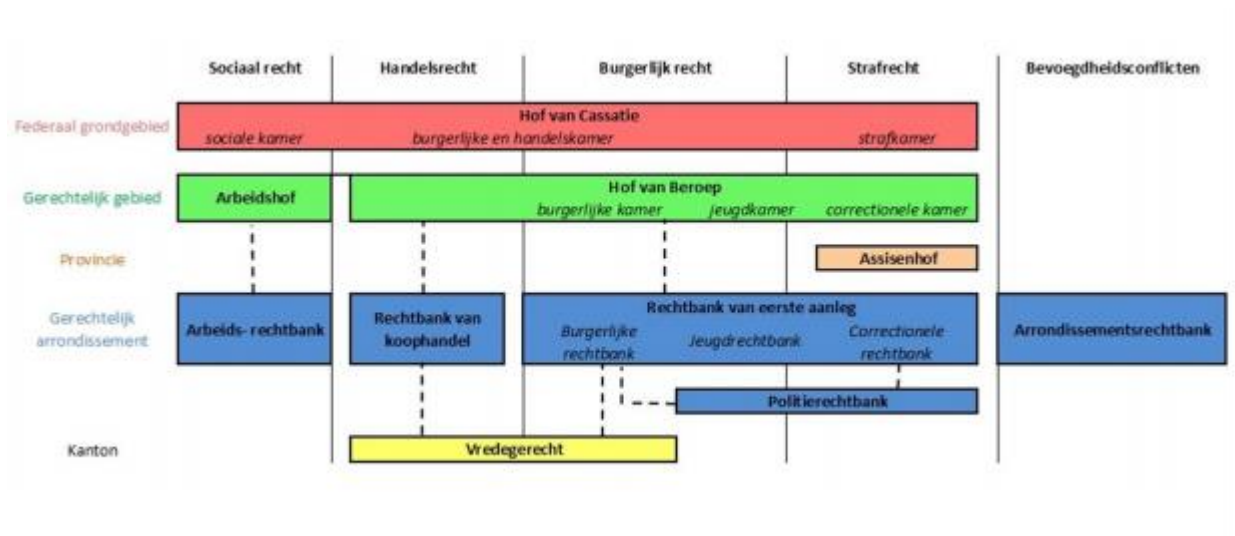
organisatie

-structuur

- zittende en staande magistratuur
 - zittend: rechters: zij spreken recht
 - staand: OM = openbaar ministerie (=parket)
 - zijn geen rechters
 - hebben een hulpfunctie
 - bepalen we er voor de rechtbank gebracht gaat worden
 - kan seponeren = besluiten een zaak niet naar de rechtbank brengen
 - geven advies in burgerlijke zaken en leggen de rechtbank een goede naleving op
 - procureur des Konings = OM bij RB 1^e aanleg
 - arbeidsauditeur = OM bij arbeidsRB
 - substituten = hulpkrachten van de arbeidsauditeur en procureur des Konings
 - procureur generaal = OM in hoven van beroep
 - er bestaan ook enkele federale procureurs, die handelen over zaken die buiten 1 rechtsgebied gaan
 - ≠ onderzoeksrechter! Een onderzoeksrechter is een zittende magistraat
 - verschil tussen zittende en staande: een rechter wordt benoemd door de wetgevende macht, ter bescherming, voor het leven benoemd, heeft een gebied toegekend <-> procureur is afzetbaar als die iets fouts heeft gedaan
 - verschil in positief en negatief injunctie recht: OM mag niet beïnvloed worden maar ministers hebben positief injunctie recht waardoor ze kunnen vragen om een bepaalde zaak naar de rechtbank te brengen. Ze hebben geen negatief injunctie recht, wat wilt zeggen dat ze een onderzoek niet stop kunnen zetten
- in sommige rechtbanken lekenrechters: zijn vakbondvertegenwoordigers en werkgeversvertegenwoordigers om indien nodig steun te geven aan de beroepsmagistraat
- in het hof van Assisen hebben we ook een jury die misdaden behandelen. Zij beslissen uiteindelijk

of iemand schuldig is, de rechter helpt alleen maar en kan geen uitspraak doen over de straf

- hiërarchie, territoriale en materiële bevoegdheid

- bevoegdheidsverdeling van de rechtscolleges

de omvang van de structuur is zodanig groot omdat er behoefte is aan eigen procedures voor bepaalde takken van het recht → we spreken van een bevoegdheidsverdeling

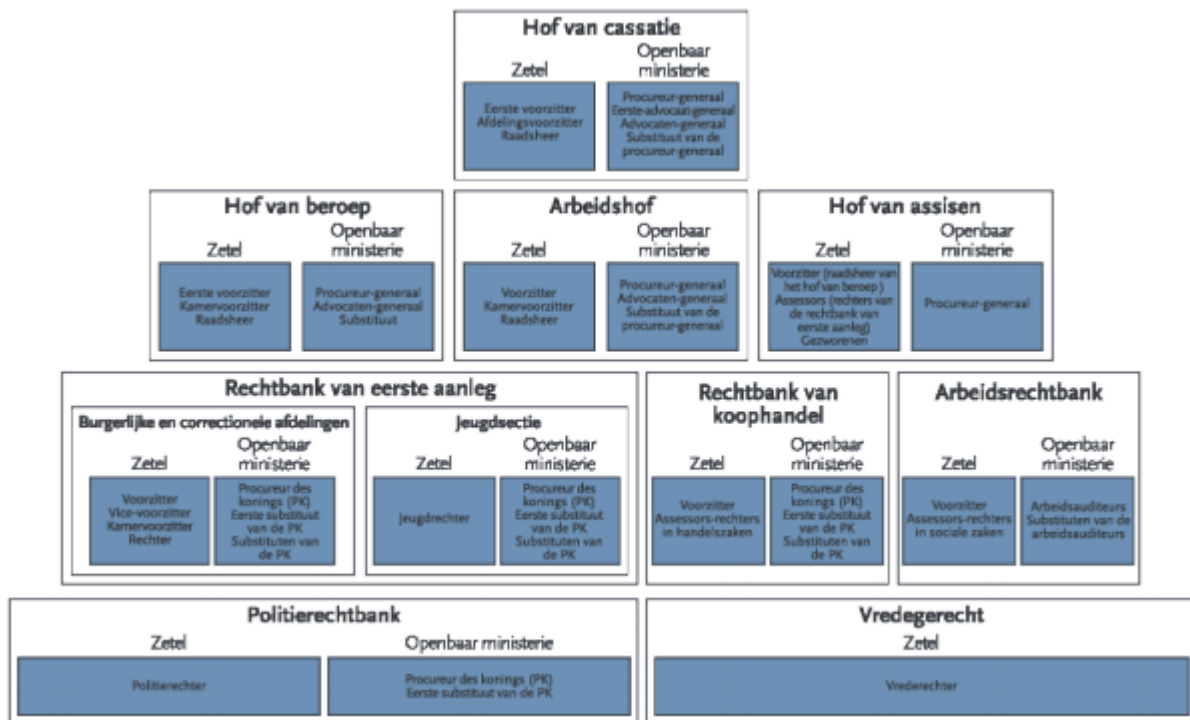
- territoriale bevoegdheid: bepaalt over welk grondgebied een bepaalde rechtbank rechtsmacht heeft
- materiële bevoegdheid: bepaalt over welk domein, welk soort zaken een bepaalde rechter kan oordelen:
 - burger, koophandel, strafrecht
 - misdrijven: overtredingen (gevangenis tot 7dagen, altijd bij politieRB), wanbedrijven (7dagen tot 5 jaar, correctionele RB), misdaden (>5jaar, hof van Assisen)

1) territoriale

- kanton (187): een verzameling van enkele gemeenten en/of gedeelte van een gemeente, vrederechter
- gerechtelijk arrondissement (12):
 - rechtsgebied van de RB van 1^e aanleg
 - zijn verschillende kantons tesamen
 - is in 2012 van 27 naar 12 arrondissementen gegaan, maar de gebouwen bestaan nog steeds, dus de hervorming was enkel bedoelt om beter op mekaar af te kunnen stemmen
- provinciaal:
 - hof van assisen
 - sluit aan bij de gekende grenzen (1 per provincie + 1 voor het administratieve arrondissement van Brussel Hoofdstad)
- ressorten (5):
 - hoven van beroep en arbeidshoven
 - Luik, Brussel, Bergen, Gent, Antwerpen
- vanaf 2014 komen er ook 12 familierechtbanken
- federaal:
 - Hof van Cassatie
- supranationaal niveau:
 - Europees Hof vd Rechten vd Mens
 - Internationaal Gerechtshof
 - Internationaal Strafhof
 - Hof van Justitie vd EU
 - Benelux Gerechtshof

2) materiële bevoegdheid

= publiekrechtelijke rechtbanken (GW hof en RvS) + privaatrechtelijke

Privaatrechtelijke

1^e aanleg:

- Vrede gerecht
 - alles ≤ 1 860,00 euro
 - “huis-tuin problematiek”
 - een aantal toegewezen bevoegdheden, ongeacht hun bedrag zoals huurconflicten, onteigening, erfdiensbaarheden, voogdij, ...
- PolitieRB
 - voor overtredingen (≠wanbedrijf≠misdaad) = misdrijven die bestraft worden met gevangenisstraf van 1 tot 7 dagen en/of met een geldboete van 1 tot 26 euro
 - alle misdrijven inzake verkeersovertredingen en verkeersongevallen
- RB van de 1^e aanleg: kent 4 afdelingen(/kamers)
 1. JeugdRB: voor jongeren tot 18 jaar
→ is dit nog wel relevant? hoe weten we op welke leeftijd een kind geestelijk ontwikkeld is om de ernst van hun daden in te kunnen zien?
 2. BurgerlijkeRB: voor burgerlijke zaken die >1860,00 euro waard zijn
 3. CorrectioneleRB (in volksmond: strafrechter):
 - voor wanbedrijven: bestraft met 8 dagen tot 5 jaar gevangenisstraf en/of geldboete van minimum 26 euro
 - voor ‘gecorrectionaliseerde misdaden’: misdaden die ‘omlaag’ worden getrokken door verzachtende omstandigheden
 4. StrafitvoeringsRB: legt géén straf op, maar stelt de vraag over *hoe* een straf moet worden uitgevoerd (zie: overvolle gevangenissen) + geen beroep, alleen cassatie
- ArbeidsRB
 - alle geschillen die betrekking hebben op het arbeidsrecht en het socialezekerheidsrecht
- RB van Koophandel: conflicten bij handelaars → let op dat deze betwisten wel boven de 1 860 euro moet zijn
- ArrondissementsRB

- doet uitspraken over bevoegdheidsgeschillen, dus als er discussie bestaat over naar welke RB er gegaan moet worden

2^e aanleg:

- Hof van Beroep
 - beroepsRB voor vonnissen die in eerste aanleg geveld werden door de RB van koophandel of RB van 1^e aanleg
 - kent ook verschillende kamers, naargelang de RB waar het eerste vonnis werd uitgesproken
 - alleen 1^e aanleg voor ministers die misdrijven tijdens hun ambt gepleegd hebben
- Arbeidshof
 - beroepsRB voor vonnissen die in eerste aanleg geveld werden door de arbeidsRB
- Hof van Assisen
 - wordt samengesteld op het moment dat er een misdaad gebeurt
 - wordt een jury samengeroepen bestaande uit 12 mensen
 - kan ook zijn voor politieke misdrijven en drukpersmisdrijven, maar dit komt eigenlijk helemaal niet meer voor (vb politiek: vive la republique roepen terwijl koning speech geeft vb drukpers: persvrijheid verbieden)
 - de jury wordt wel bijgestaan door het hof die uitleg kan geven, en ze bepalen samen de strafmaat
 - er is geen beroep mogelijk, alleen cassatie

cassatie:

- Hof van Cassatie: spreekt geen nieuw oordeel uit, en is daarom geen 3^e oordeel maar er zijn maar 2 redenen voor het bestaan van dit hof:
 - overtreding van de wet
 - procedurefouten: alles wordt in de vuilbak gegooid als een vormvoorschrift niet na is geleefd

buitenbeentje:

- Hof van Justitie
 - hoogste RB van de EU
 - verzekert de eerbiediging van het recht bij de uitlegging en toepassing van Europese Verdragen
 - houdt geen rekening met feiten maar legt uit *hoe* wetten zouden moeten worden nageleefd = prejudiciële vragen
 - nietig verklaren van bepaalde EU rechtshandelingen (ex tunc nietigverklaring)
 - behandeling van beroepen tegen lidstaat die verdragsverplichtingen niet nakomt

bijzonder instelling:

- Hoge Raad van Justitie
 - is geen RB
 - is een instelling op zich (sui generis)
 - hebben 2 doelstellingen namelijk:
 - externe controle op algemene werking rechterlijke macht dmv adviezen
 - stellen het examen op die rechters moeten nemen

principes met betrekking tot de werking van de rechterlijke macht

- recht op een eerlijk proces
 - recht van toegang tot een rechter
 - openbaarheid v. terechtzitting opdat er controle kan zijn (met uitzondering van zedezaken)
 - openbaarheid v. uitspraak : de rechter moet eigenlijk elk vonnis/arrest openbaar uitspreken maar in burgerlijke zaken gebeurt dit soms niet
 - motivering van uitspraak : de rechter moet op alle zaken antwoord kunnen geven (dus als iemand 10 punten heeft om te verdedigen zal de rechter op al deze 10 punten een antwoord moeten geven)
 - onafhankelijkheid en onpartijdigheid : onafhankelijkheid wil zeggen dat er geen schijn mag

- zijn dat de rechter afhankelijk is van de UM (cfr: spaghettiarrest)
- verbod van rechtsweigering: als een zaak voor een RB wordt ingeleid moet die RB deze aannemen
- uitspraak binnen een redelijk termijn : als een zaak bijzonder lang is mag je hem opwerpen en een strafvermindering aanvragen waardoor iemand in bepaalde zaken wel schuldig kan worden verklaard en geen straf krijgt
- recht op dubbele aanleg: belangrijk hierbij is dat de nieuwe RB de zaak volledig vanaf 0 weer zal bekijken
- recht op verdediging = advocaat
- recht op verdediging-tegenspraak = recht op weerlegging van tegenspreken
- recht op uitvoering van bindende vonnissen en arresten: maatregelen opdat het vonnis wordt uitgevoerd (bv geld krijgen) maar dit wordt heel vaak niet uitgevoerd!
- strafrechtelijke immuniteit
 - onschendbaarheid van koning (burgerrechtelijk en strafrechtelijk), minister en parlementsleden
 - bepaalde personen zijn beperkingen gesteld aan rechtsvervolgning

het procesrecht

1^e aanleg:

1. rechtsingang op tegenspraak
 - a. beginsel: partij neemt initiatief
 - b. de eiser brengt de zaak voor de rechter en stelt een eis/vordering en de verweerder (verdedigende partij) kan een tegenvordering instellen
 - c. vordering (=eis) voor de rechter brengen
 - i. dagvaarding: processtuk dat door de gerechtsdeurwaarder wordt betekend (aangetekend zodat je niet kan zeggen dat je de brief niet hebt ontvangen)
 - ii. verzoekschrift: griffier roept de partijen op via een gerechtsbrief om te verschijnen op de zitting die de rechter bepaalt
 - iii. vrijwillige verschijning: partijen stellen een verklaring op die ze op een vastgestelde inleidingszitting voorleggen aan de rechter
2. inleidende zitting
 - a. partijen verschijnen in persoon of hun vertegenwoordigers (advocaat) voor de rechter (in fiscale zaken zijn de vertegenwoordigers de accountant of bedrijfsrevisor en in sociale geschillen de afgevaardigde van een vakbond)
 - b. er zijn korte debatten mogelijk op inleidende zitting
 - c. meestal wordt de zaak niet op de inleidende zitting behandeld
3. conclusies
 - a. geschreven akte waarin partij eis of verweer formuleert
 - b. vermeldt de middelen waarop de eis gebaseerd is
 - c. een tegenvordering is mogelijk
 - d. wordt de in staat stelling van een zaak genoemd
4. instaatstelling
 - a. vaststellen pleitdatum (=rechtsdag)
 - b. partijen komen zelf overeen over een aantal en termijn voor de conclusies, die vervolgens worden bekrachtigd door de rechter
5. terechtzitting
 - a. pleidooien: gebeuren openbaar (uitz. zedezaken), partijen moeten niet zelf aanwezig zijn
6. uitspraak
 - a. na de pleidooien worden de *debatten gesloten* = de RB trekt zich terug voor beraad
 - b. de uitspraak van de rechter is dan uitiendelijk binnen een maand na het sluiten van de debatten, gebeurt eveneens openbaar, is gemotiveerd → **vonnis**= beslissing van lagere RB

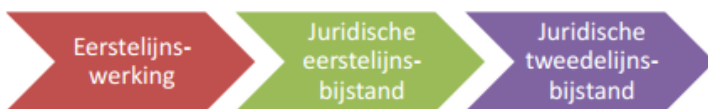
arrest= beslissing van een hof

- c. gezag van gewijsde:
 - i. beslissing is bindend voor de partijen
 - ii. rechtsmiddelen kunnen nog worden aangewend (beroep of verzet of cassatie)
 - iii. de RB wordt geacht juist te zijn, en is dit ook
 - iv. relatief gezag van gewijsde= uitspraak is bindend voor *die* partij (in particular)
 - v. absoluut gezag van gewijsde= als het het GW-hof is bijvoorbeeld = erga omnes
- d. kracht van gewijze
 - i. uitspraak is definitief

7. rechtsmiddelen:

- a. verzet (als je niet komt opdagen zal er een verstek zijn = uitspraak terwijl je er niet bent, verzet is dan wanneer je wel komt en je gaat naar dezelfde rechtbank)
- b. hoger beroep (geen algemeen rechtsbeginsel, de appellant is de eiser in hoger beroep en de geïntimeerde is de verweerder in hoger beroep)
- c. cassatie (gaat om de interpretatie, en het kan dus dat je doorverzen wordt naar een rechtbank van het zelfde niveau, maar ergens anders)
- d. = middelen die de wet aan de partijen of aan derden toekent om een nieuwe beslissing te verkrijgen in een geschil waarin een rechter reeds uitspraak heeft gedaan
- e. gewone: verzet en hoger beroep, kan door de verliezende partij worden aangevraagd, heeft een schorsende werking: er mag niks worden uitgevoerd tot de nieuwe uitspraak)
- f. buitengewone: voorziening in cassatie, derdenverzet, herroeping van gewijsde(echt heel uitzonderlijk)

waar kan je naartoe gaan voor hulp?

1. eerstelijnswerking : voor juridische vragen is er een wetswinkel waar je informatie krijgt over de verschillende mogelijkheden die er voor jou zijn (≠juridisch advies)

2. juridische eerstelijnsbijstand: een eerste juridisch advies

- huurdersbonden, vakbonden, ocmw's
- bij de Commissies voor Juridische Bijstand kan je gratis of goedkoop eerste oriënterend juridisch advies krijgen, aanwijzing van advocaten op basis van specialisaties (meer niet 1 bepaalde advocaat)

3. juridische tweedelijnsbijstand: bijstand van een advocaat (kan pro-deo gebeuren als je te weinig inkomsten hebt)

c. Controle op het recht: administratieve rechtscolleges

burger tegen overheid

- beroep op ombudsman: onafhankelijke instantie die klachten behandelt over onbehoorlijk (≠onwettig) optreden over de overheid en vervult een adviserende rol (hebben geen beslissende bevoegdheid). Ze maken een jaarlijks verslag die in de politiek erg gevoelig ligt.
- administratief beroep: ≠jurisdictioneel beroep
 - gaan beroep stellen bij het orgaan van actief bestuur
 - hebben de mogelijkheid om legaliteit en opportuniteit te onderzoeken (terwijl beroep alleen op legaliteit berust)
- rechtsbescherming:
 - jurisdictioneel beroep bij de Raad van State:
 - dubbele rol:
 - adviserende bevoegdheid (afdeling wetgeving: advies+preventieve controle, wettigheidscontrole op alle reglementaire regeringsbesluiten of van de individuele ministers)

- afdeling bestuursrechtspraak: echte jurisdictionele rechtscollege die bevoegd is voor de vernietiging van administratieve rechtshandelingen
- statuut sui generis:
 - adviserend: kan gevraagd worden om een dringend advies (binnen de 5 dagen)
 - het is een echt jurisdictionele rechtscollege
- de rechter in de RvS is de staatsraad, en hij wordt bijgestaan door assessoren
- hun advies is verplicht bij ontwerpen of wanneer 1/3 van de leden het aanvragen
- het advies is echter niet bindend
- bekijkt de juridisch-technische kant van de zaak

wettigheidscontrole

De Raad van State

- hebben een vernietigingsbevoegdheid = objectief contentieus
 - dit kan door elke belanghebbende worden aangevraagd : de belanghebbende moet er persoonlijk bij betrokken zijn, een *actio popularis* is verboden
 - ** examen: kan Greenpeace actie ondernemen tegen een overheidsbeslissing (bv Brussel wilt de wegen verbreden waardoor er bossen verdwijnen)? Nee, de enige die er direct belang bij hebben zijn eventueel de omwonende. Toch is er soms wel een collectieve actie in het belang van het milieu **
- vernietigingsbevoegdheid:
 - alleen oordeling over legaliteit en niet over opportuniteit (alleen machtsafwenidng, schending van de wet)
 - de administratieve rechtshandeling verdwijnt definitief uit de rechtsorde **ex tunc** = de rechtshandeling wordt geacht nooit te hebben bestaan en deze vernietiging geldt **erga omnes** → dit is bijzonder omdat uitspraken altijd inter pares zijn en dus niet over privaatrechtelijke gevolgen gaat
 - stel dat je door de overheid bent geschaadt. Ook al is de uitspraak ex tunc, het duurt nog steeds zoou lang voor de RvS om een beslissing te maken dat je er geen gevolgen van gaat hebben. Daarom gaan veel mensen naar hof of RB om te pleiten voor een subjectief recht dat geschonden is
 - schorsingsbevoegdheid
 - bij uiterst hoogdringendheid spreken we over een kortgeding: dit is een bijzonder verzoek het heel snel moet gaan (bv bij uitwijzing)
 - het verzoekend partij moet aantonen dat vernietigingsmiddelen op het eerste gezicht kennelijk gegrond zijn en dat er dreiging is van een moeilijk te herstellen ernstig nadeel
 - exceptie van onwettigheid: RB kan de wet wel aan een Europese wet toetsen maar niet aan de grondwet. Op deze manier kan een RB wel besluiten om een KB niet toe te passen, maar hij is pas nietig als je naar de RvS gaat. In de concrete zaak

Federaal niveau: Raad voor Vreemdelingenbetwistingen

Vlaams niveau: Raad voor Vergunningsbetwistingen, Milieuhandhavingscollege, Raad voor betwistingen inzake studievoortgangbeslissingen

grondwettigheidscontrole

Het Grondwettelijk Hof

- geen algemene toetsingsbevoegdheid
- heeft een bijzondere samenstelling : 12 rechters: 6 nederlandse en 6 franse, 6 politici en 6 niet-politici
- uitspraak via 2 procedures:
 - vernietigingsberoep: retroactief en erga omnes, binnen 6 maanden na publicatie nieuwe regels
 - prejudiciële vraag: naar aanleiding van een concreet geschil waarbij de onwettigheid van een W/D/O wordt ingeroepen. Het is de RB die de vraag formuleert aan het GWH, maar

hierbij is geen vernietiging mogelijk

B. Het positieve recht dorheen enkele rechtstakken

Thema 6: Personen- en familierecht en familiaal vermogensrecht

a. De staat van de persoon

- rechtssubject: drager van rechten en plichten (zijn zowel natuurlijke als rechtspersonen)
- staat: het geheel van hoedanigheden die de rechten en plichten van de natuurlijke persoon bepalen
- indentificatie van de persoon (ieder mens is in het recht ook uniek)
 - Geslacht: er zijn nog wel een paar verschillen tussen M/V in het recht, maar het doel is om discriminatie weg te werken. Bepaalde geslachten (het geslacht X worden niet in België erkend maar wel in oa. Australië en Oostenrijk (?))
 - Naam
 - familienaam:
 - in het wet is de familienaam nog patriarchaal (het kind krijgt de achternaam van de vader) maar sommigen krijgen beide achternamen
 - vondelingen krijgen vaak rare achternamen, bepaald door de ambtenaar van burgerlijke stand
 - gehuwden (vrouwen): behouden steeds hun meisjesnaam maar (mogen) gebruik maken van de familienam van de echtgenoot
 - een familienaam kan alleen met een KB gewijzigd worden
 - Voornaam:
 - prerogatief = ouders mogen kiezen, maar in extreme gevallen mag de staat wel ingrijpen
 - wijziging van voornaam komt maar zeer zelden voor, maar in geval van een hatelijke of belachelijke naam naargelang veranderingen in situaties wordt het wel toegestaan (bv: veel mensen die Adolf heetten wouden hun naam veranderen na WOII)
 - Bewijs: het enige echte bewijs van bestaan is het register van de burgerlijke staat (deze is authentiek). En identiteitskaart is niet authentiek
 - Staat in de natie:
 - Nationaliteit:
 - wordt toegekend (automatisch) door het lang waar je in geboren bent of wordt verworven
 - men neemt de rechten en verplichtingen aan van het land van nationaliteit
 - in bepaalde landen zijn dubbele nationaliteiten toegestaan
 - Woonplaats:
 - De woonplaats is daar waar men zijn hoofdverblijf heeft (Art.102BW)
 - uw woonplaats hoeft dus niet hetzelfde te zijn als de feitelijke verblijfplaats (bv: iemand zit op kot in Gent, maar woont officieel nog in Antwerpen)
 - woonplaats heeft ook betrekking tot nalatenschap, want stel dat u overlijdt op vakantie, dan sterf je eigenlijk officieel in je woonplaats, en gelden de erfenisrechten van het land van de woonplaats
 - De staat van een persoon bepaalt heel wat rechtsgevolgen zoals huwelijk, afstamming, overlijdenis
 - Bewijs van staat:
 - gemeentelijk bevolkingsregister
 - er zijn 5 registers van burgerlijke stand: geboorte, huwelijksaangiften, akten van huwelijk, akten van overlijden, nationaliteitsakten
 - een uittreksel van deze registers zijn de authentieke bewijzen van de staat van de persoon die beschikbaar zijn

b. Feitelijk samenwonen (vroeger werd dit concubinaat genoemd)

Het recht kijkt eigenlijk niet naar deze vorm van samenwonen, de reden speelt geen rol, er zijn geen gevolgen, ... want er zijn geen gevolgen op de staat van de persoon

wie

- iedereen ongeacht de aard van relatie, verwantschap of geslacht

hoe

- ingeschreven zijn op hetzelfde adres

gevolgen

- geen verplichtingen tot samenwoning, getrouwheid, bijstand of hulp (zoals bij het huwelijk wel het geval is)
- Vermogenrechtelijke gevolgen:
 - persoonlijke bezittingen blijven persoonlijke bezittingen, ook als er aankopen worden gedaan tijdens het samenwonen
 - gezamenlijke schulden: als er iets samen wordt gekocht maar jij hebt minder betaald, wordt naar het persoonlijk aandeel onderzocht (en de schuldeiser kan alleen op jou aanspraak maken voor jouw persoonlijk aandeel)
- Erfrechtelijk:
 - geen erfrecht
 - schenkingen zijn de enige manier om iets aan samenwonend partner te kunnen geven

einde

- adreswijziging
- geen formaliteiten
- eventuele gevolgen vanwege het opstellen van een samenwoonstcontract (maar dit is niet verplicht)

c. Wettelijk samenwonen

wie

- twee ongehuwde personen, ongeacht het geslacht
- niet noodzakelijkerwijze seksueel affectieve relatie
- min 18jaar en bekwaam om een contract af te sluiten
- niet verbonden door huwelijk of een andere vorm van samenwoning

hoe

- formele rechtshandeling: schriftelijke verklaring moet worden afgelegd bij de ambtenaar van burgerlijke stand
- verklaring wordt opgenomen in het bevolkingsregister

rechten en plichten

verschil met huwelijk:

- bescherming van de gezinswoning + huisraad: 1 partner kan de ander niks verwijten, al is hij degene die het huis heeft gekocht (bv: "by the way" ik heb het huis verkocht, ik ben immers ook de eigenaar → dit is onmogelijk. inspraak is noodzakelijk)
- de kosten worden samen gedeelt: ieder is evenredig in zijn bijdragen in de lasten

vermogenrechtelijke gevolgen

- ieder heeft zijn eigen bezittingen
- ze kunnen beide aangesproken worden voor de schulden aangegaan voor het huishouden
- voor de fiscus is de behandeling gelijk als die voor gehuwden: hun inkomen wordt opgeteld en volgens de belastingschijf belast

erfrechtelijk

- zonder testament

- ze kunnen beperkt van elkaar ervens
- er is een onderhoudsverplichting ten opzichte van behoeftige ouders en kinderen van de overleden partner
- er is automatisch vruchtbruik van de gezinszoning en huurrecht
- met testament
 - als er geen kinderen zijn mag alles aan de samenwonende partner worden geschonken

einde

- huwelijk van 1 van de partner
- overlijden van 1 van de partner
- een officiële nietigverklaring
- schriftelijke verklaring bij een ambtenaar van burgerlijke stand (eenzijdig of in onderlinge overeenstemming)

d. Huwelijk

definitie

twee ongehuwde personen die uit vrije wil tot een instituut toe treden dmv een vormgebonden overeenkomst met oog op het tot stand brengen van een duurzame levensgemeenschap (: als de ambtenaar de indruk krijgt dat het huwen is omwille van een verblijfsvergunning of nationaliteit, ... is het niet toegestaan en spreekt men van een *schijnhuwelijk* bv andere taal, vrouw is prostituee)

- een verloving is wel een feitelijke toestand maar heeft geen gevolgen
- een christelijk huwelijk is niet officieel, deze is pas mogelijk na een wettelijk huwelijk

grondvereisten

- geslachtsneutraal (homo's en hetero's gelijk)
- leeftijd: minstens 18 jaar, tenzij er een uitzondering plaats vindt uitgesproken door de jeugdrechtbank
- toestemming: partijen moeten in persoon verschijnen bij ambtenaar van burgerlijke stand, toestemming van de ouders is niet noodzakelijk en het postuum huwelijk is niet mogelijk (als 1 van de partner overlijdt voor het huwelijk kan de ander niet alsnog met die trouwen (bv voor erfrechtelijke zaken)
- verbod op schijnhuwelijk
- bigamie is verboden (de twee personen moeten ongehuwd zijn (zie definitie))
- er zijn huwelijksbeletselen:
 - absolute: bloedverwanten in rechte lijn en tussen broers en zussen mag er niet gehuwd worden
 - relatieve: aanverwanten in rechte lijn of bloedverwanten in de zijlijn in de 3^e graad mogen ook niet trouwen. Het is relatief omdat de Koning dit verbod in uitzonderlijke situaties kan opheffen

Vormvereisten

- huwelijksaangifte: moet bij de ambtenaar van burgerlijke stand plaats vinden, waar een aantal documenten worden overhandigt en de akte van huwelijksaangifte wordt neergelegd op de griffie vd RB van 1^e aanleg
- huwelijksvoltrekking: kan pas na 14 dagen na de aangifte en moet binnen de 6 maanden. De

voltrekking is openbaar, de echtgenoten moeten in persoon verschijnen en getuigen zijn toegestaan (max4) maar is niet verplicht

Gevolgen

a. Primair huwelijksstelsel: inhoud= persoonlijke en vermogensrechtelijke regels

wederzijdse rechten en plichten: een soort van minimale dwingende solidariteit

- samenwonen is verplicht (wat indirect dus een plicht is tot levensgemeenschap en geslachtsgemeenschap, maar bij verkrachting kan wel ingegrepen worden)
- getrouwheid: overspel mag dus niet maar dit is geen grond voor echtscheiding (zie echtscheiding)
- hulp: wederzijds onderhoud en bijstandverplichting (= materiële zorgen en morele genegenheid) geen hulp of bijstand is wel een grond tot echtscheiding
- bescherming van de gezinswoning: er is geen vrij beschikkingsrecht, er is steeds instemming nodig van de andere echtgenoot en bij huur hebben beide partners gelijk en overdeeld recht op de huur
- beroepskeuze is onafhankelijk van de partner tenzij de geestelijke en stoffelijke belangen van de echtgenoot erbij worden geschonden
- bijdragen:
 - er is een rangorde bij de besteding van de inkomsten: in de eerste plaats moeten uitgaven worden gedaan voor de familie
 - opening van een bankrekening kan volledig zonder instemming van de andere echtgenoot, maar kennisgeving ervan is wel verplicht
 - indien de bijdragen niet in de eerste plaats naar de familie gaan kan er naar de rechter worden gegaan voor een onderhoudsvergoeding. De rechter kan dan besluiten dat het noodzakelijk is om een gemeenschappelijke rekening te openen
 - hoofdelijkheid van huishoudelijke schulden: ze zijn beide gelijk gebonden voor de schulden ten behoeve van huishouding

b. Secundair huwelijksstelsel: vermogensrechtelijke regels (wettelijk en conventionele huwelijksstelsels)

er zijn 3 mogelijke huwelijksstelsels: wettelijk stelsel (scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinst), stelsel van algehele gemeenschap, stelsel en zuivere scheiding van goederen (vaak bij 2 zelfstandigen om het risico in te dekken)

Actief:

- Eigen vermogen: goederen gekregen voor het huwelijk en goederen om niet (=die geschonken zijn) en goederen eigen omwille van hun aard(bv: kleren)
- Gemeenschappelijk vermogen: samen bijdragen tot onderhoud en verbetering van de welvaart van het gezin + alles wat echtgenoten tijdens het huwelijk verdienen hebben (uit arbeid, beleggingen, besparingen en aanwinsten)

Passief:

- Eigen schulden: schuldeiser kan alleen bij de echtgenoot die schuldenaar is verhalen
- Gemeenschappelijke schulden: schuldeiser kan beide echtgenoten verhalen op schulden samen aangegaan of schulden ten behoeve van de huishouding en/of opvoeding kinderen. Dit mag op de 3 vermogen, de schuldeiser mag vrij kiezen

Bestuur gemeenschappelijk vermogen: moet gebeuren in belang van het gezin

- gelijktijdig bestuur: algemene en residuaire regel, beide echtgenoten nemen eigen beslissingen die de ander moet eerbiedigen
- alleen bestuur is alleen mogelijk op eigen beroepsgoederen
- gezamenlijk bestuur: toestemming van beide echtgenoten in vereist (bij koop, hypothecaire lening,...)

Ontbinding:

- overlijden van 1 van de echtgenoten
- echtscheiding of scheiding van tafel en bed
- gerechtelijke scheiding bij wanbeheer, slecht bestuur of verkwisting die de belangen van de eiser in gevaar brengen
- bij overgang tot een ander stelsel

einde

enkel mogelijk onder 2 omstandigheden:

- overlijden waarbij het wettelijk huwelijksvermogensstelsel onmiddellijk wordt ontbonden en het gemeenschappelijk vermogen wordt verdeeld (deel van de overleden echtgenoot en nog levende echtgenoot)
- echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting of onderlinge toestemming (zie echtscheiding)

e. Geboorte, afstamming, adoptie

Afstamming: wie is de vader?

Gevolgen

- naam van de vader wordt genomen
- de erfenis regeling wordt bepaald door wie je juridische vader is
- alimentatie = onderhoudsplicht
 - in rechte lijn: ouders hebben een plicht om jou op te voeden
 - wederkerig: jij moet ook voor je ouders in staan wanneer zij op leeftijd zijn
 - afstammingsgraad bepaalt de voorrang op alimentatie
 - alles wat noodzakelijk is voor een menswaardig bestaan ≠ armoedegrens! alimentatie hangt ook af van de financiële toestand en andere factoren
 - in verhouding tot de behoeften van wie vordert en het vermogen van wie verschuldigd is
bv: de eeuwige student hoeft je niet altijd te blijven onderhouden
bv: als je als kind alleen gaat wonen kan het dat je ouders nog in zeker mate onderhoudsplicht hebben
 - de alimentatie bij kinderen is zowel materieel en moreel en geldt voor gewone en buitengewone kosten
- opvoedingsplicht
- tuchtigingsrecht (kind op de billen slaan)
- opleidingsrecht
- vertegenwoordigingsrecht: de ouders treden voor het minderjarig kind op
- genotsrecht: als kind bijvoorbeeld een onroerend goed heeft geërfd maar de huurwinst zal dan wel naar de ouders gaan

Verwantschap: bloed- of aanverwant?

- bloedverwantschap:

- rechte lijn : stammen direct van mekaar af (ouders en kind)
- zijlijn: hebben een gemeenschappelijke stamouder (broers en zussen)
- graden van verwantschap: de afstand tussen generaties wordt bepaald door de afstand die nodig is om tot de gemeenschappelijke voorouder te komen
- heeft gevolg op naam, nationaliteit, erfrecht en huwelijksvermogensrecht

- aanverwantschap

- verbindt een persoon met de bloedverwanten van zijn echtgenoot en met de echtgenoten van de bloedverwanten (schoonbroer, schoonmoeder, schoonvader, ...)
- alleen door huwelijk en niet via samenwoning
- lijnen en graden zijn idem aan die bij bloedverwantschap
- geen gevolgen op erfrecht of ouderlijk gezag

- onderscheid moeder en vader:

de moeder:

- eenheidsregeling: ongeacht of de geboorte binnen of buiten het huwelijk plaats heeft gevonden
- 3 manieren om af te kunnen stammen van de moeder:
 1. naam moeder is vermeld in de geboorteakte
 2. vrijwillige erkenning indien er geen geboorteakte is (bv bij vondelingen)
 3. gedwongen gerechtelijke vaststelling
- een moeilijkheid echter in het moederschap is bij draagmoeders: degen die bevalt is hierbij de juridische moeder, terwijl de vrouw wiens genetisch materiaal in het kind zit niet de

juridische moeder is

de vader:

- onderscheid gemaakt naargelang de geboorte of verwekking (dus 300 dagen na nietigverklaring van het huwelijk) binnen of buiten het huwelijk plaats heeft gevonden
- 3 manieren om vaderschap te verkrijgen:
 1. binnen het huwelijk: de man is de vader, ongeacht of hij de biologische vader is of niet!
 2. buiten het huwelijk: vrijwillige vaderlijke erkenning op wijze van afstamming
 - meerderjarig kind moet hierbij toestemmen
 - minderjarig kind: de moeder moet toestemmen
 - bij overspel (biologische vader wilt kind erkennen bij de vrouw die hij heeft verlaten): moet ter kennis gebracht worden aan echtgenote
 3. buiten het huwelijk: gerechtelijk onderzoek: gedwongen erkenning tegen de wil in van de man wiens afstemming vastgesteld wordt (het probleem hierbij is dat een DNA test nog niet afdwingbaar is)

Man is gehuwd met bevallen vrouw 		1. Man is de juridische vader zelfs indien niet de biologische vader is 2. Man kan indien deze niet de biologische vader is, juridisch vaderschap betwisten
Biologische vader is niet gehuwd 	Moeder is niet gehuwd 	1. Biologische vader wordt de juridische vader indien deze het kind erkent 2. Indien vader niet erkent, kan eventueel gerechtelijk onderzoek naar vaderschap plaatsvinden
Biologische vader gehuwd met andere vrouw 	Moeder is niet gehuwd 	1. Biologische vader kan kind erkennen, dit sluit noodzakelijkerwijze overspel in en echtgenote wordt verwittigd 2. Indien vader niet erkent, kan eventueel gerechtelijk onderzoek naar vaderschap plaatsvinden
Biologische vader al dan niet met andere vrouw gehuwd of 	Moeder is gehuwd met man die niet de biologische vader is 	1. In dat geval heeft kind reeds vader 2. Erkenning kan plaatsvinden gekoppeld aan vordering tot betwisting vaderschap

Juridische afstamming: adoptie

- De oude, oorspronkelijke gezinsband van het kind wordt volledig verbroken
- burgerlijke stand adoptant is onbelangrijk
- geldt als volledige afstamming in het wetboek

f. Echtscheiding

Vroeger was schuld een grond van echtscheiding maar nu geldt er deculpabilisering. Alleen nog bij de alimentatie is er responsabilisering, waarbij schuld wel een rol kan spelen. Enkel de RB van 1^e aanleg is bevoegd tot echtscheiding. Er moet een dagvaarding worden ingediend, persoonlijke verhscijning is vereist. Verder zien we 2 gronden van echtscheiding: EOO en EOT

EEO: Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting

Deze vorm van echtscheiding is de snelste waarbij maatschappelijke werkelijkheid aantoont dat voortzetting van het huwelijk onmogelijk is

Gronden

1. Huwelijksverplichtingen zijn geschonden:

- geweldsdaeden, verlaten van de echtelijke woonst (zie de definitie van huwelijk)
- overspel is een buitenbeen want overspel an sich is geen grond tot echtscheiding. Is het overspel de oorzak of het gevolg van het bewijs van ontwrichting?

2. Na een periode van feitelijke scheiding: de partners wonen apart

- de duurtijd van de feitelijke scheiding geldt hier als onweerlegbaar vermoeden voor een onherstelbare ontwrichting
- deze scheiding moet van 6 maanden duur zijn als beide partijen instemmen en 1 jaar als er 1 partij is die de aanvraag indient

3. Verschijning voor de RB en herhaling van de wil tot echtscheiding

- dit gebeurt wanneer de feitelijke scheiding niet voldoende is
- hierbij wordt een tweede datum afgesproken na 6 maanden of 1 jaar (vaak het geval bij overspel)

Het feit dat het de RB is die beslist of er grond is tot echtscheiding komt de laatste tijd wel wat in opspraak aangezien er gewtiffeld wordt of de RB hiertoe wel bevoegd kan zijn.

Gevolgen

- voorlopige maatregelen kunnen worden ingesteld omwille van de duur van de echtscheidingsprocedure
 - door de voorzitter van de RB vd 1^e aanleg opgesteld
 - hebben betrekking tot verblijfplaats, ouderlijk gezag, alimentatie, ...
- staat van de persoon wordt omgezet van gehuwd naar ongehuwd waarbij er dus ook een einde komt aan het primaire huwelijksstelsel
- kinderen: er moeten strikte regels komen over het verblijf en de opvoeding van de kinderen
 - co ouderschap?
 - weekenden? vakanties?
 - indien regels niet strikt worden nageleefd komen er strenge sancties
- alimentatie: hier kan samen overeen worden gekomen, en anders wordt de RB erbij geroepen
 - schuld kan wel een rol spelen indien een van de partijen een zware fout heeft begaan
 - behoeftigheid/draagkracht: inkomen speelt een rol, maximum dat gevraagd kan worden is 1/3 van de inkomsten van de schuldenaar
 - duratie van de alimentatie is de duur van het huwelijk
- vermogen: het huwelijksvermogenstelsel wordt ontbonden en ze verliezen alle voordelen die elkaar toegekend werden (dus de schenkingen kunnen worden terug genomen)

Einde

- ten aanzien van derden: griffier stuurt vonnis door en het huwelijk wordt uit de registers van de burgerlijke stand geschrapt
- ten aanzien van de echtgenoten wanneer de kracht van gewijze van het vonnis ingaat en de goederen op de dag waarop de eis is ingeleid (wanneer het verzoekschrift is ingediend)

EOT: Echtscheiding door onderlinge toestemming

Deze vorm komt voornamelijk voor als het een schuldloos proces is, volledig initiatief van beide partijen en alles op voorhand wordt geregeld. Hierbij volstaat de wil van de partijen. Er wordt vaak voor deze vorm gekozen om alles binnenshuis te kunnen houden (er moet geen informatie of verklaring worden gegeven)

- er is een regelingsakte opgesteld met een vereffening-verdelingssysteem
- er worden familiaalrechtelijke overeenkomsten opgesteld over de verblijfplaats tijdens de echtscheidingsprocedure (zoals in EOO de voorlopige maatregelen)
- er is geen wettelijke onderhousverplichting na deze vorm van echtscheiding (???)

De procedure verloopt via:

- verzoekschrift
- verschijnen voor de rechter van 1^e aanleg waarbij wil tot echtscheiding wordt verklaard
 - als de partijen meer dan 6 maanden al feitelijk gescheiden zijn kan de uitspraak al na eerste verschijning
 - indien de partijen minder dan 6 maanden feitelijk gescheiden zijn is er een tweede verschijning nodig binnen de maand nadat drie maanden zijn verlopen sinds de eerste verschijning
- rechter spreekt echtscheiding uit
- kracht van gewijsde + overschrijving bij ambtenaar

Scheiding van tafel en bed

Dit is een buitenbeentje waarbij je nog niet echt gescheiden bent maar al wel uit elkaar. (vooral vroeger in katholieke tijden)

g. Erfrecht

Functie

- de economische exploitatie van goederen garanderen
- werkt als een soort alimentatie of onderhoudsplicht
- in geval van geen erfgenamen gaat alles naar de staat

Principe

- wanneer iemand overlijdt verkrijgen de erfgenamen de goederen
- nalatenschap: door het veelvoud van erfgenamen wordt de vraag "wie krijgt wat?" heel moeilijk
- rechten die men krijgt als erfopvolger zijn niet de zelfde als rechten uit eigen hoofde (= rechten die toegekend zijn ook al ben je geen erfgenaam, die niet verdeeld moeten worden en die uit de nalatenschap worden getrokken bv: levensverzekering)

Belangrijke begrippen

nalatenschap: geheel van goederen en schulden die overleden persoon achterlaat

erflater: persoon die overlijdt en wiens nalatenschap verdeeld wordt

erfgerechtigde: persoon die tot de nalatenschap wordt geroepen, alle mogelijke personen voor de erfenis

erfgenaam: persoon die de erfenis aanvaardt en verkrijgt (het aanvaarden is belangrijk, omdat een erfgerechtigde ook de mogelijkheid heeft om de erfenis te weigeren)

Openvallen van de nalatenschap

Op het moment van overlijden moet gelijk de akte van overlijden opgesteld worden door de ambtenaar van burgerlijke stand. Enkele belangrijke zaken:

- wanneer: vormt het uitgangspunt van regeling van schulden, onverdeeldheid en is belangrijk voor de formaliteiten
- waar: is van groot belang voor de successierechten (belastingen op de erfenis) erfenis valt altijd open in de laatste woonplaats van overledene (hou rekening met verschil verblijfplaats en woonplaats!)
- veel formaliteiten: bv het blokkeren van de rekeningen: dit is noodzakelijk omdat gelden gestart zijn vanaf het overlijden en dit is van groot belang voor de belastingen. Vroeger werd nog gezegd dat ze het geld uit de kluis moesten halen bij de bank en dan pas de aangifte van overlijden indienen, maar tegenwoordig is dit veel moeilijker dankzij de vele controles

Heel belangrijk zijn de 2 manieren waarop de nalatenschap open kan vallen: via het wettelijk systeem of via testament:

(1) Wettelijk systeem

Wettelijke erfopvolging:

- de wetgever bepaalt de wettelijke erfopvolging *in abstracto*
- het vermogen moet altijd aan iemand toekomen. In het geval dat er niemand is om naar te erven gaat de erfenis naar de staat

De erfopvolgers:

Wordt ingedeeld volgens de hiërarchie tussen bloedverwanten

- Orde: groepen door de wetgever opgesteld:
 - 1^e orde: orde van descendentes = kinderen, kleinkinderen
 - 2^e orde: orde van bevoorrechte verwanten in opgaande en zijlijn = broers&zussen (+hun afstammelingen) + ouders

- 3^e orde: orde van ascendenten = grootouders + ouders (wanneer er geen broers&zussen (+afstammelingen)) zijn
- 4^e orde: orde van zijverwanten tot aan de vierde graad = ooms, tantes, nichten, ...
- Graad: stappen nodig om tot gemeenschappelijke stamouder te komen
- Lijn: ofwel in rechte lijn of in zijlijn

De verdeling gebeurt binnen deze orden MAAR:

- langstlevende echtgenoot wordt door geen enkele orde uitgesloten, ze krijgt altijd iets en het wettelijk reservoir van de erfgenaam: hierbij moeten we altijd naar het huwelijks vermogenstelsel kijken = vereffening en verdeling van het vermogen
 - wettelijk stelsel: man sterft – vrouw krijgt haar eigen deel van het vermogen + ½ van het gemeenschappelijk deel (dat *zoeizo* van haar is!) het nalatenschap van de man is dan zijn eigen vermogen + ½ van het eigen vermogen
 - langstlevende echtgenoot kan nooit uit de echt, tafel of bed gescheiden worden, dwz: ze heeft vruchtgebruik (genotsrecht) al erven de kinderen het huis! Ze heeft altijd recht op de huur van het onroerend goed
 - de rest van het erfrechtelijk aandeel is afhankelijk van de samenloop:
 - ze is alleen en er zijn dus geen erfgerrechtigde bloedverwanten waarbij ze de gehele nalatenschap in volle eigendom ontvangt
 - er zijn ook afstammelingen van de overledene: kinderen krijgen de blote eigendom en de echtgenoot krijgt vruchtgebruik
- erfopvolgers in de 1^e graad ervan *bij hoofde* = in zoveel delen als het aantal personen
- geen erfopvolgers in 1^e graad erven *bij staken*= verdeling in familietakken en binnen familietakken per hoofd

Bijzonderheden:

- plaatsvervulling: erfgenaam neemt plaats in van de vooroverleden erfgerrechtigde (en erft dus in diens plaats) = wanneer de erfgerrechtigde vóór de erflater sterft
- kloving: zit in de 3^e orde, en komt maar uitzonderlijk voor= als overledene geen echtgenoot of afstammelingen heeft en geen broers of zussen die afstammelingen hebben=> nalatenschap wordt in 2 delen verdeeld over de vaderlijke en moederlijke kant

Wettelijk samenwonen

Wanneer ze niet gehuwd zijn maar wettelijk samenwonen, is er geen reservataire erfgenaam, ongeacht welke erfgenamen er zijn blijft de langstlevende wettelijk samenwonende partner zijn vruchtgebruik behouden.

(2) Testament

- er is een grote vrijheid om af te wijken van de wettelijke regeling
- maar de normale erfgenamen kunnen nooit volledig worden onterfd (zij beschikken namelijk over een voorbehouden deel)
- tijdens het opstellen van de testament moet u van geest gezond zijn
- verwerping is nodig (evenals bij wettelijk erven)
- legaat = naam voor schenking via testament

Een testament opstellen kan op 3 wijzen, maar moet **altijd geschreven** zijn en kan dus noooit op video zijn, nooit op de computer getypt zijn ook als is die ondertekend!:

- eigenhandig: handgeschreven en getekend
- notarieel: notaris stelt hem op en er zijn 2 getuigen, komt in een register terecht
- internationaal: aanwezigheid notaris en twee getuigen

Structuur

wat?

- algemene legaten: alle roerende en onroerende goederen/schulden
- legaat ten algemene titel: gedeelte of alle (on)roerende goederen
- bijzondere legaten: iemand krijgt een welbepaalde goed

! Een schenking is geen legaat: een schenking is onherroepelijk en bedoelt als gift (gebeurt om hoge successierechten te omzeilen)

Een handgift is een uitzondering op de schenking en is een materiële overdracht van een roerend goed

Schenking	Testament
Wederkerige rechtshandeling: aanvaarding nodig	Eenzijdig contract (kan wel verworpen worden)
Schenker moet in leven zijn	Heeft slechts uitwerking na overlijden testator
Onmiddellijke overdracht van eigendom	Goederen worden pas overgedragen na opvallen van de nalatenschap
Niet ongedaan te maken (aantal uitzonderingen)	Herroepelijk: meest recente geldt

hoe groot is de reserve?

- afstammelingen: hangt af van het totaal aantal kinderen
 - 1 kind: $\frac{1}{2}$
 - 2 kinderen: $\frac{2}{3}$
 - 3 of meer: $\frac{3}{4}$

vb: nalatenschap = 400 000euro schenking aan vriend=200 000 heeft 3 kinderen. De vriend zal dus nooit 200 000 euro krijgen omdat ze elk recht hebben op 100 000euro

- ascendenten: $\frac{1}{4}$ per lijn dus in totaal max $\frac{1}{2}$
- LLE: is in lijn met het primair vermogenrecht en pas na meer dan 6 maanden feitelijke scheiding kan de LLE worden onterfd

bv: LLE + 2 kinderen: reserve LLE: $\frac{1}{2}$ vruchtgebruik, reserve kids: $\frac{2}{3} = \frac{1}{3}$ volle eigendom + $\frac{1}{3}$ blote eigendom (doorLLE), beschikbaar deel: $\frac{1}{3} = \frac{1}{6}$ volle eigendom+ $\frac{1}{6}$ blote eigendom

Voorwaarden om te erven

- de erfgenaam moet in leven zijn of verwekt zijn (geldt tot 180 dagen voor de geboorte): hier bestaan wel wat moeilijke gevallen over:
 - wie sterft eerst? Als er een ongeval is en beide partners overlijden kunnen ze niet van elkaar erven. Toch is het super belangrijk om te weten wie eerst stierf (als is kan maar 5 seconden). Indien de man eerst overlijdt, erft de vrouw alles van de man en krijgen bijgevolg de erfgenamen van de vrouw alles. Als ze echt tesamen sterven (of het is onmogelijk om een duidelijk onderscheid te maken) gaat de helft naar de erfgenamen van de man en de helft naar de erfgenamen van de vrouw
- mag niet onwaardig zijn:
 - dit heeft geen betrekking tot de genegenheid (dus al heeft de zoon zijn vader 20 jaar niet meer gesproken en haatte hij hem kan hij toch erven van hem)
 - geldt voor mensen die:
 - ontzet zijn uit het ouderlijk gezag
 - moordpogingen hebben gepleegd op de overledene (of doodslag)
 - gezinsgeweld hebben gepleegd om tot de erfenis te kunnen komendeze regel is opgesteld om gezinsdrama's te voorkomen: men schiet vrouw dood, de 2 kinderen dood, en pleegt dan zelfmoord -> eigenlijk zouden zijn erfgenamen alles krijgen omdat hij de laatst levende is, maar dit is onaanvaardbaar, vandaar deze regel.
 - een nieuwe wet

b. Bronnen van de verbintenis

- contractuele aansprakelijkheid: overeenkomsten worden in contracten vastgelegd : hoe komt deze tot stand?
 - publiekrecht:
 - gewone contracten
 - administratieve contracten (eenzijdige rechtshandelingen vd UM (verbintenissen ten aanzien vd burger)
 - beleidscontracten (bv. subsidies)
 - privaatrecht:
 - eenzijdige belofte of wilsuiting: er is geen tussenkomst of toestemming van tegenpartij vereist bv: een aanbod is bindend. Als de Aldi een folder maakt en daarin zegt dat er een bepaalde computer te koop is, en je gaat naar de winkel en er blijkt maar 1 te zijn is een contract verbroken omdat dit misleidende reclame is
 - overeenkomsten
 - verbintenis uit aansprakelijkheid voor onrechtmatige daad (zie werknemer-werkgever)
- buitencontractuele aansprakelijkheid: bij onrechtmatige daad (zie later)

c. Soorten overeenkomsten

- benoemde overeenkomsten: staan in de wet om zo de zwakkere partijen te beschermen
bv: huurcontracten
- onbenoemde overeenkomsten: staan niet in de wet, waardoor partijen vrij zijn in het bepalen van de voorwaarde bv: sponsorcontract
- consensuele overeenkomsten: er is een wil tussen de partijen die geldt als overeenkomst, waarbij geen geschrift vereist is bv: betalen voor cinema (waarbij geschrift het ticketje is)
- formele overeenkomsten: overeenkomst moet voldoen aan bepaalde vormvereisten, waarbij als deze niet nageleefd worden er ook geen overeenkomst is bv: huwelijk, hypotheek, schenking
- typecontracten: contracten die vooraf worden opgesteld voor een onbepaald aantal mensen. Ze worden zonder onderhandelingen opgesteld en vanaf het moment dat het wederpartij er akkoord mee gaat, wordt het een overeenkomst bv: verzekeringsovereenkomsten, standaardcontracten
- toetredingscontracten: er is 1 partij met de monopolie, dwz die alles eenzijdig oplegt, en de andere partij niet kan onderhandelen over de voorwaarden. Hier is echter wel gevaar voor misbruik bv: telefoonrekening, electriciteitsrekening, ...
- overeenkomst onder bezwarende titel: er is een gelijkwaardige verbintenis voor beide partijen
bv: verkoper geeft de auto, de koper geeft het geld (win-win)
- overeenkomst on niet: er is maar 1 partij die het voordeel haalt, zonder tegenprestatie en uit vrijgevigheid bv: schenking
- kanscontracten: 1 van de partijen zal wellicht het voordeel halen, maar het is nog niet zeker wie precies bv: verzekeringscontract: a. feit waarvoor men is verzekerd doet zich wel voor (voordeel verzekerde) b. feit waarvoor men verzekerd is doet zich niet voor (voordeel verzekeraar)
- verbintenissen *intuitu personae*:
 - de identiteit van een bepaalde persoon is belangrijk voor het sluiten van de overeenkomst
 - wanneer die persoon zijn prestaties niet vervult komt de overeenkomst tot een einde
 - bv: arbeidsovereenkomst, bv: jij hebt verbintenis met David Guetta dat hij naar de fuif komt, *hij* moet dan ook echt komen
- verbintenissen *intuitu pecuniae*: het belang ligt bij de prestatie, niet bij de persoon
 - bv: jij hebt een DJ geregeld voor je fuif, het maakt niet uit welke DJ, als er maar eentje komt optreden

d. Totstandkoming van overeenkomsten

1. Er moet overeenstemming zijn van aanbod en aanvaarding

- aanbod: een partij formuleert een concreet voorstel dat alle noodzakelijke elementen bevat van de

overeenkomst

- deze is bindend voor de partij van wie het uitgaat
- intrekken van het aanbod is mogelijk wanneer het gaat over 1 goed
- intrekken van het aanbod van een soortgoederen is niet volledig mogelijk omdat het aanbod gedurende een bepaald termijn voldoende in voorraad moet zijn
- er kan een tegenvoorstel worden ingediend waar bijkomende of nieuwe voorwaarden in staan
- aanvaarding: er is akkoord van de wederpartij
 - expliciet: uitdrukkelijke instemming, ondertekenen
 - impliciet: wanneer de aanvaarding kan afgeleid worden uit de handelingen

2. Op welk ogenblik ontstaat de overeenkomst?

- Op het ogenblik dat de aanbieder kennis heeft genomen of kennis heeft kunnen nemen van de overeenkomst

3. Wat gebeurt er vóór het afsluiten van het contract?

- er is nog geen juridische verbintenis tijdens het voorstellen of het wijzigen van het contract
- bij misbruik kan echt wel precontractuele aansprakelijkheid in worden geroepen bv: onjuiste informatie, wederpartij heeft kosten gemaakt maar het contract wordt uiteindelijk niet afgesloten

e. Geldigheidsvereisten

1. Vrije wil

- Toestemming: de partijen hebben de bedoeling om zich te verbinden
- Volwaardige wil: de partijen hebben oprecht de bedoeling om juridische verhoudingen en rechtsgevolgen tot stand te brengen (\neq gentlemen's agreement= een mondelingen overeenkomst zonder rechtsgevolgen waar wordt uitgegaan van de goede wil van de mens)
- Wilsovereenstemming

Wanneer is er geen vrije wil?

- Wilsgebreken: de wil van 1 van de partijen is aangetast door een gebrek waardoor de wilsverklaring van de geschaadde partij berust op verkeerde gegevens en de betrokkene zou de verbintenis niet zijn aangegaan als hij wel goed geïnformeerd was of voldoende vrij was geweest
 - dwaling: je had een verkeerde voorstelling van de zaken of je het een vergissing gemaakt als je de juiste toelichting had gehad, had je rechtshandeling niet gesteld. Omdat het gemakkelijk is om op deze manier elke zaak aan te kaarten wordt er uitgegaan van 2 voorwaarden:
 - het was een dwaling over een essentieel onderdeel van het contract (wat vaak gebeurt bij contracten *intuiti personae*)
 - moet verschoonbaar zijn: zou een normale mens dezelfde fout kunnen maken? Deze normale mens wordt ook wel gesitueerd binnen dezelfde leefomgeving (een student vergelijken met een andere student, een ouder met een andere ouder,..)
 - bedrog: er zijn dingen verzwegen. Hierbij werd er dus een dwaling met opzet veroorzaakt, en deze kan gaan over essentiële elementen maar ook over bijkomende kenmerken. Voorwaarden:
 - bedrog moet opzettelijk zijn
 - het bedrog moet bepalend/doorslaggevend zijn in het maken van een keuze of binden aan een contract
 - hoeft niet verschoonbaar te zijn
 - overdrijving \neq bedrog! bv: Dovy Keukens: was dit reclamespotje overdrijving of bedrog?

Sancties kunnen inhouden: relatieve nietigheid van de overeenkomst en/of een

bijkomende schadevergoeding

- geweld: wordt maar heel zelden aanvaard. Iemand is hierbij moreel of fysiek gedwongen om een toestemming te geven. Voorwaarden:
 - geweld moet doorslaggevend zijn
 - geweld moet op een redelijk mens ook indruk maken (**verschoonbaar?**)
 - er moet een onmiddellijke vrees voor een aanzienlijk kwaad ontstaan
 - het geweld moet onrechtmatig zijn

bv: topman Belgacom kijkt naar kinderpornosites en de werkgever heeft dit gezien. Bij het ontslag van de topman had hij normaal hele grote sommen geld moeten krijgen, maar de WG heeft een ander voorstel: onderteken dit contract en je krijgt 20 000 euro en we zwijgen hierover, als je niet tekent zeggen we alles aan je vrouw en brengen we het uit naar de media. In alle paniek tekent de topman: was dit geweld? In feite wel, maar voor de RB niet, omdat deze topman een slimme mens is

- Benadeling: dit is niet gelijk een wilsgebrek omdat de partijen in vrije wil en in volle bewustzijn de overeenkomst hebben gesloten. Hier ondervindt 1 persoon een geldelijk nadeel. Voor de RB zal dit geen reden zijn tot ontbinding, want getekend is getekend.

2. Handelingsbekwaamheid

- elke natuurlijke persoon is handelingsbekwaam waardoor rechten en plichten kunnen worden uitgeoefend zonder tussenkomst van derden
- onbekwaamheid kan door de rechter worden vastgesteld (minderjarigen, krankzinnigen,..)

3. Voorwerp

- Het voorwerp van het geven, doen of laten is de verbintenis zelf
- dit moet mogelijk zijn, geoorloofd zijn en voldoende bepaald of bepaalbaar

4. Oorzaak

- Het motief is de doorslaggevende beweegreden van de rechtshandeling
- kan de wederkerige verbintenis zijn waarbij de prestatie van de ene partij de oorzaak is van de andere partij
- Problemen treden op als:
 - er geen oorzaak is bv: je hebt geld op het verkeerde rekening nummer gestort
 - het niet geoorloofd is: het is in strijd met openbare orde of goede zeden bv: zaken kopen om een terroristische aanslag te plegen

5. Niet strijdig met het dwingend recht

bv: in het contract staat dat er 3 maanden vooropzeg is van de huur maar er is een dwingende norm waarin staat dat er 1 jaar vooropzeg moet zijn waardoor de dwingende dus geldt

bv: er staat in een arbeidsovereenkomst dat persoon onmiddellijk ontslagen kan worden, dit kan absoluut niet

f. Sanctionering

Nietigheid:

- als er niet is voldaan aan alle 5 geldigheidsvoorwaarden
- wordt uitgesproken door de rechter *ex tunc = retroactief* dwz: werkt terug tot op de dag van het sluiten van de overeenkomst
 - volledige teruggave is verplicht: alle gevolgen moeten hersteld worden zoals het voorheen was
 - bv: je hebt een schilderij gekocht die van een andere kunstenaar bleek te zijn -> het schilderij wordt terug gegeven en jij krijgt je geld terug
- absolute nietigheid:

- normen van openbare orde zijn geschonden
- kan door de rechter worden ingeroepen
- kan door elke belanghebbende worden ingeroepen
- de nietigheid kan nooit gedekt worden
- bv: verkoopovereenkomst om wapens te leveren in een oorlogsgebied waar een embargo geldt
- relatieve nietigheid:
 - bij de bescherming van privébelangen
 - kan alleen ingeroepen worden door de belanghebbende persoon
 - kan niet spontaan door de rechter worden ingeroepen
 - wanneer de reden van de nietigheid wordt weggenomen, kan de rechtshandeling toch wel bekrachtigd worden
 - bv: een minderjarige die een huurovereenkomst sluit

g. Grondbeginselen (4)

1. Wilsautonomie

= in principe is elkeen vrij om al dan niet te contracteren met wie hij wil, aan de voorwaarden die hij wil (inhoud) en op de wijze waarop hij wil (vorm). Hier zijn enkele beperkingen op:

- dwingende wetsbepalingen (eisen dat een gebrek in een gekocht product binnen de 2u gemeld moet worden is een onredelijk kort termijn)
- bepalingen van openbare orde en goede zeden (recht om vrij te huwen kan nooit beperkt of ontnomen worden)
- bedrog of oneerlijkheden

2. Consensualisme

= wil der partijen om iets samen af te spreken is al voldoende (vormvrij, zijn geen geschriften vereist) met uitzonderingen:

- formele contracten zijn voor sommige verbintenissen vormvereisten
- zakelijke contracten waarbij de totstandkoming van de overeenkomst afhankelijk is van de afgifte van een bepaald goed

3. Bindende kracht van overeenkomst

= de overeenkomst is bindend voor de partijen die ze zijn aangegaan omdat (2). De uitvoering is:

- op de plaats, tijdstip en wijze die in de overeenkomst is bepaald
- moet niet persé door de SA zelf gebeuren, tenzij het een *intuitu personae* overeenkomst is
- de uitvoering is in handen van de SE, dus hij heeft steeds de verplichting om op zoek te gaan naar de SA

4. Goede trouw

= contractpartijen moeten bij de uitvoering van overeenkomsten ter goeder trouw handelen, een partij mag niks doen om de uitvoering moeilijk te maken of om gebruik te maken van contractrechten (art.1134BS)

In de precontractuele fase moet er al worden nagedacht over dit feit, en wanneer er betwist is moet er met de algemene zorgvuldigheidsnorm rekening worden gehouden.

= verbod op rechtsmisbruik

h. Werking/Relativiteit van de overeenkomst

Principe: overeenkomsten zijn relatief → ze gelden alleen tussen partijen (SA-SE) waardoor derden nooit rechten of plichten door een overeenkomst hebben. Uitzonderingen:

- derdenbeding of beding ten behoeve van een derde: clause ten voordele van een 3^e waarbij iemand die vreemd is aan de overeenkomst wordt bevoordeeld bv: levensverzekering
- rechtstreekse vordering: schuldenaar (A) → schuldenaar (B) → schuldeiser (C)
bv: er is een autoongeval. Verzekering C mag ineens slachtoffer A gaan betalen ipv eerst geld van C naar B te sturen en dan van B naar A

Principe: tegenstelbaarheid → derden moeten rekening houden met het bestaan van en de gevolgen van een overeenkomst maar ze kunnen niet meewerken aan de uitvoering van de overeenkomst. Uitzondering:

- Pauliaanse vordering: de SE kan rechtstreeks bij een niet-contract partij aankloppen. Dit gebeurt in

de situatie dat de SA handelingen heeft gesteld met de bedoeling om de SE bedrieglijk te benaderen

bv: er is een hele grote schuldenberg: de SA schenkt al zijn goederen aan een goed doel, om gewoon te kunnen vermijden dat de SE er aanspraak op kan maken → hierop is optreden een mogelijkheid

i. Gevolgen van wanprestatie

= wat kan je doen wanneer afspraken niet worden nageleefd?

Er is een verschil tussen 2 zaken namelijk contractuele wanprestaties en buitencontractuele wanprestaties. Wij gaan kijken naar de contractuele wanprestaties, waarbij ook nog een onderscheiding moet worden gemaakt:

- resultaatsverbintenis: makkelijk te bepalen wanneer er contractbreuk is namelijk als het resultaat niet is bereikt
- middelenverbintenis: hierbij wordt het al veel moeilijker, want hoe ga je aantonen dat iemand niet alles eraan heeft gedaan in zijn kunnen?

Na deze vaststelling gaan er stappen worden ondernomen:

- aanmaning (=andere partij op de hoogte brengen dmve. brief (best aangetekend))
 - aanmaning is niet noodzakelijk in bepaalde gevallen zoals bij telefooncontracten, waarbij partij kan worden aangesteld voor laattijdige betaling zonder aanmaning = automatisch in gebreken gesteld worden
- op het moment dat de partij de brief heeft ontvangen begint het termijn te lopen, aangezien de partij nu op de hoogte is van zijn aansprakelijkheid voor contractuele fouten. Wanneer hij er niet op reageert zijn er dus nalatigheidsinteressen, en die starten vanaf het moment van aanmaning
- na de aanmaning kan de SA gaan dagvaarden via deurwaarder of aangetekende brief en is er effectief sprake van een contractuele wanprestatie

Wanneer de SA zich wilt bevrijden van de verbintenis kan dit door aanvragen van overmacht: het ging buiten mijn wil om en dus is verwijting onmogelijk.

- de SA moet niet meer presteren en er is geen sanctie
- maar het onderzoeken of overmacht een terecht feit is is erg moeilijk
bv: je vlucht wordt gecancelled en je mist een super belangrijke business deal, kan je BrusAirlines aansprakelijk stellen voor dit verlies? Als ze niet alles eraan hebben gedaan om jou naar je bestemming te krijgen in principe wel, maar als het buitencontractuele aansprakelijkheid was kunnen zij er niks aan doen
- was Pukkelpop overmacht? Op de dag van de storm kan je zeggen dat de resultatenverbintenis door overmacht niet door kon gaan (de groepen konden die dag niet optreden) maar hadden ze de dag erna alles eraan kunnen doen op een podium te maken en tenten op te zetten (middelen)?

Wat kan de SE in zo'n geval doen?

- overeenkomst bij een rechter afdwingen
- Enac invoeren: dit is een tijdelijk verweermiddel waarbij de SE ook zijn overeenkomsten niet meer nakomt (bv: aannemer komt niet meer, dus ik betaal hem ook niet meer) en dit gebeurt zonder rechtelijke tussenkomst. Enac is geen contractbreuk want het is gewoon uitstel van betaling
- Als enac niet werkt ga je beroep doen bij een rechter:
 - gedwongen uitvoering:
 - uitvoering in natura: presteren wat er gepresteerd moet worden
 - uitvoering in equivalent: schadevergoeding die compensatoir is (vervangend) of moratoir (een schadevergoeding voor de vertraging)
 - uitvoering op kosten vd SA (bv: nieuwe loodgieter aannemen en zeggen dat hij bij de wangepresteerde aannemer zijn geld moet gaan vragen)
 - dwangsom: elke dag dat de schuldenaar niet presteert moet hij betalen (deze manier wordt vaak gebruikt in situaties waar inkomsten worden misgelopen doordat iets nog niet af is en gaat over heele hoge bedragen)
 - ontbinding van de overeenkomst ≠ nietigheid!
 - ontbinding zegt dat er geen geldigheid meer is, en dus geen verplichting meer om

te betalen

- dit wordt gedaan opdat er met een andere partij verder kan worden gegaan
- er is geen tussenkomst van de RB nodig als de overeenkomst tot ontbinding tussen beide partijen ontstaat

f. Modaliteiten van verbintenissen

Pluraliteit van SA en/of SE

- in principe geldt altijd deelbaarheid:
 - 2 SE+1SA: iedere SE kan ½ van de totale schuld vorderen
 - 2 SA: iedere SA kan slechts voor ½ worden aangesproken
- maar er is een uitzondering bij hoofdelijkheid:
 - hoofdgevolg: elk van de schuldeisers kan de totaliteit van de schuld vorderen op eenderwelke schuldenaar, wat een extra garantie vormt voor de SE
 - wordt niet vermoed maar kan in de wet staan, bijvoorbeeld bij gebreken in de bouw is de architect en aannemer aansprakelijk
 - regresmogelijkheid: de SA die aansprakelijk wordt gesteld kan een deel gaan terugvorderen bij de andere SA
- in solidium is bijna hetzelfde als hoofdelijke aansprakelijkheid omdat elke SA aanspreekbaar is en er is een regresmogelijkheid maar de ingebrekestelling van 1 SA geldt niet ten aanzien van alle SA's

g. Einde van verbintenissen (6 manieren)

1. Betaling: de overeenkomst wordt uitgevoerd
2. Schuldvernieuwing: de ene schuld wordt vernietigd en vervangen door een andere
3. Kwijtschelding: de SE verzaakt kosteloos aan de schuldvordering
4. Schuldvergelijk: ze kijken ieder naar hun openstaande schuld tenopzichte van elkaar en de grootste schuld blijft dan bestaan in het overschot
5. Schuldvermenging: de SE wordt opeens de SA (huurder wordt opeens eigenaar)
6. Bevrijdende verjarig: na een wettelijk bepaalde tijd vervalt de schuld of plicht (normaliter 10jaar)

h. Onrechtmatige daad = buitencontractuele aansprakelijkheid

Samenloop

Principe: verbod op samenloop, de contractuele aansprakelijkheid heeft in principe voorrang tenzij er een schending is van de algemene zorgvuldigheidsplicht en als de schade geheel vreemd is aan de uitvoering van het contract bv: taxi komt jou halen en vliegt tegen een boom waardoor je gekwetst bent (buitencontractueel). Hierdoor ben je te laat voor je vlucht (contractueel): je kan de taxi chauffeur op 2 manieren aanspreken maar je mag hem maar op 1 manier aanspreken namelijk contractueel.

Begrip aansprakelijkheid

bv: je rijdt iemand dood en je bent dronken

- strafrechtelijk: onopzettelijk (gevangenisstraf of boete)
- buitencontractuele: de ouders willen een schadevergoeding. Je hebt de zorgvuldigheidswet overtreden waardoor de schade jouw eigen probleem is, tenzij je kan aantonen dat iemand anders een fout heeft begaan.

Onrechtmatige daad

- foutaansprakelijkheid: foutief gedrag vereist vooraleer slachtoffer aanspraak kan maken op vergoeding. Er zijn 3 elementen:
 1. Fout:
 - materiële foutelement: van zodra niet voldaan is aan een specifieke door het recht voorgeschreven verplichting, en er dus niet wordt gehandeld als een normaal zorgvuldige huisvader
 - morelefoutelement: schuldbekwaamheid of heeft men wel voldoende ontwikkeld geestesvermogen?
 - uitsluitingsgronden: overmacht, onoverwinnelijke dwaling, zelfverdediging, ..
 2. Schade= een juridisch beschermd belang, waarbij alle schade moet worden betaald
 - materiële schade

- morele schade
- toekomstige schade (obv. kapitalisatie)
- werkelijke schade: het verlies van een kans bv. afstuderen
- er kan schadebeperking worden ingeroepen als het ook deels de fout is van het slachtoffer

Rechter gaat de waarde van de schade beoordelen naar billijkheid en eerlijkheid

3. Oorzakelijk/causaal verband = alleen de schade die veroorzaakt is door de fout moet vergoed worden, en hierbij zijn 2 fasen: *conditio sine qua non* en *in concreto*

- *conditio sine qua non*: zonder de fout was de schade nooit gebeurd
- *in concreto*: de belangrijkheid van de fout is irrelevant

Als er meerdere oorzaken zijn geldt de equivalentie: alle fouten staan op dezelfde lijn
 bv: student haalt verkeersbord weg waardoor jij de verkeerde straat inrijdt en een fietser omver rijdt: student en chauffeur zijn allebei evenzeer aansprakelijk

- subjectieve of schuldaansprakelijkheid: er moet een fout zijn+ men moet zich van die fout bewust zijn
- directe aansprakelijkheid: aansprakelijkheid voor eigen daad

Aansprakelijkheid zonder eigen fout:

- risicoaansprakelijkheid: als risico zich voordoet moet men instaan voor de schade, ongeacht de fout (werkgevers, ouders)
- objectieve aansprakelijkheid: de fout staat vast en er is geen schuld vereist (je bent krankzinnig en beseft niet dat je effectief een fout begaat)
- indirecte aansprakelijkheid: aansprakelijkheid voor daden van iemand anders, zaken waarvoor men moet instaan (bv: ouders, dieren, leerkrachten)
- aansprakelijkheid van ouders: ouders hebben vaak een polis burgerlijke aansprakelijkheid voor de fouten aan 3^e gemaakt door de kinderen
- aansprakelijkheid van WG: de werknemer is altijd ondergeschikt en dus is de WG verantwoordelijk, zelfs wanneer de uitvoering geen directe band houdt (bv: business dinner, je drinkt te veel wijn, je veroorzaakt een ongeluk, de WG is aansprakelijk). De WN kan wel gelimiteerd aansprakelijk worden gezet (afspraken staan in AO)
- aansprakelijkheid van onderwijzers en ambachtslieden: gebrek aan toezicht?
- aansprakelijkheid voor zaken: men is aansprakelijk voor de schade van zaken die men onder zijn bewaring heeft
 - bv: er ligt een bananenschil in de auditorium en je valt. Wie heeft het gedaan? Dat is moeilijk te bepalen:
 - intrinsiek: gebrek aan de zaak zelf
 - extrinsiek: gebrek door omstandigheden (universiteit zal aansprakelijk worden gesteld voor de bananen)
 - een producent is ook aansprakelijk voor alle schade die veroorzaakt is aan een product die hij in de handel heeft gebracht omdat er onaangekondigde of onverwachte schadelijkheid is opgetreden
- aansprakelijkheid voor dieren: geldt voor de eigenaar of degene die het dier bedient terwijl hij hem in gebruik heeft (dus de juridische bewaring geldt niet alleen voor de feitelijke bewaarder)
- aansprakelijkheid voor gebouwen: geldt alleen bij onroerende goederen

Thema 8: Goederen- en zakenrecht

a. Begrippenkader

- vermogensrecht, op te splitsen in:
 - persoonlijke rechten: jij en ik
 - zakelijke rechten: binnen specifieke termen
 - intellectuele rechten

- goederenrecht: regelt de rechten die een rechtssubject op een rechtsobject kan hebben (=zakelijk recht)
- een zaak: een materieel voorwerp van recht dat lichamenlijk is en dus tastbaar
- een goed: kan een lichamenlijk zaak zijn of een onlicamenlijk (bv intellectuele rechten)

b. Soorten goederen

- Roerende/onroerende goederen

- oorspronkelijk werd er een onderscheid gemaakt in Romeins recht en Ancien RegimeL
 - RR: roerend: niet waardevol, onroerend: waardevol
 - AR: roerend: verplaatsbare goederen, onroerend: niet verplaatsbare goederen
- In het burgerlijk wetboek wordt nu onderscheiden onroerend: goederen met economische waarde en roerend: residuaire categorieën
- het belang bij het maken van een onderscheid is zeer groot:

Onroerende goederen (OG)	Roerende goederen (RG)
Vaste zetel, immobiel: gemakkelijk te situeren → publiciteit door registratie in registers	Moeilijker te situeren, gemakkelijker te verplaatsen → geen publiciteit
Meer zekerheden (vb. hypotheek)	Gemakkelijk vervreemdbaar (geen notaris nodig, bij onroerende goederen wel)
Fiscaal: registratierechten	Fiscaal: BTW
Betere bescherming bij inbeslagname	Gemakkelijker in beslag te nemen
Huwelijksvermogensrecht (wettelijk stelsel): OG in bezit voor huwelijk = eigen vermogen	Huwelijksvermogensrecht (wettelijk stelsel): RG in bezit voor huwelijk wordt meestal gemeenschappelijk

Onroerende goederen (4 soorten):

1. naar aard
 - niet verplaatsbaar niet typenmerk
 - geldt voor het grond en alles wat blijvend met de grond een geheel uitmaakt
 - grond, gebouw, brug, garage, bomen, beplanting,..
2. door incorporatie
 - goederen die eigenlijk roerend zijn, maar op een blijvende wijze in een OG zijn ingebouwd
 - ze zijn dus verenigd met de OG waardoor ze hun zelfstandigheid verliezen
 - buizen van verwarming, kraan, een havenkade,
3. door bestemming
 - goederen die eigenlijk roerend zijn maar als accessorium bij de OG horen
 - deze goederen hebben dezelfde eigenaar en er is een duidelijke, blijvende band (ze zijn nodig voor exploitatie)
 - toonbank, toog, landbouwgereedschap
4. door het voorwerp waarop ze betrekking hebben
 - onlicamenlijke goederen die verband houden met een OG, onroerende zakelijke rechten
 - erfdienstbaarheid, erfpacht, hypotheek

Roerende goederen (3soorten):

1. uit aard
 - gemakkelijk verplaatsbaar
2. door wetsbepaling
 - de wet bepaalt sommige goederen als roerend omdat de rechten betrekking hebben op een RG

- aandelen in een vennootschap
3. door vervroegde roerendmaking

- Overige soorten

- lichamelijke goederen: materiële goederen met de zintuigen waarneembaar
- onlichamelijke goederen: immateriële goederen die niet zintuigelijk waarneembaar zijn en waarvan geen stoffelijk bestaan is (bv: ideeën, rechten)
- gebruiksgoederen: goederen die men meer dan 1 keer gaat gebruiken, zonder dat ze hun waarde of functie gaan verliezen (waarop in het boekhouden afschrijvingen worden geboekt)
 - wanneer deze wordt uitgeleend blijft het risico bij de eigenaar en moet exact hetzelfde goed worden teruggegeven
- verbruiksgoederen: goederen die na de eerste keer gebruik teniet gaan en verdwijnen (wijn, voedsel, brandstof)
 - het risico ligt bij de lener bij uitlening en er moet een gelijkaardig voorwerp worden teruggegeven als er iets gebeurt
 - bv: je leent een auto en daarin zit 5000,00 geleend geld. Als de auto ontploft moet je de auto niet teruggeven (GG) maar de 5000,00 wel (VG)
- goederen in de handel: vervreembare goederen die vrij in omloop kunnen worden gebracht
- goederen buiten de handel: kunnen geen private eigenaar hebben en zijn dus onvervreemdbaar (bv: grond die publieke eigendom is)
- vervangbare goederen: goederen die bij nakoming van verbintenis onderling verwisselbaar, alleen de soort is bepalend (bankbiljetten)
- onvervangbare goederen: goederen die individueel bepaald zijn en zich onderscheiden van andere goederen van een gelijkaardig soort (GSM)
- overheidsgoederen: hier wordt een onderscheid gemaakt tussen openbare domeingoesoederen en private:
 - openbare domeingoesoederen: buiten de handel, onvervreemdbaar, hebben een specifiek overheidsdoel
 - tot het nut van iedereen (bib, straat, park)
 - niet bedoeld voor iedereen (militair domein, gevangenis)
 - private domeingoesoederen: in de handel, vervreemdbaar, geen specifiek overheidsdoel
bv: gronden die het OCMW bezit mogen verpacht worden
- gemeenschappelijke goederen: behoren aan niemand toe, en iedereen mag er gebruik van maken (zee, lucht, licht)
- res nullius: dit zijn bijzondere goederen. Het zijn oorspronkelijk gemeenschappelijk goederen, maar ze kunnen een eigenaar hebben, namelijk degene die hem als eerste bezit (wilde dieren, vissen, bomen). Een probleem duikt op wanneer we res nullius gaan toepassen op achtergelaten goederen. Heb je het met opzet achtergelaten?

c. Zakelijke rechten

Heel belangrijk is dat we een duidelijk onderscheid maken tussen zakelijke rechten en vorderingsrechten:
Zakelijke:

- rechten die rechtssubject op rechtsobject heeft
- absolute werking: geldt voor iedereen
- volgrecht: geldt voor altijd (ook al wordt het goed vervreemd gaat het zakelijk recht over naar de nieuwe eigenaar)
- recht van voorrang: wordt op de erfgenamen overgedragen
- numerus clausus: het aantal zakelijke rechten is beperkt
- moeten duidelijk kenbaar zijn en staan gepubliceerd in het BW

We maken ook nog een onderscheid tussen zelfstandige en bijkomstige:

- zelfstandige zakelijke rechten bestaan op zichzelf zonder band te houden met andere rechtsverhoudingen en geven vol recht (eigendom en bezit) of genotsrecht.
- bijkomstige zakelijke rechten: zijn zakelijke zekerheden. Ze dienen een waarborg te geven tegen het

naleven van bepaalde verplichtingen bv: hypotheek, voorrecht

Vorderings:

- tussen rechtssubjecten
- relatief: tussen 2 partijen
- persoonlijk
- onbeperkt in aantal

d. Eigendom

= recht om op de meest volstrekte wijze van een zaak het genot te hebben en daarover te beschikken en is ter genoot, beheer en beschikking (het meest volle recht)

- genot van een zaak: onbrenghen mogen geïnd worden, en de vruchten opgeïst (fruit van de boomgaard verkopen)
- beheer van een zaak: men mag de zaak voor eigen doelstellingen aanwenden als eigenaar (huis verhuren)
- beschikken over een zaak: alle materiële handelingen mogen uitgevoerd worden (vervreemden, vernietigen, schenken)

In principe is eigendom een absoluut recht en mag de eigenaar er alles mee doen wat hij wilt maar er zijn toch een paar beïngingen:

- privaatrechtelijke beïngingen: verstreng aansprakelijkheidsregime voor
 - rechtsmisbruik: als de eigenaar op kennelijk onredelijke wijze gebruik maakt van het eigendomsrecht kan hij aansprakelijk worden gesteld. Hierbij wordt verondersteld dat het recht alleen wordt uitgeoefend om schade te berokkenen aan derden, wat duidelijk wordt als het voordeel van de eigenaar << dan het nadeel van de derde. bv: schoorsteen op je dak plaatsen zodat de buurman helemaal geen zonlicht meer krijgt terwijl de schoorsteen onredelijk hoog is en makkelijk op een andere plaats kan worden geplaatst
 - burenhinder: je moet altijd respecteren dat je burenen ook eigendomsrechten hebben en dus eveneens een gelijk recht op genot. Genot is voor iedereen subjectief, dus misschien wil jouw buurman wel mediteren terwijl jij zelf graag heel hard drumt. Hier geldt dan de evenwichtsleer: je moet allebei met elkaar rekening houden. Bij overdreven last kan wel een schadevergoeding worden gevraagd, en geldt hier foutloze aansprakelijkheid. Dit kan ook worden aangevraagd indien er een geval is met de overheid, waarbij er bijvoorbeeld wegenwerken zijn en jou handelszaak moeilijk te bereiken is. Hier kan je ook weer een schadevergoeding gaan aanvragen.
- publiekrechtelijke beïngingen: de overheid treedt altijd op in termen van het algemeen belang en kan dus bepaalde maatregelen nemen:
 - onteigening: indien er een strikte wettelijke procedure plaatsvindt en tegen een bilijke en voorafgaande schadevergoeding, kan de overheid iemand uit zijn eigendomsrecht zetten (spoor die recht door jouw tuin moet, actueel: mensen die uit hun huis in Doel moeten opdat de haven zou kunnen uitbreiden)
 - opeising: in geval van noodtoestand kan een RG of OG door de overheid worden opgeïst zonder voorafgaande schadevergoeding (want duh, het is een noodgeval) bv: jij hebt een loods vol zandzakken. Deze worden dan in beslag genomen opdat een overstroming kan worden tegen gehouden
 - erfdiensbaarheden: voor het plaatsen van elektriciteitsleidingen
 - wetgeving op stedenbouw en ruimtelijke ordening: er mag niet op landbouwgrond worden gebouwd

Hoe kan iemand eigendom verwerving? (3 wijzen)

1. Afgeleide eigendomsverwerving

= de ene partij draagt het eigendom over aan een andere partij dmv. overeenkomst, verkoop, schenking, erfrecht, ...

Belangrijk hierbij is:

- persoon van wie men het goed krijgt moet de eigenaar zijn

- er is een verschil tussen OG en RG van wanneer men eigenaar wordt:
 - OG: voor de partijen wanneer er een wilsovereenstemming is over het goed en de prijs, voor derden vanaf dat het hypotheekkantoor is ingelicht
 - RG: hier is geen publiciteitssysteem, maar geldt bezit als titel (wel op voorwaarde dat het uit goede trouw is overgedragen!)

2. Oorspronkelijke eigendomsverwerving

= titularis vestigt zelf het eigendom, zonder dat zijn rechten afhankelijk zijn van de vroegere eigenaar.

Onderscheid tussen:

- toe-eigening: de goederen behoren aan niemand toe of worden vrijwillig achtergelaten = res nullius. Degene die als eerste de zaak claimt wordt de eigenaar (visvangst, schelpenvangst)
- vinding: men wordt eigenaar dat men toevallig ontdekt of waarvan de eigenaar niet gekend is
 - als het goed gevonden is op publiek domein moet het aan de overheid worden gegeven
 - als het goed op een grond is gevonden (schatvinding) wordt de opbrengst verdeeld tussen de eigenaar van het grond en de vinder
 - wanneer een RG toevertrouwd wordt aan een ondernemer, ambachtsman of handelaar om te bewaren, herstellen, bewerken, enzovoort, en het wordt niet opgehaald, wordt de ondernemer eigenaar na 1 jaar (en na 6 maanden indien het een motorvoertuig is)
- natrekking: de eigenaar heeft recht op al hetgeen dat de zaak voortbrengt en op alles wat zich met de zaak verenigt = aanwas. Dit is heel belangrijk bij OG's: het eigendom van de grond houdt het eigendom in van het grond + alles wat zich op die grond bevindt! Dit wordt vaak vergeten bij scheidingen. Als de man het grond heeft gekocht uit zijn EV en het huis is gebouwd uit gemeenschappelijke goederen of uit EV van de vrouw, heeft de man volledig eigendomsrecht van het huis

3. Mede-eigendom

Er wordt vrijwillig samen een huis gekocht, door externe omstandigheden wordt de eigendom verdelt (erfenis) of het mede-eigenaarsschap is gedwongen (het gemeenschappelijk deel in een appartementsgebouw). De daden van beheer gebeuren steeds te samen (raad opgesteld voor beheer in appartementen) en de daden van beschikken zijn voor elke mede-eigenaar vrij naargelang zijn aandeel. Dit kan vooral bij erfenis voor moeilijke situaties zorgen. Door onverdeeldheid krijgen 3 kinderen het huis. Als 2 het huis willen verkopen maar 1 niet, zullen ze het huis ook daadwerkelijk niet kunnen verkopen. Hij kan dan wel via rechtsvordering uit onverdeeldheid treden.

4. Timesharing = multi-eigendom

Het eigendomsrecht is niet exclusief maar meerdere mensen hebben deeltijds eigendomsrecht.

5. Bezit

= de feitelijke macht over een zaak van een persoon die als eigenaar optreedt (bv: je koopt een huis, maar de verkoper was geen eigenaar => jij bent slechts de bezitter)

- kan vanwege een materieel element: buitstaander denkt dat die persoon de eigenaar is
- of vanwege intentioneel element: het was de bedoeling om zich als eigenaar te gedragen
- bezit ter goede trouw: men heeft de oprechte overtuiging eigenaar te zijn
- bezit ter kwader trouw: men wist of moest weten dat de zaak verkregen was van iemand die geen titularis was. Dit wordt nooit verondersteld en moet altijd bewezen worden

Gevolgen:

- bij OG: als gedurende een bepaald termijn iets ongestoord bezit is van iemand wordt hij beschouwd als de eigenaar

- bezit moet deugdelijk, voortduren, openbaar en ondubbelzinnig uitgeoefend worden
- te kwader trouw: na 30 jaar
- te goeder trouw: na 10 of 20 jaar

- bij RG:

- bezit geldt als titel, tenzij de echte eigenaar tegenbewijs kan leveren
- bezit is de manier van eigendomsverwerving. Een derde die ter goeder trouw een goed koopt krijgt onmiddellijke eigendomsrecht door zijn bezit (tenzij de echte eigenaar kan bewijzen dat het goed

gestolen is of verloren) Ter kwader trouw geldt een evrjaringstermijn van 30 jaar

e. Vruchtgebruik

= het levenslange recht om van een zaak waarvan een ander de eigendom heeft het genot te hebben, en dus in feite op te treden als eigenaar zelf, onder de verplichting dat de zaak in stand wordt gehouden en in natura terug kan worden gegeven.

≠ beschikkingsrecht waarbij er mag worden verkocht, weggeschonken

- plichten bij aanvang: boedelbeschrijving of inventaris
- plichten tijdens: zaak in stand te houden, bestemming van de zaak eerbiedigen, zorgen voor herstellingen en onderhoud
- plichten aan einde: teruggave in de staat waarin het zich normaal had moeten bevinden

f. Erfdienstbaarheden

bv: recht op uitzicht, recht van uitweg

- zakelijk recht: is niet gebonden aan de personen maar aan het erf
- bijkomend recht: hangt vast aan het heersend erf en kan niet afzonderlijk worden verkocht of gehypothekeerd
- eeuwigdurend
- kosteloos
- nietafkoopbaar

g. Erfpacht en opstal

Erfpacht: een zakelijk (moet overgeschreven worden op hypotheekkantoor) en tijdelijk recht (min 27jaar, max 99jaar) om het volle genot (gebruik+vrucht) van andermans OG te hebben onder verplichting om de eigenaar jaarlijks een vergoeding te betalen. De erfpachter mag bouwen en planten op de grond, en mag de waarde van het goed niet veranderen, maar de bestemming ervan wel

bv: de overheid die liever aan erfpacht doet dan eigendom winning

+ : de investering kost minder voor de overheid

blijft het bezit van een privé persoon

-: de erfpachter mag de overheid altijd vragen de grond terug te geven

Opstal: zakelijk en tijdelijk recht (max 50 jaar) om op andermans grond gebouwen en beplantingen te bezitten. Hierbij is een vergoeding niet essentieel, en is er een horizontale splitsing van het eigendomsrecht namelijk:

- grondeigenaar blijft eigenaar van de grond
- opstalhouder is de eigenaar van de gebouwen op en/of onder de grond

De opstalhouder mag dus bouwen, planten, .. en tijdens de duur van het opstalrecht blijft hij de eigenaar.

Aan het einde van het opstalrecht moet de eigenaar alle gebouwen of beplantingen die de opstalhouder niet heeft weggenomen vergoeden

+ geen grond te kopen en het is geen cijns maar een afspraak

bv: appartementen aan de kust

h. Zakelijke zekerheidsrechten

Zekerheden = waarborgen die de SE heeft dat de SA zal betalen:

SA moet steeds betalen met zijn geheel vermogen en de SE kan beslag leggen op alle goederen van de SA indien niet betaald wordt. Of bij een samenloop van meerdere SE's hebben ze allemaal recht op een evenredig deel van het vermogen van de SA. Toch is dit soms niet handig voor de SE en zijn er dus soms zekerheden nodig:

- persoonlijke zekerheden: een derde zal worden aangesproken indien de SA niet aan zijn schulden kan voldoen = borgstelling
- zakelijke zekerheden: een goed dient als zekerheid tot betaling van de schuld. Deze heeft volgrecht

en voorrecht:

- voorrecht: SE die een zakelijke zekerheid heeft wordt betaald voordat de andere SE's worden betaald. Probleem is dat de wet hiervan al vele soorten heeft opgesteld:
 - algemene voorrechten: kunnen slaan op alle goederen (belastingen)
 - bijzondere: betrekking op welbepaalde goederen (kosten gemaakt tot behoud van een zaak)
 - als er meerdere voorrechten zijn geldt de rangregeling:
 - bijzondere (datum publicatie bepaalt anterioriteit) > hypotheek > algemene
- hypotheek = zakelijk recht op een OG ter voldoening van een verbintenis. Hierop is volgrecht en recht op zaakvervangning (als het huis in brand gaat bestaat de hypotheek erop nog steeds). De SA heeft volledige beschikkingsrecht, maar mag de waarde van de OG niet verminderen om op die manier de hypotheek omlaag te trekken
 - wettelijke hypotheek: staat heeft een hypotheek op alle goederen van belastingsplichtigen
 - bedongen hypotheek: dmv. hypotheekcontracten. Komen tot stand via overeenkomst en er is een authentieke akte vereist
 - tenietgaang wanneer de lening volledige is afbetaald en de hypotheek is gezuiverd
- pand = eigenlijk een RG! Hierbij wordt een contract opgesteld waarbij de SA (pandgever) een RG afgeeft aan de SE (pandhouder) tot zekerheid van de voldoening van de schuld
 - er is geen volgrecht voor de pandhouder
 - de SA blijft eigenaar, dus hier geldt bezit niet als eigendom voor de pandhouder
 - tijdens zijn bezit mag de SE het goed niet gebruiken maar de opbrengsten wel innen
 - uitzondering: handelspand. Handelszaak wordt onderpand (soort hypotheek)

i. Intellectuele rechten

= rechten op immateriële onlichamelijke bestanddelen van een handelszaak. Kenmerken:

- uitvinding, naam, vorm of product
- absolute rechten op iets onstoffelijks
- verbodsrecht: gebruik is afhankelijk van de toestemming van de titularis
- er is een tijdelijk monopolie recht wat concurrenten motiveert om te investeren in onderzoek en om te spelen op concurrentie op lange termijn
- volgrecht
- wettelijk geregeld

De soorten:

- Auteursrechten: gelden alleen voor ideeën die zijn neergeschreven/ zintuigelijk waarneembaar
 - beschermt de concrete en originele vorm van een intellectuele of artistieke schepping
 - moet origineel zijn
 - er is geen officiële registratie voor noodzakelijk
 - de duur is tijdelijk: gedurende het leven van de auteur + 70 jaar erna (belangrijk voor het vermogensrecht)
 - geldt voor de uitvoerder van de opdracht zelf (en dus niet voor de opdrachtgever)
 - dit recht wordt ingeroepen vanwege morele rechten (reputatie) maar vooral voor vermogensrechten (reproductierecht en publiek mededingingsrecht)
 - uitzonderingen gelden in het onderwijs, bibliotheken, parodiën
 - In het geval van Walt Disney zijn de auteursrechten verlengd omwille de miljarden dollars die in het bedrijf zijn gewaarborgd
- Octrooien = exploitatierecht op een technische uitvinding die industrieel toepasbaar is
 - uitsluiten recht
 - verbodsrecht: octrooihouder mag optreden tegen namaak
 - tijdelijk: 20 jaar
 - idee moet nieuw zijn, iets scheppen wat nog niet bestaat
 - er is een geheimhoudingsclausule, de uitvinding mag met niemand gedeelt zijn alvorens de octrooi wordt aangevraagd
 - moet toepasbaar zijn in het bedrijfsleven
 - aanvraag verloopt via FOD Economie

- krijgt exclusieve exploitatierechten en monopolierecht
- Merken = tekens om de handelswaar, producten, diensten van een onderneming te onderscheiden
 - onderscheidend vermogen moet groot zijn
 - moet tekenbaar zijn en vatbaar voor grafische voorstelling
 - registratie gebeurt bij de BBIE
 - tijdelijk: 10 jaar, is hernieuwbaar
 - Bijzonderheden:
 - een soortnaam kan zijn rechten verliezen wanneer het dusdanig in de volksmond wordt opgenomen (bv: aspirine)
 - een kleur kan ook een merk zijn: de rode zolen van Louboutin
 - er bestaan ook collectieve merken die door verschillende ondernemingen ter onderscheiding van een gemeenschappelijk kenmerk van hun waren en/of diensten wordt gebruikt
 - een vorm: Coca Cola flesje
 - plaatsnamen: Champagne komt uit Champagne
 - wordt binnen klassen gedeponeert (kleding, voedsel, ...)
 - maar gebruik van overeenstemmende tekens voor niet soortgelijke waren kunnen tegen worden verzet indien het een ongerechtvaardigd voordeel biedt of als er juist afbreuk is

Thema 9: Handels-en vennootschapsrecht

a. Begrip handelsrecht

Handelsrecht is een bijzonder recht dat enkel op toepassing is op handelaars. Hierdoor zijn er soepelere bewijsregelingen tussen en tegen handelaren. Er is bovendien een aparte RB, de RB van Koophandel. Dit in tegenstelling tot het burgerlijk recht dat duidt op het gemeen recht en van toepassing is op de gewone verhoudingen tussen particulieren.

b. Begrippen

daden van koophandel: handelingen waarachter een winstaspect zit. Het zijn dus commerciële activiteiten. Het moet een handelaar zijn die de handelingen uitoefent waardoor de activiteiten vermoedt worden een commercieel doeleinde te hebben

handelaar: iemand die daden van koophandel stelt. Dit mag in hoofdzakelijk of aanvullend beroep.

handelszaak: geheel van middelen die gebruikt worden om de zaak te runnen en cliënteel aan te trekken en behouden. Het behoort dus niet tot het afgescheiden vermogen met eigen actief en passief, maar tot de vennootschapsvorm.

c. Verplichtingen van handelaars

- handelsbekwaam zijn
- inschrijving bij de KruispuntBank van Ondernemingen (KBO). Dit is een persoonlijk identificatienummer dat alle informatie verschaft. Het zorgt ook voor administratieve vereenvoudiging
- zichrekening openen: er is een verplichte vermelding van rekeningsnummer en van domiciliëring vereist op alle uitgaande commerciële stukken
- bekendmaking van de huwelijksvoorwaarden: het doel hierbij is om derden te beschermen en opdat SE's kunnen zien op welk vermogen ze aanspraak maken
- voldoening aan de voorwaarden om toegang te krijgen tot een beroep of bedrijf: kan iedereen een bedrijf oprichten? In principe wel, met de uitzondering van niet-bekwamen (toegang tot bepaalde beroepen is gereguleerd)
- in staat zijn tot voeren van boekhouding
- naleven van de taalwetgeving
- naleven van fiscale en sociale verplichtingen

d. Soorten Vennootschappen

Rechtspersoon

Waarom?

Het is nuttig bij groeperingen en om vermogen als entiteit te laten optreden. Als je geen rechtspersoon opricht zijn kunnen er hele erge consequenties zijn:

- er is geen persoon erkend als drager van rechten en plichten: iedereen kan aansprakelijk worden gesteld
- de vereniging heeft geen eigen bezit, waardoor alles mede-eigendom is
- in feite kan iedereen van de vereniging dus aansprakelijk worden gesteld, maar daarboven op kan ook het privé-vermogen aan worden gesproken. Iedereen is aansprakelijk voor een deel van de schulden, en bij buitencontractuele aansprakelijkheid kan eender welk persoon aansprakelijk worden gesteld

Wat?

Een rechtspersoon is een zelfstandige eenheid in het recht en een drager van rechten en plichten. **Er is een verschil in publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechtspersonen.**

- Rechtsbekwaam: Er is een beperkt vermogensrecht, waardoor het privé vermogen van de eigenaren niet in aanspraak kan komen
- Handlingsbekwaam: Er wordt opgetreden via organen die zich vereenzelvigen met de rechtspersoon (de raad van bestuur bijvoorbeeld. Als iemand daarin een fout maakt is het niet zijn fout, maar de fout van de vennootschap en kan hij persoonlijk dus niet aansprakelijk worden gesteld. Een werknemer is echter geen orgaan van de vennootschap, de werkgever draagt zijn verantwoordelijkheden)

Vereniging vs. vennootschap?

Vereniging: bv: VZW (vereniging zonder winst oogmerk)

- geen winst oogmerk: het is niet de bedoeling om winst te maken
- deze vorm van rechtspersoonlijkheid wordt opgesteld om de leden te beschermen
- er is geen minimum kapitaal voor vereist

Vennootschappen:

= een overeenkomst waarbij 2 of meer personen "iets" (geld, pand, arbeid) in gemeenschap brengen met de bedoeling om winst te gaan maken. EBVBA's zijn echter eenmanszaken die toch wel worden toegestaan omdat het EV kan worden beschermd.

We maken een onderscheid:

- handelsvennootschappen: doel is om handelsactiviteit uit te oefenen
- burgerlijke vennootschappen hebben ook burgerrechtelijke activiteiten als doel en maken wel winst, maar niet op de manier waarop een handelaar dat doet (bv: dokterspraktijk). Deze hebben in beginsel ook geen rechtspersoonlijkheid
- vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid:
 - +: heeft geen verplichting tot het neerleggen van de statuten op de griffie (dus geen kosten van formele vereisten) en er is geen plicht tot dubbele boekhouding
 - -: geen afscheidend vermogen waardoor SE's aanspraak mogen maken op het EV van een vennoot en er kan niet zelfstandig worden opgetreden wat betekent dat de vertegenwoordiging door een natuurlijk persoon gebeurt en rechten dus moeten worden uitgeoefend via vennoten
- vennootschap met rechtspersoonlijkheid: heeft een zelfstandige juridische entiteit (eigen rechten en plichten, heeft een eigen naam bij deelname aan het rechtsverkeer. In principe wordt het EV dan niet aangesproken, met uitzondering van oprichtersaansprakelijkheid
 - BVBA: familiaal, startkapitaal ligt lager dan bij een NV + het gehele bedrag hoeft niet in 1 keer te worden gestort. Belangrijk is dat de aandelen beperkt overdraagbaar zijn en dat de vennoten dus niet zomaar veranderen
 - NV: voor eerder grote bedrijven, hoog startkapitaal (61 500 dat onmiddellijk moet worden gestort), De vennoten veranderen regelmatig aangezien de aandelen op de markt kunnen worden verhandeld

f. Oprichting van vennootschappen

1. Overeenkomsten over:

- het aantal oprichters = *pluraliteit van vennoten*
- toestemming moet worden verworven
- bekwaamheid
- voorwerp: moet inbreng zijn van geld of kapitaal
- het doel van de overeenkomst moet duidelijk worden gemaakt

2. Geschrift

- niet vereist voor handelsvennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid
- vennootschappen met onbeperkte aansprakelijkheid moeten een onderhandse akte opstellen
- vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid moeten een authentieke akte laten opstellen door de notaris

3. Publicatie

in het Belgisch Staatsblad

4. Maatschappelijk kapitaal: heeft betrekking tot de inbreng die ofwel in geld of in natura kan gebeuren

- Toezegging: de vennootschap wordt de SE van de vennoot tot de volstorting
- kan in geld, goederen of arbeidskracht (hierop moet een waarde worden geplaatst wat bijzonder moeilijk kan zijn)

5. Winstoogmerk en winstverdeling moeten duidelijk worden gesteld

6. Financieel plan:

Dit is bijzonder belangrijk wanneer het op oprichtersaansprakelijkheid neer komt. Bij een BA kan deze ingeroepen worden tot 3 jaar na oprichting, tenzij bewezen kan worden dat er genoeg kapitaal was voorzien in het plan voor min 2 jaar normale bedrijfsuitoefening

g. Organen en bestuur van vennootschappen

Bestuur vennootschappen:

Een fysiek persoon gaat optreden in naam van de rechtspersoon. Deze vertegenwoordiger zal dus transacties kunnen tekenen enzovoort (alle handelingen worden aan deze betrokkene toegerekend).

Bestuur van NV:

1. Raad van Bestuur:

- maakt het belangrijkste orgaan uit van de NV
- zij hebben in principe de residuarie bevoegdheden, maar deze komen neer op het besturen en vertegenwoordigen van de vennootschap
- collegiaal orgaan: er moeten minstens 3 bestuurders zijn die in het BS ook komen te staan, die max voor 6 jaar benoemd kunnen zijn. Ze zijn echter wel afzetbaar zonder opzeg en zonder vergoeding
- de RvB bindt de NV wat wilt zeggen dat de beperkingen die zij opstellen alleen intern gelden (dus binnen de vennootschap) en niet extern.

2. Algemene vergadering:

- voert de controle uit over de RvB
- taak: wijzigen statuten, benoemen en ontslaan bestuurders, keuren de jaarrekening goed, making deel uit van de bepaling van de verdeling van de winsten
- ook kunnen ze décharge geven: bestuurders verlossen van hun aansprakelijkheid tegenover de vennootschap (niet tegenover derden)
- wordt door de RvB bijeengeroepen

3. Orgaan van dagelijks bestuur (directeur en/of zaakvoerder)

4. Directiecomité

- hierin zitten de statuten
- deze kunnen toestaan of de RvB bestuursbevoegdheden mogen overdragen of niet
- kunnen leden van de directiecomité bevoegdheid geven om NV alleen of gezamenlijk te

vertegenwoordigen

5. Orgaan van toezicht

- onafhankelijk uitgevoerd door commissarissen (bedrijfsrevisoren)
- controleren de financiële toestand door middel van een controleverslag

Bestuur van BVBA:

1. Raad van Bestuur:

- 1 of meer zaakvoerders die benoembaar zijn voor een onbepaalde tijd
- binnen de statuten zijn ze onafzetbaar, buiten de statuten niet
- zijn bevoegd om alle beslissingen te nemen en alle handelingen te stellen die niet uitdrukkelijk voorbehouden zijn voor de algemene vergadering

2. Orgaan van dagelijks bestuur

3. Algemene vergadering:

- controleren de RvB
- taak: idem aan NV
- bijeenroepen door RvB

h. Aansprakelijkheid van de bestuurders

Bij fout van de vennootschap geldt contractuele aansprakelijkheid:

- bestuurder heeft een fout gemaakt in de uitoefening van zijn opdracht
- bestuurder heeft de vennootschapswet/statuten overtreden
- kwijting/ décharge is mogelijk wanneer de jaarrekening is goedgekeurd

Bij buiten-contractuele aansprakelijkheid

- deze vorderingen verjaren na 5 jaar

Gronden voor aanspraking:

1. Gewone bestuurdersfout

- bij het falen in beleid
- een normaal zorgvuldig bestuurder had in dezelfde omstandigheden dezelfde fouten gemaakt
- hier geldt dan individuele aansprakelijkheid

2. Inbreuk op statuten/vennootschapswetgeving

Hier geldt hoofdelijke aansprakelijkheid, tenzij er geen schuld is en de inbreuk wordt aangeklaagd op de allereerste algemene vergadering

3. Onrechtmatige daad

Bij schenden van de algemene zorgvuldigheidsnorm en er is schade.

4. Kennelijk grove fout: faillissement

- een kennelijk grove fout heeft geleid tot het faillissement (er is een oorzakelijk verband te vinden)
→ kan persoonlijk en eventueel hoofdelijk worden aangeklaagd

5. Aansprakelijkheid fiscale schulden en socialezekerheidsbijdragen

- er is een verzaamd persoonlijk en hoofdelijk aansprakelijkheidsregime

i. Faillissement en bedrijven in moeilijkheden

Het einde van een vennootschap kan vrijwillig (ontbinding) en in geval van insolventie zal zo snel mogelijk getracht worden om de discontinuïteit te vermijden en desnoods vereffenen, maar altijd is faillissement de laatste stap. De procedure:

1. Kamers van handelonderzoek:

dit gebeurt constant door de RB van koophandel, die gegevens verzamelt van ondernemingen die in moeilijkheden kunnen komen en proberen op voorhand dan al een oplossing te zoeken

2. Procedure van gerechtelijke reorganisatie:

dit is wanneer de onderneming een aanvraag doet op een moratorium, waarbij hij 6 maanden lang beschermd is tegen zijn SE's. In deze tijd is het cruciaal om de problemen op te lossen en de continuïteit van de onderneming weer te bevorderen. Indien nodig kunnen er minnelijke akkoorden worden afgesloten (kwijtschelding van 50% van de schulden, de andere 50% op termijn betalen), collectieve akkoorden (herstelplannen) of kan de onderneming aan de gemeenschap worden overgedragen

3. Maar wanneer het moratorium niet helpt moet het faillissement worden uitgesproken:

- de RB geeft het vonnis van faillietverklaring
- er wordt een collectief beslag gelegd ten voordele van gezamenlijke schuldeisers dat dan wordt verdeeld volgens gelijkheid (maar onthou de SE's die voorrang hebben, waardoor er vaak voor kleinere SE's helemaal niks overblijft)
- er wordt een curator in gesteld met een team die de vennootschap gaat beheren, de boedel zal vereffen en de opbrengsten samenstelt en verdeelt (wat super lang kan duren)

Gevolgen voor de SE's houden in dat er pondspondsgewijze wordt verdeelt wat wilt zeggen dat er relatief wordt verdeelt volgens de schuld die hij nog open heeft staan

Thema 10: Strafrecht

a. Strafrecht

Materieel strafrecht en strafprocesrecht

Materieel strafrecht: geheel van rechtsregels waardoor bepaalde gedragingen strafbaar worden gesteld en gesanctioneerd kunnen worden

- gericht aan de burgers
- regels die strafrechtelijke verantwoordelijkheid bepalen

Strafprocesrecht: dit zijn de procedurele regels waar de overheid aan moet gehoorzamen.

- wie is belast met de uitvoering en toepassing van de regels?
- wie oefent strafvordering uit en op welke wijze?

Politieke dimensie van strafrecht

Heel belangrijk is dat enkel en alleen de wetgever mag bepalen welke gedragingen strafbaar zijn (tegenwoordig is er ook wel een licht scheiding der machten vanwege de GAS-boetes waardoor de ambtenaren ook zeggenschap krijgen). Daarboven op is het heel erg belangrijk dat wanneer iets niet in het strafrecht staat, het ook absoluut niet strafbaar is!

Strafrecht is een weerspiegeling van moreel bewustzijn en rechtsbewustzijn van de bevolking:

- legaliteitsbeginsel: nulla poena sine lege
- subsidiariteitsbeginsel
- democratische consensus: het strafrecht is dynamisch (invoering euthanasiewet minderjarigen in België levert in het buitenland heel wat opheffing op)

b. Materieel strafrecht

Het legaliteitsbeginsel: nulla poena sine lege

Het strafrecht is een absoluut recht waardoor:

1. Zeer strikte interpretatie van de strafwet moet worden aangenomen:

- de rechter heeft heel weinig vrijheid
 - bv: dine and dash is geen diefstal en kon dus niet worden vervolgd tot het uitdrukkelijk in de wet kwam
 - bv: een valse nummerplaat is geen valsheid in geschriften
 - diefstal van elektriciteit is geen diefstal omdat er geen goed wordt weggenomen
 - verkrachting was vroeger een begrip dat geen betrekking had tot verkrachting tussen echtgenoten of mensen van hetzelfde geslacht
- autonome betekenis
- de bedoeling van de wetgever moet gerespecteerd worden
- handelen naar analogie is niet mogelijk

2. Niet-retroactieve werking

- moet nagegaan worden of de gedraging strafbaar was op het ogenblik van de gepleegde feiten
- het strafrecht geraakt nooit in onbruik

3. Ne bis in idem

- je kan nooit 2 keer veroordeeld worden voor dezelfde feiten, er wordt telkens 1 straf "gekozen"

- dit is voornamelijk een nationaal principe

Toepassing van de strafwet

1. Territorialiteitsbeginsel: elke misdaad in België wordt in België vervolgd. Dit geldt:

- ongeacht de nationaliteit van de dader of het slachtoffer
- ongeacht of de feiten in het buitenland strafbaar zijn of niet
- buitenlandse ambassades: zijn een uitzondering. Als er een misdaad gebeurt in de Belgische ambassade is dit opzich in België bestaafbaar, maar er geldt diplomatieke onschendbaarheid, dus veel is er niet aan
- territoriale zee: de zee geldt tot 12 km van de kust. Maar aan boord van een schip geldt de vlag waarmee dat schip vaart dus als er iets gebeurt aan boord van een Russisch schip 6km van de Belgische kust valt het onder het Russische strafrecht
- luchtruim: het vliegtuig zelf is territoir

2. Plaats van het misdrijf

Het is niet altijd makkelijk te bepalen waar een misdrijf precies plaats heeft gevonden:

bv: een man staat met een revolver op Nederlands grondgebied, schiet zijn vrouw neer op Belgisch grondgebied en zij overlijdt in een Duits ziekenhuis (dit is echt mogelijk op het 3 landen punt)

- in België geldt dan de **ubiquiteitsleer**: het misdrijf situeert zich op *alle plaatsen* waar zich een gedraging voordoet die een *constitutief element* van het misdrijf uitmaakt
- **leer van de ondeelbaarheid**: de Belgische rechter mag kennis nemen van alle elementen die van het misdrijf een ondeelbaar geheel hebben gevormd (zonder deze gebeurtenis had het misdrijf niet plaatsgevonden)
- non bis in idem niet te vergeten

Internationaal gezien zijn er echter nog geen of weinig regels hier over. Er is daarom nood aan internationale coördinatie wat er wel enigszins al is gekomen. Dit zorgt soms voor nog meer conflicten. Er zijn 4 gronden waarop België mag optreden bij een straffelijke feit in het buitenland:

- bescherming nationale veiligheid (terroristen die een aanslag willen plegen op België)
- nationaliteit van de dader
- nationaliteit van het slachtoffer (bediscuteerbaar, maar het meest bekende voorbeeld is Eichmann die in Israël werd veroordeelt voor de Holocaust)
- internationaal strafwaardig karakter van het feit. Hieruit is de **genocidewet** gevolgd. Dit was een moeilijke wet vroeger omdat elke staatshoofd aansprakelijk zou kunnen worden gesteld voor volkerenmoorden. Er zijn daarom 2 beperkingen gekomen:
 - burgers mogen geen verzoeken meer indienen
 - een Belg moet een slachtoffer zijn geweest

3. Wat is een misdrijf?

- materieel element: er moet veruiterlijking zijn van gedragingen die op de door de wet omschreven wijze hebben plaatsgevonden
- moreel element: als je enkel de wil had om het te doen geldt het niet
- nullum crimen sine culpa: zonder feiten geen straf ongeacht:
 - onachtzaamheid: of je het nu wou doen of niet, je hebt het wel gedaan (bv: 100km rijden waar je 50 mag)
 - opzet
 - schuld door wetsinbreuk
- wederrechtelijke karakter

- Een misdrijf kan enkel uigevoerd worden als het effectief is uitgeoerd, door de wet omschreven is en een straf kent, wat belangrijk is voor de bescherming door algemene principes van het strafrecht.

- Een moeilijkheid wordt ook ondervonden met minderjarigen. Vanaf welk moment is iemand nu schuldig? Minderjarigen worden nogsteeds deels aan het strafrecht onttrokken en kunnen niet voor de strafRB komen maar komen bij de jeugdRB terecht. In uitzonderlijke gevallen kunnen 16-18 jarigen uithanden worden gegeven en toch wel bij de strafRB vervoordeeld worden.

- Indeling van misdrijven:

a. volgens aard

- overtredingen: vrijheidsstraffen van 1-7dagen met een geldboete van 1-25euro en werkstraffen van 20-45uur
- wanbedrijven: vrijheidsstraffen van < 5 jaar, geldboete van meer dan 26 euro en werkstraffen van 46 tot 300 uur
- misdaad: vrijheidsstraffen van ≥5 jaar en met een geldboete van meer dan 26euro

Bij deze 3 zijn er verschillende regels van toepassing (opzet, deelneming, poging, verzachtende omstandigheden, duur van verjaring)

b. volgens moreel element

- opzettelijke misdrijven
- onopzettelijke misdrijven

Opzet is een onderscheidend criterium en wanneer er bewijs kan worden aangetoond van onopzettelijkheid kan er een strafvermindering in treding werken bv.

c. volgens uitvoeringswijze

- handeling: je had iets moeten doen
- verzuim: je had iets juist *niet* moeten doen bv: je zoon rijdt een fietser aan en rijdt uit schrik weg. Hij zegt het tegen zijn ouders, en zijn ouders wachten 30minuten met de politie te bellen. De fietser is overleden maar uit onderzoek blijkt dat als de ambulance er eerder bij was geweest hij het nog had overleefd: schuldverzuim
- aflopende misdrijven
- voortdurende misdrijven bv: witwassen. Dit stopt nooit, en dus kan het ni verjaren. Dit in tegenstelling tot aflopende misdrijven die op 1 moment plaats vinden en dus kunnen verjaren

Rechtsvaardigingsgronden

Wettige verdediging en noodtoestand:

Dit is geldig voor bescherming van personen en niet van goederen. De gedragingen worden niet opgeheven, enkel de schuld kan worden opgeheven. Er kan besloten worden over te gaan tot:

- verschoning: straf wordt verminderd of uitgesloten
- verzachtende omstandigheden: soevereine beslissing door rechter

Een noodtoestand is wanneer er een overtreden wordt gepleegd vanwege een hoger doel (bv: ambulance dat door rood rijdt).

Heel belangrijk is ook dat de afweringsdaad ongeblikkelijk noodzakelijk zijn: als je niks had gedaan was het fout gegaan. Als je wordt beroofd, de dader loopt weg, jij loopt achter hem aan en schiet hem neer is het geen wettige verdediging, omdat je op dat ogenblik de politie al had kunnen bellen.

Strafbare poging en deelneming

Poging:

bv: je begint te denken hoe je examen vragen kan krijgen en je begint het te proberen te kraken. Ben je strafbaar?

- het louter voornemen is niet strafbaar als voorbereiding
- pas van het begin van de uitvoering is een zaak strafbaar. Hier in België betekent dat dat er tenminste een materële gedraging moet zijn.
- dit is heel moeilijk te beoordelen omdat wat telt? de daad of het inzicht??

Deelneming:

bv: je plant met een groep een overval. Jij bent de chauffeur, een ander heeft materiaal gekocht en de 3^e breekt in. Ben jij ook vervolgbaar wegens diefstal?

- belangrijk is het verschil tussen mededader en medeplichtige:
 - mededader: je doet echt mee

- medeplichtig: je helpt
- je wordt steeds voor dezelfde straf vervolgd maar het verschil medeplichtig/-dader zal wel uitmaken of je een lichtere straf kan krijgen

bv: je spreekt af met 5 om een bankoverval te plegen maar je spreekt af om geen geweld erbij te gebruiken. Als 1 toch de bankbediende doodschiet wordt ook iedereen vervolgd voor doodslag.

c. Strafprocesrecht

1. Strafprocedure en openbaar ministerie

wat

Bij overtreden van de strafwet of een inbreuk van maatschappelijke orde wordt er een strafvordering ingediend.

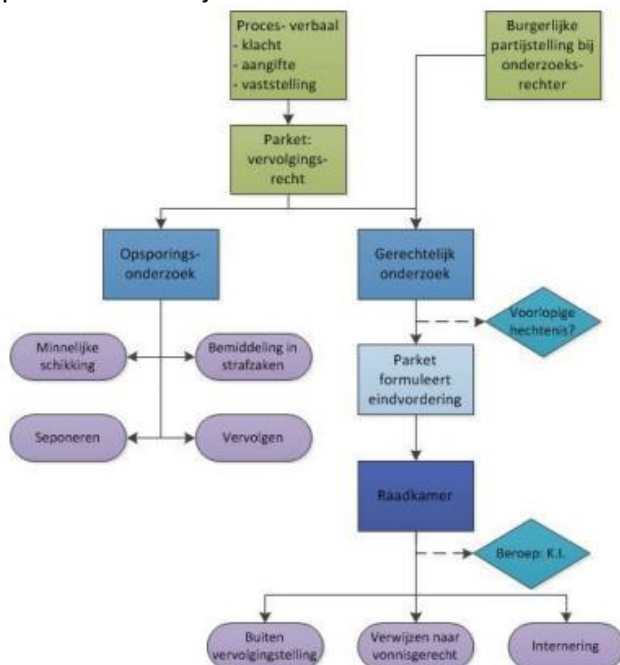
wie

De OM mogen deze indienen omdat de samenleving vertegenwoordigen.

taak

toepassing van de strafwet vorderen: samenstelling strafdossier, waken dat strafrechtsplegingen goed worden uitgevoerd, waken dat door de rechter uitgesproken straffen worden uitgevoerd

Strafproces houdt altijd 2 fasen in: onderzoeksfase en vonnisfase

2. Opsporingsonderzoek (fase1: onderzoek)

aanvang: hoe krijgt OM kennis van een misdrijf?

- a. klacht: een persoon die beweert benadeeld te zijn door een misdrijf doet aangifte, wat niet duidt op automatische vervolging
- b. aangifte: wanneer de overheid, openbaar officier of ambtenaar in uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdrijf is hij verplicht om deze te melden aan de Procureur des Konings
- c. vaststelling door politiediensten

vervolgingsrecht OM

- wanneer het OM kennis krijgt van een misdrijf heeft hij volheid van vervolgingsrecht
- Ook het legaliteitsbeginsel geldt: er is opsporingsplicht en opsporingsrecht, al is er geen klacht of aangifte
- seponeren: zaak zonder gevolg klasseren, onderscheid:
 - beleidssepot (opportuiniteitsbeginsel): de strafvervolging heeft geen bijdrage meer tot het algemeen belang
 - technisch sepot: bv: de zaak is verjaard, de verdachte is gestorven
- vervallen van de strafvordering kan wanneer:
 - verdachte is gestorven
 - minnelijke schikking (geldsom)
 - administratieve geldboete: het grootste voordeel hierbij is dat er niks in het strafblad terecht komt

opsporingsonderzoek: hoe wordt een misdrijf opgespoord?

- a. via traditionele politiediensten: ze proberen misdrijven te voorkomen, de openbare rust en veiligheid te bewaren (preventief optreden)
- b. gerechtelijke politie: opsporen en vaststellen van misdrijven. Zij treden repressief op, wat wilt zeggen dat zij niet degene zijn die parkeerboetes uitgeven maar dus verschillende functies hebben:
 - staan onder functioneel gezag van Procureur des Konings
 - alle noodzakelijke handelingen worden verplicht uitgevoerd te worden voor het onderzoek
 - de officieren hebben grotere autonome opsporings- en vaststellingsbevoegdheid, maar staan zeer streng onder toezicht van de Procureur des Konings

c. Proces- verbaal

De gerechtelijke politie heeft hierbij een informatieplicht. De officiële akte die bevoegde overheden de toestemming strekt tot het bewijs van een misdrijf te zoeken zorgt ervoor dat er uitzonderingen zijn in verband met vaststelling van bepaalde feiten, verklaringen van personen+ eventuele gedane opsporingen.

d. Verdachten en getuigen

Mogen worden verhoord om inlichting over de betrokken feiten in te winnen. Er is wel een wetgeving die een minimale waarborg biedt, namelijk de **Salduz-wetgeving**: elk een die als verdachte verhoord wordt met de kans om vervolgd te worden heeft het recht op bijstand van een advocaat

e. Huiszoeking

- bevel van onderzoeksrechter vereist
- mag alleen tussen 5u en 21u
- kan op verzoek van een bewoner, vanwege hulpgeroep, noodtoestand, heterdaad
- moet schriftelijke en voorafgaande toezegging worden gegeven door de bewoner
- wanneer er een onwettige huiszoeking is, is dit een onrechtmatig verkregen bewijs en wordt de zaak gesponeerd
- doorzoeken van een voertuig mag alleen wanneer er sterke aanwijzingen zijn tot betrekking tot een misdaad (bv: je ziet iemand een laptop stelen uit een andere auto en die in zijn auto steken. Je mag dan vragen om zijn auto te doorzoeken)

f. Fouilleren

Idem als doorzoeken van een voertuig

g. Bijzondere inbreken op privacy

- provocatie is verboden: de verdachte zelf laten toehappen in het geval dat hij zonder deze provocatie de daad niet had gepleegd

h. Betrapping op heterdaad

=ontdekken van het misdrijf terwijl het gepleegd wordt

Er mogen bijzondere bevoegdheden worden uitgeoefend onder leiding van de Procureur des Konings opdat er geen bewijs verloren zou gaan (bv: als je iemand betrapt en hij heeft zijn ID niet bij mag je hem verzoeken naar zijn huis te gaan en ID te halen. Dit geldt dan nogsteeds als heterdaad)

na het opsporingsonderzoek

- seponeren
- bemiddeling in strafzaken (overeenkomsten proberen te vinden betreffende de schade en herstel, wanneer dit voor zowel slachtoffer en verdacht als aanvaardbaar wordt geacht → geen tussenkomst rechter)
- minnelijke schikking (strafvervolgning vervalt door geldsom te betalen)
- strafrechtelijke vervolging
 - rechtstreeks voor vonnisgerecht
 - gerechtelijk onderzoek

3. Het gerechtelijk onderzoek (vonnisfase)

De onderzoeksrechter gaat hierbij alles onderzoeken. De handelingen om daders op te sporen en bewijzen te verzamelen zijn reeds gepaseerd. De onderzoeksrechter is onafhankelijk en onpartijdig.

vordering G.O

aanvraag door OM en/of door de burgerlijke partijstelling van iemand die beweert benadeeld te zijn door de misdaad/wanbedrijf (met als doel om schade te herstellen)

de onderzoeksrechter

1. Heeft principiële onderzoeksverplichting
2. Heeft de volledige leiding over het onderzoek, kan beroep doen op politiediensten

kenmerken

- schriftelijk
- geheim (inzage in het dossier is niet altijd mogelijk)
- niet-contradictoir

onderzoeksmethode

- ondervragen
- verhoren van verdacht of getuige
 - verdachte heeft steeds zwijgrecht
- huiszoeking en inbeslagname, met de zelfde voorwaarde als bij de onderzoeksfase
- inkijkoperatie
- controleren telecommunicatie
- plaatsbezoek (reconstructie)
- deskundigen aanstellen (bevel tot DNA onderzoek)

voorlopige hechtenis

volgens de rechten van de mens heeft een ieder recht op persoonlijke vrijheid. Toch is er de mogelijkheid tot vrijheidsberoving. Hier zijn hele strenge regels omtrent want: iedereen is onschuldig, tenzij schuldig verklaard door een definitieve rechterlijke uitspraak. De enige reden dat een onschuldig iemand van zijn vrijheid dus mag worden beroofd is indien het OM er maatschappelijke noodzaak in ziet. Voorlopige hechtenis gebeurt in 3 fasen:

1. Aanhouding en arrestatie:

- door politie of parket
- ≠ voorlopige hechtenis
- arrestatie is 24u, aanhouding is langer dan 24u
- gearresteerde heeft recht op bijstand door een advocaat

2. Bevel tot medebrenging

- door onderzoeksrechter
- maximum 24u
- de verdachte wordt ergens naar meegebracht om te kunnen ondervragen

3. Bevel tot aanhouding

- is een rechterlijk bevel door de onderzoeksrechter
- er is nogsteeds een vermoeden van onschuld

vereisten van voorlopige hechtenis

- moet een misdrijf zijn dat door met de correctionele gevangenisstraf 1 jaar bestraft zou worden
- moeten ernstige aanwijzingen zijn van schuld
- de hechtenis moet een volstrekte noodzakelijkheid zijn voor openbare veiligheid
- er is een restrictieve interpretatie : als de maximumstraf <15jaar moeten er ernstige aanwijzingen zijn dat de betrokkene de misdrijven opnieuw zou plegen
- deze voorwaarden gelden allemaal niet bij misdrijven waarvoor de maximumstraf >15jaar

Er wordt is steeds 5 dagen vrijheidsberoving. Na deze 5 dagen beslist de Raadkamer of er langere aanhouding noodzakelijk is. Hierbij moet verplicht ook een advocaat aanwezig zijn.

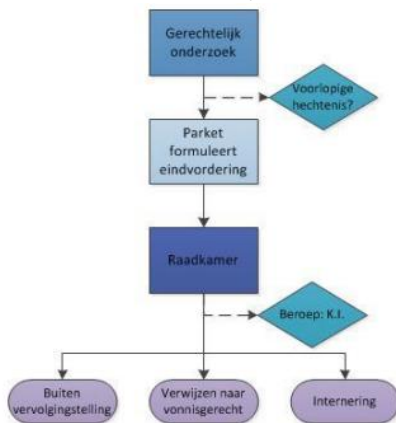
algemeen

De duur moet steeds van redelijke termijn zijn, maar er zijn gevallen waarin het heel erg lang duurt (vooral in Amerika). Bij onrechtmatige vrijheidsberoving kan de betrokkene om een schadevergoeding vragen.

Voorlopige hechtenis is altijd de *ultimum remedium*. Het is de laatst gewenste stap (hiervoor: contactverbod, plaatsverbod, aanmeldingsplicht, ...)

4. Na het gerechtelijk onderzoek

De **Raadkamer** treedt hierbij op vooralleer iemand naar de correctionele RB wordt gestuurd. Deze treedt op als onafhankelijke, onpartijdige rechtsinstantie die gaat oordelen of de betrokkene wel echt een voldoende zware straf heeft gepleegd om naar de RB te gaan. Dit wordt gedaan omdat de correctionele RB een hele sterke connotatie heeft, en veel zou kunnen uitmaken voor de toekomst van de betrokkene.

Mogelijkheden:

- internering: de Raadkamer beslist over uitzonderlijk (on)schuld, en de verdachte wordt niet toerekeningsvatbaar verklaard
- buitenvervolginstelling: er wordt besloten om niet te vervolgen, maar heropening van het dossier blijft altijd mogelijk bij nieuwe elementen
- verwijzing naar het vonnisgerecht: correctionele RB, politieRB of Hof van Assisen

Thema 11: Sociaal recht

Sociaal recht: inleiding

Sociaal recht is een hele gemende rechtstak. Het is zowel privaatrechtelijk (overeenkomsten tussen WG en WN) als publiekrechtelijk (verhoudingen overheid/uitekeringsgerechtigde).

Onder het arbeidsrecht kan dan nog een onderscheid worden gemaakt tussen collectief arbeidsrecht en individueel arbeidsrecht

Collectief arbeidsrecht

Collectief overleg en sociale partners

= totstandkoming van sociaalrechtelijke regels. Dit wordt gedaan door de sociale partners, waarbij onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers worden vastgelegd in contracten en collectieve arbeidsovereenkomsten

wie?

1. Vakbonden=werknemersorganisaties

ABVV: Algemeen Belgisch Vakverbond

ACV: Algemeen Christelijk Vakverbond

ACLVB: Algemeen Christelijk-Liberaal Vakverbond België

- vakbonden zijn feitelijke verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. Doordat ze geen rechtspersoonlijkheid hebben is er ook geen verplichting tot publicatie van de jaarrekening wat lichtjes nadelig kan zijn omdat je op die manier niet naar het kapitaal kan kijken. De vakbonden betalen uitkeringen als er wordt gestaakt en kapitaal draagt natuurlijk rechtstreeks bij tot de hoogte van deze vergoeding.

2. Werkgeversorganisaties

Unizo: Unie Zelfstandige Ondernemers

VBO: Vlaamse Bond van Ondernemers

VOKA: Vlaamse Kamer van Koophandel + Vlaamse Economisch Verbond

internationaal niveau

De VN heeft een organisatie, namelijk de IAO: Internationale Arbeidsorganisatie.

Ook op EU vlak worden enkele zaken vastgelegd dmv:

- Europese normen inzake sociaal recht
- Europese sociale partners
- Europese cao

Sociaal overleg: nationaal

interprofessioneel niveau

1. Een groep van 10 stelt het IPA op: interprofessioneel akkoord. Tweejaarlijks worden deze overleggen

gehouden tussen de staat en sociale gesprekspartners. Inhoud: arbeids- en loonvoorwaarden

2. De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en Sociaal-Economische Raad voor Vlaanderen geeft hierbij advies betreffende de aangelegenheden met sociaal-economische dimensies

3. NAR: Nationale Arbeids Overeenkomst

Deze wordt opgesteld door publiekrechtelijke instellingen. Het is een paritair orgaan waarbij het aantal vertegenwoordigers van de WN's gelijk is aan die van de WG's. Dit orgaan geeft advies en doet voorstellen aan de regering betreffende vraagstukken met sociale implicaties, die alle werknemers aangaan.

professioneel: sectoraal niveau

1. Bedrijfstakken: ondernemingen met gelijkaardige activiteiten worden gegroepeerd en hebben een aangepaste regelgeving

2. Paritaire comités: zijn representatief voor de sectors. Vertegenwoordigers vd WG's en WN's ontmoeten elkaar om gemeenschappelijke problemen te bespreken, waarbij ook weer cao's worden afgesloten en het doel is om sociale conflicten te voorkomen en onderhandelen

professioneel: ondernemingsniveau

1. Ondernemingsraad: is een paritair orgaan dat maandelijks samenkomt om te overleggen en samen te werken inzake arbeidszaken. Een OR is verplicht bij een onderneming die meer dan 50 werknemers telt. Ze geeft advies over beroepsopleiding, personeelsaangelegenheden en organisatie van het werk. Ze maken eveneens beslissingen over jaarlijks verlof.

2. Comité voor Preventie en Bescherming op het werk: geeft advies inzake veiligheid en gezondheid van mensen op de werkvloer.

Beide leden van (1) en (2) hebben bijzondere ontslagbescherming, waarbij een ontslagverbod geldt, tenzij er dringende redenen zijn.

3. Vakbondsafvaardiging: dit orgaan vertegenwoordigt de belangen van de WN's bij de WG. Ze worden verkozen voor 4 jaar. Zij hebben eveneens een bijzondere ontslagbescherming

CAO

= akkoord tussen 1 of meer werknemersorganisaties met 1 of meer werkgevers(organisaties)

Het is een reglement waarbij de rechten en plichten van de contracterende partijen in worden opgenoemd.

Is het echter een contract of een reglement? Het is eerder een reglement omdat het ook kan gelden voor derden (waardoor het geen overeenkomst is)

1. Normatief deel:

De bepalingen gelden binnen het bedrijfsmilieu als normen voor de WG en voor de WN. De cao heeft een

bijzonder sterke bindende kracht (ontstaan, bestaan, duur ve AO, vakantie, arbeidsduur, veiligheidsnormen)

2. Obligatoir deel:

De bepalingen die de onderlinge rechten en plichten van de contracterende partijen (geldigheidsduur van de cao, sociale vredeplicht, sancties, ..)

soorten

1. OndernemingsCAO: gesloten tussen 1 of meer representatieve WN organisaties met 1 of meer WG
2. Sectorale CAO: gesloten in een paritair comité. Moet worden bekend gemaakt in het BS en is bindend 15 dagen na de publicatie voor alle WG's onder die PC
3. Intersectorale, nationale CAO: gesloten in de nationale arbeidsraad. Deze bindt verschillende bedrijfstakken in heel België. Bekend making idem aan sectorale cao

Binding: wie is er gebonden door een cao?

- organisaties die de cao hebben gesloten
- WG's die lid zijn van deze organisaties
- organisaties en WG die toetreden tot de cao
- WG's die lid worden van een organisatie die gebonden is door de cao
- alle WN's van een WG die gebonden is door de cao (een derde partij dus)
- doordat de koning de normatieve bepalingen van een cao door middel van een KB van toepassing verklaart, is het algemeen bindend voor alle WN's en WG's van het PC waarbinnen de cao werd gesloten
- de obligatoire bepalingen zijn alleen bindend voor de cao-partijen

conflicten

tussen WN en WN

Als WN's besluiten om te staken kan het dat er ook steeds een groep WN's zijn die echter wel willen werken. Wanneer de stakende de toegang echter belemmeren tot de werkvloer kunnen zij niet anders dan niet werken. De WG mag steeds reageren door een lock-out, waarbij hij de WN's de toegang verbied

staken

Staker: geen arbeid=geen loon. Wanneer de staking is erkend door de vakbond wordt hij vergoed door de stakingskas van de vakbond. Indien de staking niet is goedgekeurd noemt men dit een wilde staking en wordt deze niet vergoed.

Werkwillige WN: doordat de WG de werkwillige WN niet tewerk kan stellen is er een tijdelijke schorsing van de arbeidsovereenkomst. Als de werkwillige kan bewijzen dat de belemmering om te wreken buiten zijn wil om was heeft hij recht op het gewaarborgd loon.

langdurige staking

Bij een langdurige staking zal een sociaalbemiddelaar ertussen komen. Hier wordt dan bestudeerd of het staken rechtmatig is. Iedereen heeft recht op staken, maar er moet wel een evenwicht zijn. Als het echt onmogelijk kan de WG naar de rechter gaan en kan er een bevel tot uitdrijving worden gevoerd.

Individueel arbeidsrecht

De Arbeidsovereenkomst

Normaal gezien is er een evenwicht tussen werkgever en werknemer, waarbij de werkgever gezag uitoefent op de WN, de WN arbeid biedt aan de WG en de WG vervolgens loon biedt aan de WN. Dit gezag is een belangrijk criterium voor het onderscheid te maken tusse WN en zelfstandigen.

schijnzelfstandigheid

= personen die in theorie de statuut hebben van zelfstandige terwijl ze in de werkelijkheid arbeid verrichten onder een AO als werknemer. Dit wordt gedaan vanwege de voordelen die er zijn met het werken onder een AO. Een zelfstandige moet alles voor eigen risico nemen

criteria voor kwalificatie arbeidsrelatie

- wil van de partijen
- vrijheid van de organisatie van de werktijd
- vrijheid van de organisatie van het werk
- mogelijkheid om hiërarchische controle uit te oefenen

- weerlegbaar vermoeden in bepaalde sectoren waarbij criteria kunnen wijzen op het bestaan van een AO
 - gebrek aan financieel/economisch risico
 - gebrek aan verantwoordelijkheid en beslissingsmacht over aankoopbeleid en prijsbeleid
 - geen resultaatsverbintenis
 - garantie op betaling van vaste vergoeding, ongeacht het bedrijfsresultaat
 - zich niet voordoen als onderneming

Soorten arbeidsovereenkomsten

Er wordt een onderscheid gemaakt naargelang de:

- aard
- precisering van de te verrichten werk
- duur waarvoor arbeidsovereenkomst werd aangegaan

Studenten hebben geen verschillend AO maar wel een aantal verschillende voorwaarden:

- minstens 15 + onderwijs volgen met een volledig leerplan
- aangezien er een vermoeden is van AO wordt de student beschermd als werknemer
- er mogen niet meer dan 50 dagen worden gewerkt

Duur AO

1. Onbepaalde tijd

Er is geen tijdslimiet, wat betekent dat de partijen de AO op elk ogenblik kunnen en mogen beëindigen. Er is hierbij wel een opzegvergoeding verplicht. Deze vorm van AO biedt een grotere bescherming.

2. Bepaalde tijd

Hier is de duur van de overeenkomst vastgelegd en wordt de AO automatisch beëindigd op de vervalddag. Wanneer er 3x na elkaar een AO van bepaalde duur wordt afgesloten, wordt er overgegaan tot een AO van onbepaalde duur

Arbeiders vs bedienden

Het onderscheid tussen arbeiders en bedienden zou het komend jaar gaan verdwijnen. Dit omwille van de onredelijke en enorme verschillen die er bestaan tussen de twee.

	Arbeiders	Bedienden
Proefperiode	7 tot 14 dagen	1 tot 12 maanden
Opzegtermijn	Maximum 112 dagen	- Lagere bedienden: minimum 3 maanden - Hogere bedienden: naargelang anciënniteit, leeftijd, loon en functie → kon verschillende jaren zijn
	Opmerking: eenheidsstatuut: harmonisatie opzeggingstermijn vanaf 1/1/2014	
Uitbetaling loon	Minimum 2 keer per maand	Maandelijks
Loon in geval van arbeidsongeschiktheid	Kregen eerste dag geen loon (carensdag) → afgeschaft door eenheidsstatuut	Normaal loon gedurende 30 dagen
Berekenen vakantiegeld	Geheel salaris vorig jaar	Salaris van maand waarin vakantie wordt opgenomen

Verplichtingen WG en WN

bronnen: AO, cao, wet, arbeidsreglement

verplichtingen WG:

- eerbied betuigen voor de WN
- goede zeden respecteren
- wijze van betaling respecteren
- goede arbeidsomstandigheden voorzien
- WN laten werken op plaats en op de wijze waarin is overeengekomen
- betalen van loon

- respecteren arbeidsduurgrenzen
- overhandigen arbeidsreglement

verplichtingen WN:

- eerbied betuigen voor de WG
- respecteren van de goede zeden
- zorgvuldig arbeid verrichten
- niet schenden van bedrijfsgeheim
- geen oneerlijke concurrentie

Einde van de AO

1. Overmacht

= uitvoering van de AO is tijdelijk of definitief niet meer mogelijk. Faillissement valt niet onder overmacht!

Wanneer een WN als arbeidsongeschikt wordt beschouwd door ziekte of ongeval geldt dit enkel als overmacht wanneer het onmogelijk is voor de WG om de WN ander werk aan te bieden binnen de onderneming.

2. Overlijden WN

Een AO is *intuitu personae*, en is het dus rechtstreeks gebonden aan de WN. Wanneer de WG komt de overlijden is er geen eind van de arbeidsovereenkomst, tenzij het bedrijf wordt stopgezet of zijn contract eveneens *intuitu personae* was.

3. Opzegging/ ontslag

= wanneer 1 van de partijen kennis geeft om de AO eenzijdig te beëindigen mits inachtneming van opzegtermijn of mits betaling van een opzegvergoeding. Deze vorm is alleen mogelijk bij AO van onbepaalde duur (zie hierboven). Het beëindigen gebeurt doormiddel van een eenzijdige en vormelijke rechtshandeling.

4. Ontslag om dringende reden

= er zijn ernstige tekortkomingen die elke professionele samenwerking onmiddellijk en definitief onmogelijk maakt. Hierbij is er een fout van de WN duidelijk aanwezig. In dit geval hoeft geen opzeggingsvergoeding worden betaald. De strenge vorm- en termijnregelen zijn als volgt:

- binnen 3 dagen na kennis van de feiten moet de WG en WN ontslaan
- binnen 3 dagen na het ontslag moet de WG bewijs leveren dat samenwerking in feite onmogelijk is

5. Eenzijdige beëindiging van de overeenkomst door substantiële wijziging van essentiële arbeidsvoorwaarden

= wanneer er een eenzijdige wijziging in de AO plaatsvindt is dit een vorm van impliciete wilsuiking om de overeenkomst te beëindigen en kunnen we spreken van onrechtmatig ontslag. Hierbij kunnen de essentiële arbeidsvoorwaarden worden geschonden die de WN verzekeren van redelijke inspanningen

Sociale zekerheid

Sociaal statuut

Werknemer: oefent werkzaamheden uit in het kader van een arbeidsovereenkomst, werkt in naam en voor rekening van een WG. Hij is gebonden via een AO en heeft recht op sociale zekerheidsuitkeringen

Zelfstandige: werkt autonoom en voor eigen rekening. Hij betaalt sociale bijdragen en belastingen op het netto belastbaar inkomen en heeft ook te maken met grotere risico's :

- geen werkloosheidsuitkering
- geen arbeidsongevallen- en beroepsziektenuitkering
- arbeidsongeschiktheidsuitkering pas na 1 maand
- geen jaarlijkse vakantie

Ambtenaar: is vast benoemd en verbonden door eenzijdige overheids-handeling. Hun grootste voordeel is het hoog pensioen dat ze ontvangen

Rol van de sociale zekerheid

Er zijn een aantal risico's waarvan men vindt dat ze niet door de bruger zelf, maar door de overheid moeten worden gewaarborgd (ouderdom, werkloosheid, invaliditeit, ...). De sociale bescherming komt wel altijd langs 2 kanten. De burgers doen bijdragen waardoor sociale bijstand wordt gegarandeerd.

De 3 grootste functies zijn:

- bij verlies arbeidsinkomsten een vervangingsinkomen bieden
- door sociale lasten een aanvulling bieden op het inkomen
- een bijstandsuitkering bieden bij het onvrijwillige zitten zonder beroepsinkomsten

Er bestaat hierbij ook een geïnstitutionaliseerde solidariteit:

- tussen actieven en niet-actieven
- tussen de generaties
- binnen de generaties

Structuur van de sociale zekerheid

Er zijn heel veel instellingen die zorgen voor de sociale zekerheid. Zowel privé organisaties als hulpkassen bieden een schakel tussen overheidsinstellingen en verzekerden

Financiering van de sociale zekerheid

1. Bijdragen op het loon: dit is de belangrijkste financieringsbron
2. Alternatieve financiering: aanvullende solidariteitsbijdragen
3. Overheidsfinanciering (intussen niet meer)
4. Opbrengsten uit sociale fraude (boetes)

Impact van de studentenjob

Kinderbijslag is een sociale bijdrage die ouders ontvangen voor kinderen die jonger zijn dan 26 en onderwijs volgen. Wanneer een kind meer dan 240u werkt tijdens het academiejaar of meer verdient dan 3000euro verliezen de ouders de kinderbijslag. n